

РІВНЕНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ
ДОКУМЕНТАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
МЕНЕДЖМЕНТУ
ТЕХНОЛОГІЙ ТА ФІЗИКИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

27 квітня 2023 року

УДК: 373.5.015.311:331

А 78

Затверджено і рекомендовано до друку рішенням вченої ради факультету документальних комунікацій, менеджменту, технологій та фізики РДГУ (протокол №5 від 23 травня 2023 р.).

А Актуальні проблеми модернізації професійно-педагогічної підготовки освіти в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали Всеукраїнської Інтернет-конференції (26-27.04.2023 р.) / упорядники: С.В. Лісова, Ю.В. Фещук, О.А. Герасименко, Н.В. Дупак, Н.В. Симонович, О.І. Шурин. Рівне: РДГУ, 2023. 128 с.

До збірника матеріалів увійшли доповіді Всеукраїнської Інтернет-конференції з теми “Актуальні проблеми модернізації професійно-педагогічної підготовки освіти в контексті євроінтеграційних процесів”, яка була проведена 26-27 квітня 2023 року на кафедрі професійної освіти, трудового навчання та технологій РДГУ спільно з працівниками Сарненського педагогічного фахового коледжу РДГУ, ВКНЗ “Володимир-Волинський ПК ім. А.Ю. Кримського”, РМЦТУМ Рівненської міської ради, Комунального закладу “РОЦНТТУМ” Рівненської обласної ради.

Матеріали можуть бути корисними науковцям, практичним працівникам, вихователям, вчителям, викладачам та студентам закладів вищої, професійної, загальної середньої та позашкільної освіти.

Схвалено кафедрою професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 5 від 18 травня 2023 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей.

© РДГУ, СПК,
РМЦТУМ, 2023

УДК: 373: 091. 313

*Наталія Петрівна Бірук,
канд. пед. наук, доцент кафедри професійно-педагогічної,
спеціальної освіти, андрагогіки та управління
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
(м. Житомир, Україна)
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 «Середня освіта. Трудове навчання та технології»
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ НАУКОВОГО ЛІЦЕУ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Зміна вітчизняної освітньої парадигми і впровадження в систему загальної середньої освіти концепції «Нова українська школа» супроводжуються трансформаціями вже існуючих та апробацією нових інноваційних технологій, форм, методів і засобів здійснення освітнього процесу. На сьогодні однією із технологій, яка активно реалізується й адаптується педагогами є технологія проєктного навчання. Проаналізуємо особливості реалізації даної технології у процесі трудової підготовки старшокласників під час вивчення предмету «Технології» з врахуванням подій, які відбуваються у країні в останні роки (пандемія та війна).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Наукове обґрунтування методу проєктів було здійснено Дж. Дьюї, У. Кілпатріком ще на початку ХХ століття [3]. Сьогодні питання реалізації технології проєктного навчання досліджується вченими в різних аспектах, зокрема – загальні положення – А. Ліговицьким, О. Любарською, О. Пехотою, Л. Пироженко, ін.; у навчально-виховному процесі закладів загальної середньої освіти – І. Єрмаковою, Л. Мартинець, М. Піддячим, О. Пометун, М. Смутко та багатьма іншими дослідниками; творчу реалізацію особистості у процесі проєктної діяльності розглянуто О. Коберником, О. Савченко, А. Цимбалару та ін. [4]. Акцентуємо нашу увагу на здійсненні трудової підготовки учнів наукових ліцеїв у процесі проєктної діяльності в умовах змішаного навчання.

Постановка завдання. Мета статті полягає у представленні особливостей проєктної діяльності учнів Наукового ліцею Житомирського державного університету імені Івана Франка на уроках технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Питання трудової підготовки молодого покоління у процесі проєктного навчання не втрачає актуальності навіть у час активного розвитку й впровадження цифрових технологій. Вони розширюють та урізноманітнюють можливості розробки і втілення проєктів з трудового навчання.

Як зазначалося вище, пандемія коронавірусу та війна внесли значні корективи, призвели до унеможливлення здійснення повноцінного освітнього процесу і пошуку альтернативної його реалізації шляхом застосування онлайн сервісів, платформ, цифрових застосунків тощо. Таким чином було організовано освітній процес і в Науковому ліцеї ЖДУ імені Івана Франка – з вересня 2022 року учні навчаються у змішаному форматі – більшість очно і незначна частина приєднується до уроків онлайн у Zoom-конференції.

Технологія проєктного навчання дозволяє ліцеїстам повною мірою опанувати предмет «Технології», розвиває пізнавальні, творчі та трудові навички, критичне мислення, сприяє набуттю особистісного й професійного досвіду, формуванню ключових і предметних компетентностей.

Дотримуємося твердження педагогів-практиків та реалізуємо його у процесі підготовки ліцеїстів, що «проєктна технологія це – практичне спрямування особистісно орієнтованого трудового навчання у процесі конкретної навчально-трудої діяльності учня, на основі його вільного вибору та з урахуванням його особистих інтересів» [Базоока]. Працюючи над календарно-тематичним планом та вибором об'єктів для проєктування, обов'язково передбачаємо поєднання пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворювальної, ігрової, професійно-трудої та комунікативної діяльності для досягнення оптимальних результатів.

Оскільки ліцеїсти – це учні 10-11-х класів і вже мають значний рівень знань, сформовані вміння та навички трудової діяльності, спрямовуємо освітній процес відповідно до сучасних вимог, тобто на формування компетентностей і вміння самостійно застосувати набуті знання. Найвдалішими є проєкти, які максимально самостійно розроблені та виконані учнями – вчитель лише пропонує тему, передбачену програмою, допомагає з підбором матеріалів й коригує за потреби процес, а ліцеїсти втілюють свої творчі ідеї, враховуючи всі етапи проєктування.

Заняття проходять як у формі лекцій, де вчитель знайомить з теоретичним матеріалом, особливостями різної сировини й матеріалів, техніками і технологіями, учні ж пропонують і обговорюють свої ідеї втілення проєктів; так і у формі звичайних уроків, на яких здійснюється безпосереднє виконання і реалізація ідеї, а вчитель виступає в ролі консультанта, фасилітатора, тьютора.

На сьогодні найбільш цікавлять учнів проєкти, пов'язані з народними традиціями та звичаями українського народу. Так, в межах вивчення модулю

«Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» ліцеїстами для військових були виготовлені й передані обереги з різних матеріалів (фетру, пряжі, тканини) із застосуваннями різних технік; дощечки, підставки для чашок, склянок та оздоблені орнаментами; аксесуари для гаджетів теж із оздобленням вишивкою й орнаментами.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, у процесі трудової підготовки учнів старших класів для успішної реалізації освітніх цілей варто враховувати наступне:

- навчати учнів вміло застосовувати набуті знання та вдосконалювати навички самостійного їх здобуття, спираючись на критичне мислення;
- прищеплювати учням вміння доцільно використовувати дослідницькі прийоми для планування, розробки і втілення проєкту;
- сприяти формуванню комунікативної компетентності між учнями у класі, працюючи над груповими проєктами.
- створювати ситуації успіху і підтримувати творчий пошук юних дослідників.

Список використаних джерел:

1. Базоока Н.О. Проектна діяльність у викладанні трудового навчання. 2018. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/000pr5-b3d5.docx.html>
2. Державний стандарт базової і повної середньої освіти (Освітня галузь «Технологія»). Трудова підготовка в закладах освіти. 2004. № 1. С. 1-6.
3. Дьюї Дж. Моє педагогічне кредо. Шлях освіти. 1998. № 4. С. 50.
4. Коберник О. Урок трудового навчання в умовах проєктно-технологічної системи. Трудова підготовка в закладах освіти. 2006. №1. С. 2-4.
5. Ліговицький А.О. Теоретичні основи проєктування сучасних освітніх систем. Київ: Техніка, 1997. 210 с.
6. Мартинець Л.А. Проектна діяльність у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу. Освіта та розвиток обдарованої особистості. № 3(34)/03/2015.
7. Пометун О.І. Пироженко Л.В. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод посіб. Київ: Вид-во А.С.К., 2004. 192 с.
8. Проектна діяльність у ліцеї: компетентнісний потенціал, теорія і практика: наук.-метод. посібн. / за ред. С.М. Шевцової, І.Г. Єрмакова, О.В. Батечко, В.О. Жадька. Київ: Департамент, 2008. 520 с.
9. Смутко М. Використання проєктних технологій на уроках трудового навчання. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/nauka/konferentsii/fizyka-tekhnologii-navchannia/97-2017/teoriia-ta-metodyka-tekhnolohichnoi-osvity/1170-vykorystannya-proektnykh-tekhnolohiy-na-urokakh-trudovoho-navchannya.html>

УДК: [373.5.016:331]: 373.5.015.31:7

*Олександр Анатолійович Герасименко,
канд. істор. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Юлія Андріївна Байрак,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10. Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УМІННЯ ВИГОТОВЛЕННЯ ВИРОБІВ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА В УЧНІВ 10-11 КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНСТРУКТАЖІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. На сучасному етапі розвитку української культури та сучасних педагогічних технологій у вихованні підростаючого покоління, актуальним є використання здобутків традицій нашого народу. Народне (декоративно-прикладне) мистецтво нерозривно пов'язане з життям і побутом людства. Краса здавна вважалася могутнім засобом морального вдосконалення особистості. Головне завдання виховання на традиціях народного мистецтва полягає в тому, щоб засобами декоративно-прикладної діяльності прищепити людині високі норми і принципи моралі, прагнення до творчої діяльності, яка є засобом реалізації духовних потреб особистості. Розвиваючи культуру почуттів, поведінки, особистих інтересів, творчу працю, активну громадську діяльність, можна формувати всебічно-досконалу і розвинену людину. Для розв'язання цього завдання важливе значення має декоративно-прикладне мистецтво [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проведений аналіз науково-педагогічних досліджень і публікацій засвідчив, що проблемі формування у школярів трудових умінь і навичок присвячено праці О. Коберника, В. Сидоренка, Д. Тхоржевського, А. Терещука, М. Янцура та інших. Зокрема, в дослідженнях наголошується, що розвиток трудових вмінь і навичок буде ефективним за умов сформованості бази теоретичних знань та практичних вмінь і навичок школярів. Разом з цим, формуючи в учнів загальноотрудові вміння і навички на заняттях у шкільних майстернях, необхідно дотримуватись відомих

загально дидактичних принципів: науковості; доступності; систематичності і послідовності; зв'язку теорії з практикою; міцності засвоєння знань, вмінь і навичок; єдності навчання, виховання і розвитку, свідомості і активності; індивідуального підходу [1].

Постановка завдання. Проаналізувати теоретичні аспекти розвитку уміння виготовлення виробів декоративно-прикладного мистецтва в учнів 10-11 класів на уроках технологій з використанням інструктажів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На думку Р. Павелківа, крім знань, необхідними компонентами діяльності є вміння та навички. Співвідношення цих компонентів тлумачиться психологами неоднозначно: одні дослідники вважають, що навички передують умінням, інші вважають, що уміння виникають раніше навичок.

Р. Павелків констатує, що в науці почасти неоднозначно тлумачиться і поняття вміння. Так, він висловлює слушну думку, що уміння інколи зводять до знання певної справи, розуміння послідовності її виконання. Однак це ще не є вміння, а лише передумова для його виникнення. Так, і першокласник, і старшокласник уміють читати, але це якісно відмінні вміння за їх психологічною структурою. Тому слід розрізняти елементарні вміння, які йдуть відразу за знаннями і першим досвідом дій, і вміння, які виявляються як майстерність у виконанні діяльності, яка виникає після вироблення навички. Елементарні вміння — це дії, що виникають на ґрунті знань у результаті наслідування діям або самостійних спроб і помилок в обходженні з предметом. Вони можуть виникати на засадах наслідування, із випадкових знань. Уміння — майстерність виникає на підґрунті вже вироблених навичок і широкого кола знань. Таким чином, необхідною внутрішньою умовою вміння є певна вправність у виконанні тих дій, з яких складається дана діяльність.

Отже, уміння – це заснована на знаннях і навичках готовність людини успішно виконувати певну діяльність. Уміння являють собою свідомо контрольовані частини діяльності, щонайменше в головних проміжних пунктах і кінцевій меті [3, с. 110].

На думку М. Янцура вміння – це здатність людини продуктивно, з належною якістю і у відповідний час виконувати роботу в нових умовах. Будь-яке вміння включає в себе уявлення, поняття, знання, навички концентрації, розподілу і переключення уваги, навички сприйняття, мислення, самоконтролю і регуляції процесу діяльності [5, с. 73].

Існування великої кількості видів діяльності зумовлює існування відповідної кількості вмінь. Ці вміння мають як спільні риси (те, що необхідно для будь-якого виду діяльності: уміння бути уважним, планувати та контролювати діяльність тощо), так і відмінні особливості, що зумовлюються змістом того чи іншого виду діяльності.

Оскільки діяльність складається з різноманітних дій, то й уміння її

виконувати складається з низки окремих умінь. Чим складнішою є діяльність, чим досконалішими є механізми та пристрої, якими необхідно керувати, тим більшою майстерністю повинні характеризуватися вміння людини [3, с. 110-111].

Отже, вміння виготовлення виробів декоративно-прикладного мистецтва включає у себе низку різних умінь, знань, уявлень і понять. Окрім того, кожен напрямок, вид та підвид декоративно-прикладного мистецтва може потребувати кардинально інших умінь виготовлення виробів.

Так, при вивченні навчального модулю «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» на заняттях з предмету «Технології» під час виконання проєкту писанка ми формуватимемо в учнів вміння виготовляти писанки. Зазначене вміння включатиме у себе:

- знання технології і техніки створення писанки;
- знання історії техніки та технології писанкарства;
- знання традицій використання кольорової гами та орнаментальних мотивів у писанкарстві;
- знання про творчість народних майстрів у техніці писанкарства;
- знання про структурні елементи проєктування виробів у техніці писанкарства;
- знання про види та характеристики матеріалів, інструментів та пристосувань необхідних для виготовлення писанки;
- знання про чинники, які впливають на якість виконаної роботи за технологією писанкарства;
- вміння застосовувати методи проєктування;
- вміння добирати необхідні матеріали, інструменти та пристосування для виготовлення виробу у техніці писанкарства;
- вміння визначати необхідну кількість матеріалів;
- вміння обґрунтовувати обрані технології, які забезпечують якісне виконання виробу;
- вміння організувати робоче місце;
- вміння виготовляти писанку з дотриманням традиційних технологій (форма, кольорове рішення, символи);
- вміння дотримуватись послідовності виготовлення виробу;
- вміння самоконтролювати і регулювати процес власної виробничої діяльності;
- вміння дотримуватись правил безпечної праці при виконанні технологічних операцій.

М. Янцур стверджує, що в процесі накопичення на теоретичних заняттях і вступних інструктажах знань і навичок у вправах і виконання практичних робіт в учнів формуються відповідні вміння [5, с. 73].

Отже, одним із провідних методів, котрий застосовується у методиці технологічного навчання для формування і розвитку умінь виготовлення

виробів декоративно-прикладного мистецтва можна вважати метод інструктування.

Одним із перших докладно розкрив цей метод Д. Тхоржевський, під навчальним інструктуванням він розумів пояснення, спрямоване на розкриття змісту трудового завдання та способів його виконання і на практичній діяльності коригування учнів; пояснення, як правило, супроводиться демонструванням правильного виконання трудових прийомів, ілюструванням виробу та ін.

Ряд науковців розглядали інструктування як частину уроку. Ми цілком погоджуємо з цим твердженням, котре має під собою основу. Відповідно, у технологічній освіті сформувалась тенденція вважати інструктування однією з структурних одиниць уроку.

У своїй методиці ми слугуватимемо підходам Д. Тхоржевського, котрий при розгляді інструктування як методу навчання, розглядав його як сукупність головним чином пояснення, демонстрування вчителя, тобто як одиницю з точки зору способів навчальної діяльності.

Навчальне інструктування вчений класифікує за трьома ознаками:

- 1) формою виконання (усне, письмове, письмово-графічне, демонстраційне, засобами кіно та ін.);
- 2) часом проведення (вступне, поточне, заключне);
- 3) охопленням учнів (фронтальне, ланкове, індивідуальне).

Вступне інструктування ми будемо використовувати у вигляді докладних або коротких вказівок про наступну практичну діяльність учнів. Під час поточного інструктування будемо детальніше розкриває зміст вступного інструктування, що буде його продовженням. Обсяг і застосування вступного, поточного і заключного інструктувань залежатимуть від конкретних умов праці.

Велике значення для підвищення ефективності інструктувань має їх раціональне поєднання і обґрунтоване використання фронтальних та індивідуальних форм. Коли тематика яку будуть вивчати діти стосуватиметься вивчення конкретних технологічних прийомів та практичних дій, доцільною буде фронтальна форма, а під час засвоєння тем пов'язаних з індивідуальною творчою діяльністю будемо застосовувати індивідуальне інструктування.

У цілому в своїй методиці будемо застосовувати різні елементи інструктування:

а) під час вступного інструктування з вивчення нової операції – розкриватимемо характеристики операції; демонструватимемо правила виконання трудових прийомів у нормальному і сповільненому темпах; визначатимемо ознаки самоконтролю власної діяльності; висвітлюватимемо конкретне трудове завдання;

б) під час поточного інструктування, котре буде направлене на

виправлення помилок у виконанні трудових прийомів – припинятимемо роботу учнів; звертатимемо увагу на роботу учня чи учнів, котрі допустили помилку; намагаємось отримати від учнів пояснень причини неправильної роботи; проводимо бесіди з усіма учнями з цього приводу; пропонуємо ще раз відтворити прийоми учнями, котрі допустили помилку; після того як учні зрозуміли технологію виконання дозволяю класу продовжувати роботу;

в) під час заключного інструктування – показую доброякісно виконані вироби та вказую на зіпсовані вироби (якщо такі є); розкриваю загальну характеристику робіт учнів; аналізую помилки, допущені учнями, оцінюю робіти учнів [4, с. 123-124].

Висновок з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, спираючись на означення поняття «уміння» визначене М. Янцуром, ми сформуваємо поняття уміння виготовлення виробів декоративно-прикладного мистецтва як – здатність людини продуктивно, з належною якістю і у відповідний час виготовляти вироби декоративно-прикладного мистецтва в нових умовах. Відповідне уміння включає у себе широкий спектр уявлень, понять, знань, навички концентрації, розподілу і переключення уваги, навички сприйняття, мислення, самоконтролю і регуляції процесу декоративно-прикладної діяльності.

Визначили, що одним з актуальних методів розвитку зазначеного уміння виступає метод інструктування. Визначили, за Д. Тхоржевським, що інструктування це – пояснення, спрямоване на розкриття змісту практичного завдання та способів його виконання і у ході практичної роботи коригування дій учнів; пояснення, як правило, супроводжується демонструванням правильного виконання трудових прийомів, ілюструванням виробу та ін.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко В. Теоретичні основи формування загальношкільних умінь і навичок учнів на уроках трудового навчання. URL: <https://core.ac.uk/reader/228641650>
2. Коваль О. Вплив декоративно-ужиткового мистецтва на естетичне виховання учнів на уроках трудового навчання. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/nauka/konferentsii/fizyka-tekhnologii-navchannia/82-2016/teoriia-ta-metodyka-tekhnologichnoi-osvity/551-vplyv-dekoratyvno-uzhytkovoho-mystetstva-na-estetychne-vykhovannya-uchniv-na-urokakh-trudovoho-navchannia.html>
3. Павелків Р.В. Загальна психологія. Підручник. Київ: Кондор, 2009. 576 с.
4. Тхоржевський Д.А. Методика викладання загальнотехнічних дисциплін і трудового навчання. Київ: Вища школа, 1980. 352 с.
5. Янцур М.С. Теорія трудового навчання: навчальний посібник: курс лекцій. Для студентів напряму підготовки «Технологічна освіта». Рівне: РДГУ РВВ, 2010. 395 с.

УДК: [373.5.016:331]: 373.5.015.311

*Олександр Анатолійович Герасименко,
канд. істор. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Іван Михайлович Грицина,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10. Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

БАЗОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ УЯВИ В УЧНІВ 10-11 КЛАСІВ НА УРОКАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДІВ ПРОЕКТУВАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Розвиток і формування творчої, всебічно розвинутої особистості є однією з найскладніших проблем сьогодення. Творчість – діяльність людини, спрямована на створення якісно нових духовних та матеріальних цінностей. Необхідними компонентами творчості є фантазія, уява, психічний зміст якої міститься у створенні кінцевого продукту [5].

Питання розвитку творчої уяви учня у процесі навчальної діяльності є актуальним на сучасному етапі, оскільки викликане замовленням суспільства школі, що пов'язано з необхідністю формування творчо розвинутої висококультурної особистості [6, с. 4].

Школярі з добре розвинутою уявою зазвичай обирають професії, де можна себе проявити та де вітається креативний підхід. До таких професій відноситься дизайн, серед яких можна виділити: графічний дизайн, промисловий дизайн, ландшафтний дизайн, дизайн одягу та ін. [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. В процесі аналізу значного пласту досліджень ми виявили, що проблема розвитку механізмів творчої уяви в старшокласників являється найменш розробленою як у роботах вітчизняних, так і в зарубіжних педагогів та психологів, це також відмічав Л. Кільдеров [4, с. 127]. Ми погоджуємося з його думкою, що досить актуальним виступає питання що до вирішення загальних закономірностей означеного процесу, без урахування характеристик означеної діяльності.

У розробці означеного питанням приймали участь учені зарубіжжя (Дж. Гілфорд, С. Меднік, П. Торренс, Р. Стернберг), також слід відмітити роботи

ряду вітчизняних науковців Д. Богоявленської, Л. Виготського, П. Гальперіна, В. Давидова, О. Дьяченко, Є. Ільїна, Л. Кільдерова, В. Клименко, В. Моляко, О. Тихомирова та ін.

Постановка завдання. Проаналізувати базові засади та методи розвитку творчої уяви в учнів старших класів під час профільного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Уява – особлива форма людської психіки, що стоїть окремо від всіх інших психічних процесів і разом з тим займає проміжне положення між сприйманням, мисленням і пам'яттю [2, с. 85].

Уява, як основа будь-якої творчої діяльності однаково проявляється у всіх сторонах культурного життя, роблячи можливою художню, наукову, технічну творчість. В цьому сенсі, все, що оточує нас, і що зроблене рукою людини, весь світ культури на відміну від світу природи. – все це є продуктом людської уяви і творчості, яка базується на цій уяві [2, с. 86].

Залежно від способу створення нових образів уяву поділяють на активну і пасивну. Пасивна уява створює образи, намічає програми поведінки, що не втілюються або не можуть бути втілені в життя. Уява виступає при цьому як заміна дійсності, її сурогат з допомогою якого людина з певних причин ухиляється від необхідності діяти, і поринає у світ фантастичних, далеких від реальності уявлень [2, с. 93].

Люди з такою уявою – люди з бідним особистим досвідом, не розвинутою критичністю мислення, слабкою волею, не пов'язані з життєвою практикою. Їх фантазія, що нічим не стримується, може створювати чудернацькі, а головне, нездійсненні образи.

Залежно від участі волі діяльності пасивної уяви її поділяють на мимовільну і довільну [2, с. 93].

Активну уяву людини поділяють на творчу і репродуктивну.

Репродуктивна або відтворююча уява являє собою процес створення образів, що відповідають опису. При цьому створений образ є лише суб'єктивно новим, а об'єктивно він уже існує, створений іншими. Самостійність у створенні образу тут відносна. Побудова образу відбувається на основі словесного опису об'єктів, сприймання їх зображень у вигляді креслень, схем, карт та ін. Вона спирається також на різноманітні історичні, археологічні, етнографічні, літературні та інші джерела. Особливо важливою є просторова уява. Вона необхідна учням при вивченні стереометрії, при розв'язуванні геометричних задач на комбінацію геометричних тіл, при виконанні робіт з креслення, малювання.

Творча уява передбачає самостійне створення нових образів, які реалізуються в оригінальних і цінних продуктах діяльності. Продукти творчої уяви формуються з елементів того досвіду, який людина набула або запозичила в інших. Новизна їх полягає не в елементах, а у видозміні цих елементів та їх сполучень. Характерним для творчої уяви є самостійний образ матеріалу,

спеціальний його аналіз, удосконалення образу в процесі діяльності. Цей вид уяви є найважливішою складовою частиною творчої діяльності людини [3].

Л. Виготський розглядав творчу уяву як оперуючий момент творчої діяльності, що є по суті процесом комбінування образів, в результаті якого створюються нові оригінальні образи. Основна суть механізму творчої уяви полягає в тому, що на початковому етапі стоять зовнішні та внутрішні сприйняття, що становлять основу досвіду людини, далі слідує дуже складний процес переробки цього матеріалу. Найважливішими складовими частинами цього процесу є дисоціації і асоціації сприйнятих вражень. Дисоціація полягає в розділенні складного цілого на частини, окремі частини якого переважно виділяються, а інші залишаються без уваги. За процесом дисоціації йде процес зміни дисоційованих елементів. Цей процес заснований на динамічності внутрішніх нервових процесах збудження і відповідних до них образів. Наступним моментом у складі процесів уяви є асоціація, тобто об'єднання дисоційованих і змінених елементів. Завершальним моментом є комбінація окремих образів, приведення їх в систему. Повний механізм цієї діяльності завершується в кристалізації зовнішнього образу [4].

Особливою формою уяви є мрія. Образи уяви не завжди відразу ж реалізуються в практичних діях людини. Інколи вона створює образи того, чого прагне досягти, але не може протягом певного часу. Такі образи бажаного майбутнього називають мріями [3].

Мрії можуть бути реальними, дійовими та нереальними, безплідними. Дієвість мрії – потрібна умова втілення творчих задумів людини, спрямованих на реальне перетворення дійсності. Такі мрії в певному розумінні є рушійною силою дій та вчинків людини, надають їй більшої цілеспрямованості в житті, допомагають боротися з труднощами, протистояти несприятливим впливам.

Залежно від змісту діяльності уява поділяється на технічну, наукову, художню та інші різновиди, зумовлені характером праці людини.

Художня уява має переважно чуттєві (зорові, слухові, дотикові) образи – надзвичайно яскраві та детальні.

Будь-який художній твір, достойний цього імені, має ідейний зміст, але на відміну від наукового трактату, він виражається в конкретно-образній формі. Якщо художник повинен вивести ідею свого твору в абстрактних формулах так, що ідейний зміст виступає поруч з образами твору, не отримуючи яскравого вираження, то твір втрачає свою художність. Наглядно-образний зміст твору, і тільки він, повинен бути носієм його ідейного змісту.

Сутність художньої уяви в тому, щоб вміти створити нові образи, які здатні бути пластичним носієм ідейного змісту. Особлива вага художньої уяви в тому, щоб створити нову ситуацію не шляхом зміни, а за умови збереження основних вимог життєвої реальності.

Дотримання життєвої реальності не означає фотографічного відтворення чи копіювання того, що людина сприйняла. Справжній

художник не тільки володіє технікою, необхідною для того, щоб зобразити те, що він бачить, але й бачить він по-іншому, ніж всі решта люди.

Навіть в портреті художник не фотографує, а перетворює сприйняте. Суть цього перетворення в цьому, що воно не віддаляється, а наближається до дійсності, що воно знімає випадкові нашарування. В результаті глибше і вірніше виявляється основний малюнок. Продукт такої уяви дає вірнішу, глибшу і адекватнішу картину чи образ дійсності, ніж зможе зробити фотографічне відтворення.

Для технічної уяви характерними є створення образів просторових відношень у вигляді геометричних фігур і побудов, їх легке дисоціювання та об'єднання в нові сполучення, уявне перенесення їх у різні ситуації. образи технічної уяви найчастіше об'єднуються в кресленнях, схемах, на підставі яких потім створюються нові машини, нові предмети.

Наукова уява знаходить свій вияв під час створення гіпотез, проведення експериментів, узагальнень для створення понять. Фантазія відіграє важливу роль під час планування наукового дослідження, побудови експериментальної ситуації, передбачення ходу експерименту. При побудові наукової системи уява потрібна, щоб доповнити відсутні, не визначені ще ланки в ланцюжку фактів. [2, с. 95-96].

Уява тісно пов'язана і з процесом сприймання. Включаючись у сприймання, вона збагачує нові образи, робить їх більш продуктивними. Щоб зрозуміти момент, зображений художником на полотні, необхідно уявити минуле життя персонажів, їх стан і почуття [3]. Дизайнер послуговується тим, як буде сприйматись об'єкт його проектної діяльності, та які емоції буде викликати у людини.

Найтісніші зв'язки існують між уявою і мисленням. Як і мислення, вона мотивується потребами особистості. Реальному задоволенню потреби часто передує живе яскраве уявлення ситуації, при якій ця потреба може бути задоволена. Отже, в конкретно-образній формі уява забезпечує особистості можливість випереджуючого відображення дійсності.

Зустрічаючись з невідомим, людина починає аналізувати, синтезувати, порівнювати те, що вона сприймає, з минулим досвідом, і на цій основі намагається проникнути в суть відповідних явищ. В цьому їй допомагає не лише мислення, а й уява, яка проявляється у відтворенні цілісного образу з доповненими недостатніми елементами. Так, учитель, зустрівшись з фактами порушення дисципліни учнем, створює яскравий образ поведінки учня у відповідній ситуації і тим самим допомагає мисленню розпізнати логіку вчинку.

Як і мислення, уява виникає в проблемній ситуації. Якщо проблемна ситуація повністю визначена і в процесі усвідомлення перетворюється в означену задачу, то хід її розв'язання підпорядкований переважно законам мислення. Якщо ж проблемна ситуація є недостатньо визначеною, то вихідні дані важко піддаються точному аналізу. В цьому випадку на допомогу приходить уява. Чим точніше описана ситуація, тим менше простору для фантазії.

Таким чином, цінність уяви в тому, що вона, доповнюючи ситуацію, дозволяє прийняти рішення і знайти вихід з положення навіть при відсутності належної повноти знань для мислення. Але у цьому криється слабкість такого розв'язання. Намічені шляхи є часто недостатньо чіткими та строгими. Отже, однією з причин виникнення уяви у людини є необхідність існувати і діяти в середовищі з неповною інформацією [3].

В цілому, за думкою Л.С. Рубінштейна, сила творчої уяви і її рівень визначаються співвідношенням двох показників: тим, наскільки уява притримується обмежувальних умов, від яких залежить осмисленість і об'єктивна значущість творів; новизною і оригінальністю.

Уява, що не задовольняє одночасно ці дві умови, фантастична, але творчо безплідна.

Творчість пройшла шлях від випадкових відкриттів до свідомого і планомірного вирішення нових завдань. Англійський вчений Г. Уоллес виділив 4 стадії процесу творчості: підготовка (зародження ідеї); дозрівання (концентрація, стягування знань, що прямо чи дотично відносяться до проблеми, добування знань, яких не вистачає); осяяння (інтуїтивне відчуття результату); перевірка.

Г.С. Альтшуллер розробив цілу теорію творчих задач. В загальному він виділив 5 рівнів творчості.

Завдання першого рівня вирішуються використанням засобів, що прямо призначені для наміченої мети. Необхідно перебрати в думці лише декілька загальноприйнятих і очевидних варіантів рішень. Сам об'єкт не змінюється. Засоби вирішення завдань знаходяться в межах однієї вузької спеціальності.

Завдання другого рівня вимагають деякої видозміни об'єкту для отримання бажаного ефекту. Необхідно перебрати в думці десятки варіантів. Засоби вирішення завдання знаходяться в межах однієї галузі знань.

Правильне вирішення завдань третього рівня приховане серед сотень неправильних, так як об'єкт, який удосконалюється, повинен бути серйозно змінений. Прийоми рішення задач цього рівня приходиться шукати в суміжних галузях знань.

При вирішенні завдань четвертого рівня об'єкт, що удосконалюється змінюється повністю. Пошук рішення проводиться, як правило, в сфері науки, серед ефектів і явищ, які рідко зустрічаються.

На п'ятому рівні рішення задач досягається зміною всієї системи, в яку входить об'єкт, що удосконалюється. Тут число проб і помилок виростає до сотень тисяч і мільйонів. Засоби вирішення завдань цього рівня знаходяться за межами сьогоденного дня науки; тому спочатку необхідно зробити відкриття, а потім, опираючись на нові наукові дані, вирішити творче завдання.

Одним із важливих прийомів вирішення творчих задач є перевід їх з вищих рівнів на нижчі. Таким чином, якщо завдання четвертого чи п'ятого рівня через спеціальні прийоми перевести на перший чи другий рівень, то спрацює звичайний перебір варіантів. Проблема зводиться до того, щоб навчитися швидко звужувати "поле пошуку", перетворюючи важке завдання в легке.

Таким чином, не дивлячись на удавану легкість, мимовільність, непередбачуваність образів, що виникають, творче перетворення дійсності в уяві підпорядковується своїм законам і здійснюється в відповідності до певних способів чи прийомів. Нові уявлення виникають на основі того, що вже було в свідомості, завдяки операціям аналізу та синтезу. В кінцевому рахунку, процеси уяви базуються в розкладанні в думці вихідних уявлень на складові частини (аналіз) і наступному їх поєднанні в нових сполученнях (синтез), тобто мають аналітико-синтетичний характер [2, с. 91-92].

Одним із дієвих засобів розвитку творчої уяви є – проектна діяльність, котра у технологічній освіті визначена як провідний засіб розвитку і навчання учнів, формування у них здатності до самостійного навчання, оволодіння засобами сучасних технологій, умінь конструювати власний процес пізнання і на практиці реалізувати заплановане [7].

Ми підтримуємо визначення І. Андрощук, що проектування як творча, інноваційна діяльність завжди спрямована на створення об'єктивно і суб'єктивно нового продукту. Творчі ідеї самі собою не народжуються, а виникають тоді, коли людина відчуває потребу щось змінити, вдосконалити. До творчості учня спонукають як соціальні мотиви, так і її фантазія, мрії. Процес створення нового починається з уявлення його у образній формі. Дитина, у якої не розвинена творча уява, не може побачити щось нове в оточуючому її середовищі. Ось чому успіх творчості залежить від творчої уяви. Відомо, що творчі здібності учнів найбільш ефективно розвиваються у ході продуктивної творчої діяльності. Творчість, індивідуальність, фантазія проявляються у навіть мінімальному відході від зразка [1].

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проаналізувавши широкий спектр наукових доробок у галузях психології та педагогіки ми прийшли до висновків, що за Н. Буняком уява це – особлива форма людської психіки, що стоїть окремо від всіх інших психічних процесів і разом з тим займає проміжне положення між сприйманням, мисленням і пам'яттю. Науковець також дає, на нашу думку, влучне визначення поняттю творча уява, котра передбачає самостійне створення нових образів, які реалізуються в оригінальних і цінних продуктах діяльності. Продукти творчої уяви формуються з елементів досвіду, який людина набула або запозичила в інших людей. новизна її полягає не в елементах, а у видозміні цих елементів та їх сполучень. Творчій уяві властиві самостійний добір матеріалу, його спеціальний аналіз, удосконалення образу в процесі діяльності. Цей вид уяви – найважливіший для творчої діяльності людини.

Визначено, що одним з дієвих та провідних засобів розвитку творчої уяви виступає метод проєктів котрий реалізується з урахуванням проблемних та творчих завдань.

Список використаних джерел:

1. Андрощук І.В. Розвиваючий потенціал трудового навчання. Трудова підготовка в рідній школі 2014. № 4 (120). С. 24-30.

2. Буняк Н.А. Загальна психологія: лекції. Тернопіль: вид-во ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. 300 с.
3. Значення уяви в навчальній діяльності URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/28221/>
4. Кільдеров Л.В. Формування та розвиток творчих здібностей старшокласників у процесі творчої діяльності на уроках технологій. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2015. Вип. 51. С. 126-132.
5. Круглий стіл вчителів трудового навчання «Шляхи розвитку творчої особистості» <https://profcenter.com.ua/2022/02/16/kruglyj-stil-vchyteliv-trudovogo-navchannya-na-temu-shlyahy-rozvytku-tvorchoyi-osobystosti/>.
6. Посібник «Розвиток творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання». Кам'янець-Подільський, 2017. 54 с.
7. Трудове навчання: 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (затверджена наказом МОН України від 07.06.2017 р. № 804) / авт.-укл.: А.І. Терещук (голова групи), В.В. Бурдун, С.М. Дятленко та ін. Київ: МОНУ, 2017. 28 с.
8. Як розвинути уяву школяру <https://unicorn.itstep.org/blog/how-to-develop-a-students-imagination>

УДК: [373.5.016:331]: 004

*Олександр Анатолійович Герасименко,
канд. істор. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Валентин Вікторович Коваль,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10. Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ВТІЛЕННЯ ПРОЕКТНОГО ЗАДУМУ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Оновлення всіх аспектів існування суспільства, необхідність досягнення рівня науково-технічного прогресу, забезпечення високої ефективності виробництва як найповнішого розвитку творчого потенціалу - все це ставить перед закладами загальної середньої освіти нові навчально-виховні цілі. Виникає потреба у

формуванні нового типу мислення у процесі навчання, нового стилю діяльності, орієнтованого на більш ефективне вирішення виробничих, соціальних, культурних та багатьох інших проблем [5].

Глобальні зміни у суспільстві та в Україні ставлять нові вимоги і до освітньої галузі. А це вимагає відповідної реакції. Чого вчити? Як учити? Отже, урок повинен бути активно-пізнавальним, розвивальним, творчим, продуктивним і цікавим [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Аналізуючи наявних джерел з методики профільного навчання було виявлено, що багато різних науково обґрунтованих та описаних підходів вивчення технологій, з'ясовано, що у технологічному профілі за останнє десятиліття не відбулися кардинальні зміни у програмному матеріалі. А ось у методиках навчання та підходах до викладу навчального матеріалу потребує удосконалення. Тому, виникає потреба у необхідності оновлення навчально-методичного комплексу зазначеного профілю.

Проблемі втілення проектного задуму присвячена незначна кількість наукових праць. Загальні основи проектування розглядалися в працях Т. Антонюка, В. Безрукової, В. Бондаря, О. Киричука, А. Лігоцького, Ж. Тоценка, Є. Полат, та ін.

Проблемам використання мультимедійних засобів у навчальному процесі присвячено багато наукових досліджень вітчизняних вчених: О. Бондаренко, В. Імбер, І. Радченко та ін.

Постановка завдання. Проаналізувати особливості формування навичок втілення проектного задуму з використанням мультимедійних засобів та окреслити їх систему під час вивчення профілю «Деревообробка».

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Існує два види усвідомлення людиною діяльності, яку вона виконує. В першому випадку створюється технічний бік діяльності, коли людина вперше приступає до її виконання і звертає при цьому увагу на всі елементи діяльності. В іншому виді усвідомлення людиною своєї діяльності, вже якоюсь мірою засвоєної, усвідомлюється, головним чином, її мета, яка досягається окремими діями, головна увага спрямовується на результати цих часткових дій, які виконуються вже без спеціально спрямованої на них уваги, несвідомо. При цьому з'являється можливість краще поєднувати окремі елементи діяльності і виконувати їх точніше та швидше завдяки навичкам [11].

Навички – це автоматизовані компоненти свідомої дії людини, які виробляються в процесі її виконання. Однак ознакою сформованості навички є якість дії, а не її автоматизація. Навичка розглядається як дія доведена внаслідок багаторазових вправ до досконалості виконання. Л. Ітельсон

пропонує такі етапи розвитку навичок:

- Ознайомлення з прийомами виконання дій. Осмислення дії та її подання. Чітке розуміння мети, нечітке способів її досягнення.

- Опанування окремих елементів дії, аналіз способів їх виконання. Чітке розуміння способів виконання дій. Свідоме, однак невміле і нестійке її виконання.

- Співвідношення і об'єднання елементарних рухів в одну дію. Автоматизація елементів дії. Удосконалення рухів, усунення зайвих, перехід до мускульного контролю.

- Опанування довільного регулювання характеру дії. Пластичне пристосування до ситуації. Гнучке, доцільне виконання дії. [8].

Навичка як якість особистості – здатність особистості в процесі цілеспрямованої діяльності виконувати окремі її складові дії автоматизовано, без спеціально спрямованої на них уваги, але під контролем свідомості. Разом з тим, ці дії, сформовані в процесі їх вправи і які ввійшли до структури складніших дій, можуть ставати операцією [11].

Відповідно, в педагогічній практиці доцільно виділити таку послідовність формування навичок школяра:

- Підготовчий етап: аналіз мети уроку, виявлення наявного рівня навичок учнів. Вчитель заздалегідь складає систему вправ для тренування окремих навичок

- Етап виконання: основна суть навички задається шляхом пояснень; учень своїми словами повторює завдання, прийом його виконання, здійснюється словесний самоінструктаж; школяр під керівництвом учителя включається у виконання описаних дій, підказка вчителя при виконанні окремих частин навички здійснюється у разі потреби; зменшується обсяг керівництва. На всіх стадіях навчання забезпечується зворотній зв'язок. Впорядковується практика, яка гарантує закріплення нової навички. Зменшується контроль за практикою. Враховуються індивідуальні особливості.

- Етап оцінювання. На цьому етапі здійснюється оцінка рівня виконання навички учнем, стосовно цілей навчання, заданих на підготовчому етапі. Охарактеризуємо інші види навчання [8].

Проектування – це комплекс робіт який складається з пошуку, досліджень, розрахунків та розрахування з метою отримання опису достатнього для створення нового об'єкту або виробу, його реконструкції, модернізації, що відповідає заданим вимогам. [3].

Відповідно, в учнів старшої школи вже сформовані різні практичні навички в процесі навчальної діяльності на уроках трудового навчання у 5-9-х класах. А саме: підбір заготовки, нанесення розмітки на заготовку, організація робочого місця, дотримання правил безпечної праці, оздоблення деревини різьбленням, створення технологічної та конструкційної

документації, працювати з інструментом та верстатами, аналіз власної діяльності, раціональне використання матеріалів та інші.

На основі вище перелічених сформованих навичок, можна буде сформулювати в учнів практичні навички втілення проектного задуму.

Розкриємо поняття «втілення задуму» в процесі профільного навчання.

Ми вважаємо, що втілення задуму, у широкому сенсі включає у себе процес розробки проектної, конструкторської та іншої технічної документації, який складається з пошуку, досліджень, розрахунків та розрахування з метою отримання опису достатнього для створення нового об'єкту або виробу, що відповідає заданим вимогам.

Розглянувши та проаналізувавши поняття «навички» та «втілення задуму» спробуємо розкрити, значення поняття «практичні навички втілення проектного задуму».

Практичні навички втілення проектного задуму – це здатність учня в процесі цілеспрямованої навчальної діяльності виготовляти виріб за розробленою проектною, конструкторською та іншою технічною документацією майбутнього виробу – без спеціально спрямованої на них уваги, але під контролем свідомості.

Втілення проектного задуму, можна умовно поділити на три етапи відносно етапів проектування: формування задуму – організаційно-підготовчий етап, розробка задуму – конструкторський етап, практична реалізації задуму – технологічний етап.

Для правильного формування практичних навичок втілення проектного задуму в учнів старшої школи, необхідно діяти дотримуючись відповідно методики. Наша методика включатиме систему вправ для тренування окремих практичних навичок, які в процесі навчання розширять комплекс сформованих практичних навичок втілення проектного задуму. Для того, щоб навички формувалися правильно, потрібно якісно подавати навчальний матеріал.

Щоб досягти високих результатів в формуванні практичних навичок втілення проектного задуму в учнів старшої школи в процесі профільного навчання потрібно обрати найефективніші методи навчання. Аналізуючи всі наявні методи навчання, ми зупинилися на мультимедійних засобах.

Наковці та практики вказують, що використання мультимедійних засобів у навчанні, основа яких – зорове та слухове сприйняття матеріалу, є ефективним шляхом підвищення навчально пізнавальної діяльності учнів [1].

На сьогоднішній день мультимедійні технології – це один з напрямів інформаційних технологій, що найбільш динамічно розвивається в галузі освіти. Це пояснюється тим, що мультимедіа є взаємодією відео- й аудіо ефектів під керуванням інтерактивного програмного забезпечення з використанням сучасних технічних і програмних засобів, які об'єднують текст, звук, графіку, фото та відео в одному цифровому форматі [6].

Застосування мультимедійних засобів у навчальному процесі, на думку О. Бондаренко [2], В. Імбер [4], І. Радченко [10] та інших вчених, сприяє: зростанню інформативності й репрезентативної цінності навчального матеріалу, стимулюванню когнітивних процесів (сприйняття й усвідомлення інформації), а отже, більш глибокому розумінню навчального матеріалу, підвищенню мотивації здобувачів до оволодіння навчальним предметом, розвитку в учнів навичок спільної роботи й колективного пізнання, формуванню в них прагнення освоювати нові інформаційні технології і застосовувати їх у практиці навчання, залученню в навчальний процес матеріалів із реального педагогічного процесу, що уможливило органічне поєднання теоретичної і практичної складових технологічної підготовки дітей та поглиблює їхню професійну готовність до майбутньої професійної діяльності, удосконаленню майстерності вчителів педагогічних дисциплін унаслідок посилення вимог до проектування навчального заняття з використанням інформаційних технологій [2; 4; 10].

Мультимедіа мають широкі можливості для використання в навчальному процесі. Американські науковці Флетчер, Дейл і Нельсон провели оригінальний аналіз традиційних форм навчання і мультимедійних засобів викладання. Здійснюючи свої дослідження незалежно один від одного, науковці дійшли висновку про те, що мультимедійні навчальні програми мають переваги перед звичайними, традиційними [7].

На основі розгляду найважливіших функцій мультимедіа О. Бондаренко [2] пропонує таку класифікацію мультимедійних технологій:

- презентаційні (для супроводу презентації нового навчального матеріалу);
- імітаційні (для тренування за допомогою постановки завдань, орієнтованих на аналіз);
- контрольні (для контролю засвоєння навчального матеріалу);
- інформаційно-довідкові (для надання необхідної теоретичної інформації під час самостійної роботи) [2].

Проаналізувавши ряд робіт та напрацювань науковців щодо мультимедійних засобів навчання, дійшли висновку, що найпоширенішими є мультимедійні презентації. Мультимедійні презентації будемо використовувати, при подачі нових знань, оскільки потрібно, щоб учні якісно засвоїли навчальний матеріал, який впливає на якість опанування практичних навичок втілення проектного задуму. Навички формуються на основі отриманих знань, але значну увагу для формування навичок ми приділимо навчальному кіно та відео-посібникам. Використання відео-посібників від першої особи, з детальним поясненням практичних дій, дає змогу учням краще зрозуміти процеси та технології виконання технологічних операцій та імітувати й повторювати їх у практичній роботі. Наслідуючи при цьому швидкість дії, її направленість, силу, точність і т. ін.

Під час формування практичних навичок втілення проектного задуму в учнів старшої школи в процесі засвоєння спеціалізації «Деревообробка» ми пропонуємо використати різні мультимедійні засоби.

Для формування знань, що до втілення проектного задуму застосуємо:

- Мультимедійні презентації – для викладу основного навчального матеріалу. Мультимедійна презентація демонструється з поясненнями вчителя. Презентація може виступати, як основним джерелом інформації, так і допоміжним. При використанні мультимедійної презентації найголовніше не перенаситити учнів інформацією, для цього слід використовувати презентації протягом 10-15 хв. в яких розкривається не більше десяти нових понять, а співвідношення тексту з наочністю 30%/70%.

- Мультимедіа-доповідь, – звіт – для відображення етапу (стадії) проектної діяльності чи звіт результатів проектної діяльності. Самостійна робота учнів, доповідь виконується учнем після закінчення теоретичного етапу проекту – проектування, а звіт – після практичного етапу – виготовлення виробу.

- Мультимедійні навчальні ігри, тести – для перевірки засвоєння навчального матеріалу.

- Мультимедійні посібники – для надання необхідної теоретичної інформації під час самостійної роботи.

Для формування навичок втілення проектного задуму застосуємо:

- Навчальне кіно – для наочної демонстрації технологічних процесів. Навчальне кіно може озвучуватися, як аудіо-записом, так і вчителем. Про те другий варіант має суттєві переваги. А саме при необхідності більш детального розгляду процесу чи дії, можна поставити на паузу кіно та детально розібратися в проблемі, можна організовувати невеликі за тривалістю часу обговорення чи бесіди – що є неможливим при використанні аудіо-записів.

- Відео-посібники від першої особи – для детально розкриття технологій виконання дій під час виконання технологічних дій чи операцій від першої особи. Цей метод слід використовувати перед виконанням практичних робіт, тому що учні бачать процес роботи в робочому режимі, організацію робочого місця, послідовність виконання дій тощо.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проаналізувавши наукові праці та напрацювання науковців, нами було розкриті поняття навичка, проектування, окреслено навички втілення проектного задуму. Практичні навички втілення проектного задуму – це здатність учня на в процесі цілеспрямованої навчальної діяльності виготовляти виріб, за розробленою проектною, конструкторською та іншою технічною документацією майбутнього виробу – без спеціально спрямованої на них уваги, але під контролем свідомості.

Проаналізовано та запропоновано систему мультимедійних засобів, котрі використовуватимуться під час формування практичних навичок втілення проектного задуму в учнів старшої школи в процесі засвоєння спеціалізації «Деревообробка». Перспективними напрацювання у цій галузі буде застосування віртуального мультимедійного середовища для моделювання майбутнього виробу та у вигляді тренажера імітаційних процесів технологічної діяльності втілення виробу у дійсність.

Список використаних джерел:

1. Авсюкевич Ю. Обучение презентации на английском языке: цели и содержание. Вісн. Черніг. держ. пед. ун-ту. Сер. Педагогічні науки. Чернігів : Вид. центр ЧДПУ. Вип. 43. 2006. С. 3-7.
2. Бондаренко О. Дидактичні умови застосування мультимедійних технологій у процесі навчання педагогічних дисциплін студентів педагогічних університетів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2010. 20 с.
3. Будівельне проектування: [довідник] Ернст Нойферт. [40-е вид, перероб. і доп.]. Київ: Фенікс, 2017. 619 с.
4. Імбер В. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів : автореф. дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2008. 20 с.
5. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: Навч.-метод. посібник. За заг. ред. О.М. Коберника, Г.В. Терещука. Умань: СПД Жовтий, 2008. 212 с.
6. Козаків В. Р., Дорошкін А. А., Задорожний А. М., Князевий Б. А. Новітня мультимедія. Нові інформаційні технології в університетській освіті. Ред. П. О. Гончар. Київ. Україна: Освіта, 1994. С. 2-17.
7. Мультимедія та мультимедійні системи: Конспект лекцій для студентів спеціальності «Програмне забезпечення автоматизованих систем». Уклад. С. С. Забара, О. П. Цурін. Київ: Вид-во Університету України, 2003. 154 с.
8. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник. 4-е вид., стер. Суми: Університетська книга, 2019. 352 с.
9. Пятничук Т. В. Стан формування професійної компетентності кваліфікованих робітників в сучасній педагогічній теорії. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ. НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2013. С. 166-172.
10. Радченко І. Майстер-клас: мультимедійні жанри. Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2008. № 8. С. 8-17.

11. Янцур М. С. Основи теорії технологічної освіти: навчальний посібник: курс лекцій: для студентів напряму підготовки «Технологічна освіта» та спеціальності «Середня освіта. Трудове навчання та технології». Рівне: РВВ РДГУ, 2018. 508 с.

УДК: [373.5.016:331]: 373.5.015.31

*Олександр Анатолійович Герасименко,
канд. істор. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Микола Сергійович Савчук,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10. Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТІ КУЛЬТУРНОГО САМОВИРАЖЕННЯ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРАКТИЧНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. У ХХІ столітті становлення фахівця складається з багатьох факторів, одним з яких є його здатність до самовираження та самопозиціонування у професійній діяльності. Дослідження процесу формування компетентності культурного самовираження, обґрунтування її наукових засад передбачає вивчення сутності цього складного понятійного утворення, його особливостей та генези.

Процеси глобального міжкультурного обміну в усіх ланках суспільного життя висувають певні умови успішності майбутнього професіонала, до яких відносяться здатність до кроскультурного порозуміння, вміння гармонійно поєднувати командну та індивідуальну професійну діяльність і здатність до самовираження в умовах культурного різноманіття, відтак виникає потреба в подальшому розвитку компетентності культурного самовираження, оскільки [4] становлення культури особистості як найважливішої умови її самоорганізації та самореалізації є одним із центральних завдань сучасної вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Процес формування культури та окремі аспекти розвитку компетентності культурної обізнаності та самовираження особистості у

вищій школі розглянуто в наукових працях І. Гриценко, І. Зимньої, О. Квітка, Н. Хорошилової, А. Adabaş, Н. Kaugin та інших.

Постановка завдання. Метою статті є – визначити поняття «компетентність культурного самовираження» та розглянути характерні особливості її розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Компетентність на думку І. Зязюн це – де компетентність людини виступає як набута властивість та продукт власної життєвої активності особистості, ініційованої процесом освіти [3].

Компетентності – це якості, набуті завдяки проживанню ситуацій, рефлексії досвіду [2]. Під цими якостями науковці розглядають: знання, навички, здібності, стереотипи, поведінки, зусилля і т. ін.

Знання – це добірка фактів, необхідних для виконання конкретної роботи. Знання – ширше за навички поняття. Знання є інтелектуальним контекстом, у якому працює людина.

Навички – це володіння засобами й методами виконання певного завдання. Навички виявляються в широкому діапазоні: від фізичної сили та вправності до спеціалізованого навчання. Загальним для навичок є їхня конкретність.

Здібності – вроджені здібності до виконання конкретного завдання. Здібності також є приблизним синонімом обдарованості.

Стереотипи поведінки – видимі форми дій, що їх вживають для виконання завдання. Поведінка містить успадковані й набуті реакції на ситуації та подразники. У нашій поведінці відбиваються наші цінності, етика, переконання й реакції на навколишній світ. Коли людина демонструє впевненість у собі, формує з колег команду або виявляє схильність до дій, тоді її поведінка відповідає вимогам спільноти.

Зусилля – це свідоме застосування ментальних і фізичних ресурсів з певною метою. Зусилля є підґрунтям робочої етики, адже можна пробачити брак таланту або помірні здібності, але ніколи – недостатність зусиль. Без зусиль людина нагадує сповнені здібностей вагони без локомотива, що мляво стоять на рейках.

Компетентність культурного самовираження на думку К. Дмитренка [2] це – здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Ми підтримуємо думку автора, що компетентність культурного самовираження передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності, як підґрунтя відкритого ставлення й поваги до культурних надбань та їх традиційних форм усіх держав та народів нашої цивілізації.

Проаналізувавши великий пласт наукових та освітніх джерел що до сучасних підходів вивчення трудового навчання та технологій у школі можна

вказати, що в українській педагогіці акумульовано значний багаж педагогічних технологій котрі дають можливість розвинути в сучасній молоді компетенцію культурного вираження, особливо це проявляється під час вивчення народних традиційних технологій декоративно-ужиткового мистецтва, зміст яких закладений у актуальних програмах цих предметів. Одним з базових і дієвим методом, на нашу думку, виступає метод проектів. Саме використання цього методу дає можливість під час конструкторського етапу дитині реалізувати власний потенціал самовираження при створенні власних оригінальних рішень, композицій, форм та ін.

У навчальній програмі з технології компетентність культурного самовираження визначається як компетентність усвідомлення та вираження культури. Вказана ключова компетентність формується у процесі засвоєння навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» – учні вивчають техніки декоративно-ужиткового мистецтва, як відображення культурної спадщини українського народу. Під час виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва в учнів є можливість реалізувати власне самовираження через цінності та трудові традиції української культури.

На нашу думку практичні методи навчання виступають одними з найбільш дієвих під час розвитку компетентності культурного самовираження. На заняттях з технологій під час створення і виготовлення виробів.

Практичні методи навчання це – методи які використовують для безпосереднього пізнання дійсності, поглиблення знань, формування вмій і навичок. До них належать: вправи, лабораторні, практичні, графічні й дослідні роботи [5].

Ми зазвичай використовуємо ці практичні методи навчання на заняттях з технології під час реалізації навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва».

Для розвитку компетенції культурного самовираження у ході проектної діяльності під час конструкторського етапу застосуємо дослідні роботи (дизайн аналіз аналогів), у ході конструкторського етапу дієвими будуть графічні роботи (розробка початкових ідей, оцінка ідей для вибору найдосконалішої, детальне відпрацювання кращої ідеї), а під час технологічного етапу скористаємося практичними роботами (виготовлення та оздоблення виробу).

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. В цій статі ми розглянули основні положення теми характерні особливості розвитку компетентності культурного самовираження в учнів старших класів на уроках технологій з використанням практичних методів навчання.

І, дійшли висновку, що компетентність культурного самовираження – це складний понятійний конструкт, що включає знання, навички та підходи до міжкультурного спілкування на основі розуміння і поваги до оточуючих їх

ідей, де самовираження втілюється через різні галузі мистецтва та культури. Для того щоб ефективно розвивати компетентність культурного самовираження на заняттях з технології необхідно застосовувати практичні методи навчання, а саме: дослідні, графічні та практичні роботи.

Список використаних джерел:

1. Бойчук Діана. Культурна компетентність особистості. Науково-методична робота. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/107-problemy-i-perspektyvy-rozvytku-osvity-khkhi-stolittia-18-19-lystopada-2021-r/840-kulturna-kompetentnist-osobistosti>
2. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: метод. посіб. / К.А. Дмитренко, М.В. Коновалова, О.П. Семиволос, С.В. Бекетова. Харків: ВГ «Основа», 2018. 119 [1] с.
3. Зязюн І. Філософія педагогічної дії: монографія. Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с.
4. Лей Сяо. Визначення поняття «компетентність культурного самовираження». Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». Харків, 2019. Вип. 62. С. 120-126.
5. Фіцула М.М. Педагогіка. Вид-я 3-є, стереотипне. Київ: «Академвидав», 2009. 560 с. URL: https://pidru4niki.com/1939051434986/pedagogika/praktichni_metodi_navchannya

УДК: 378.016:338.488.2

*Надія Василівна Дупак,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Ринок праці потребує кваліфікованих, з високим рівнем компетентності, фахівців готельно-ресторанної справи, які відповідають новітнім тенденціям сучасного розвитку готельно-ресторанної справи. Відповідно до цього необхідно удосконалювати і формувати новий зміст підготовки фахівців та інноваційний стиль їхньої діяльності.

При значній кількості випускників вищих і середніх професійних освітніх закладів, готельно-ресторанні підприємства мають дефіцит у кваліфікованих

кадрах. За експертними даними нестача робітників середньої ланки на підприємствах галузі досягає майже 50%, вищої майже 90%. Причини подібного явища, на думку роботодавців, пов'язані з недостатньою якістю підготовки фахівців в процесі формування навичок взаємодії з клієнтом, поведінки у професійних ситуаціях. Такі навички слід розглядати як результат прояву інтегровано сформованих загальних і професійних компетенцій. [4]

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проблема ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи зумовлена необхідністю подолання суперечностей, які виникають між вимогами суспільства до професійної підготовки майбутніх фахівців і їх кваліфікацією відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня; змістом професійно-орієнтованих дисциплін і педагогічними технологіями реалізації цього змісту; орієнтацією на нові моделі навчально-виховного процесу. Тому у зв'язку з прискоренням темпів науково-технічного прогресу, підготовка фахівців повинна бути не тільки «сучасною», а «випереджальною». [5] Необхідність розв'язання зазначеної проблеми, її актуальність і доцільність зумовлені об'єктивною потребою ВНЗ у високопрофесійних викладачах, які відкриті до нового досвіду, здатні ефективно працювати в ситуації соціальних та економічних змін, є гармонійно розвиненими як в особистісній, так і в професійній сфері.

Постановка завдання. Підготовка кадрів вищої кваліфікації може бути досягнута на основі компетентнісного підходу в професійній освіті, що дозволяє випускнику навчального закладу успішно застосовувати отримані знання, вміння, навички для вирішення практичних виробничих завдань, ефективно здійснювати ділові комунікації, бути готовим до навчання впродовж усього життя в зв'язку зі змінами вимог професійної діяльності. [4]

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Компетентність випускника спеціальності «Готельно-ресторанна справа» на сучасному етапі визначається глибиною його професійних знань і умінь, широтою їх діапазону, рівнем його функціональної підготовки. Крім того, майбутній фахівець готельної і ресторанної сфери повинен бути ініціативним, інноваційним, мобільним, гнучким, мати динамізм і конструктивність, прагнути до самоосвіти впродовж усього життя, опановувати нові технології та розуміти можливості їх використання, вміти приймати самостійні рішення, адаптуватися в соціальній і майбутній професійній сфері, вирішувати проблеми та працювати в команді, бути готовим до перевантажень, стресових ситуацій і вміти швидко з них виходити. [2] Головною частиною майбутньої професійної діяльності в сфері готельної й ресторанної справи безпосередньо виступає також творча й дослідницька складова. Враховуючи вищесказане,

постає проблема формування сукупності інтегрованих знань, умінь та якостей випускника – професійної компетентності педагога та фахівця з готельно-ресторанної справи.

У підготовці фахівців готельного сервісу з кінця 2000-х рр. позначився перекис в бік переважання вищої освіти. При цьому в готельних підприємствах реальна потреба у фахівцях з вищою освітою становить близько 20%. Роботодавці вважають за краще прийняти на роботу фахівця з вищою освітою, потім навчити певним професійним навичкам на робочому місці. Привабливими факторами випускника ВНЗ є вік і більш високий рівень розвитку загальних компетенцій. [7]

Наявність сформованих загальних компетенцій у випускників ВНЗ, як, наприклад, ефективно спілкуватися з колегами, клієнтами, організувати робочий процес і т.п., дозволяє роботодавцям формувати професійні компетенції безпосередньо на робочому місці. [3] Отже, в процесі підготовки фахівців на рівні ВНЗ необхідно зосередитися на розвитку загальних компетенцій та їх інтеграції з професійними компетенціями. Тільки в цьому випадку випускники зможуть бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Питання щодо компетенцій і кваліфікацій – це питання про цілі освіти, які виступають активним ядром норми якості освіти, її стандартів. [5]

Орієнтація на компетенції сприяє досягненню більш високих стандартів якості освіти, поліпшенню працевлаштування. Працевлаштування повинно знаходити всіляке відбиття в навчальних програмах. Це залежить від типу працевлаштування: після завершення першого або другого ступеня. Серед чималої кількості загальних (ключових) компетенцій, визначених зарубіжними і вітчизняними дослідниками, визначено найбільш значущі для успішної професійної діяльності у сфері готельного і ресторанного обслуговування: особистісні компетенції, інформаційна компетенція, комунікативна компетенція і компетенція щодо дій в стандартних і нестандартних ситуаціях. Відповідно до моделі випускника для кожної з них складено перелік ознак. Крім того, висунуто припущення про взаємозв'язок цих компетенцій і логіку їх освоєння. [7]

Формування належної практичної компетентності фахівців готельного і ресторанного обслуговування в процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі може бути забезпечена, якщо:

- базується на кваліфікованих вимогах до професіоналізму менеджерів різних структурних ланок готельного господарства, запитів роботодавців, об'єктивних вимог клієнта;

- забезпечується інтеграція різних аспектів навчальних дисциплін (соціокультурного, професійно-комунікативного, психологічного, правового, економічного, соціально-педагогічного та ін.) в практичній компетентності майбутніх фахівців;

➤ здійснюється включення студентів в реальну особистісно-ділову взаємодію з клієнтами готельних комплексів, в процесі реалізації завдань різних видів практики;

➤ оцінюється і коригується на основі результатів моніторингу сформованості рівня практичної компетентності фахівців готельного і ресторанного обслуговування. [1]

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Для забезпечення якості підготовки фахівців готельно-ресторанної справи у вищому навчальному на належному рівні, необхідним є вдосконалення навчальних планів і програм із врахуванням принципу випереджувального навчання; структурування навчального процесу з використанням компетентнісного підходу; застосування сучасних технологій для якісної перебудови всієї системи підготовки фахівців; розгортання наукових досліджень відповідно до розробленої структури.

Список використаних джерел:

1. Гринькевич О.С. Моніторинг професійних знань та навиків менеджерів у сфері готельно-туристичного бізнесу [Текст]: / О.С. Гринькевич, М.М. Юнко, А.В. Мацелюх. Вісник Львівського інституту економіки і туризму: Збірник наукових статей. Львів, 2007. № 2. С. 92-96.
2. Кашинська О. Форми та методи організації самостійної роботи студентів спеціальності “Готельно-ресторанна справа” при викладанні фахових дисциплін / Олена Кашинська. Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2016. №10 (141). С. 104-108.
3. Круль Г.Я. Основи готельної справи. Навч. посіб. / Г. Я. Круль. К. : Центр учбової літератури, 2011. 368 с.
4. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О.О. Любіцева. [2-е вид., перероб. та доп.]. К.: “Альтерпрес”, 2003. 436 с.
5. Носова І. О., Машкова О. В., Хаєт Л. Г. Концептуальні підходи до підготовки фахівців готельно-ресторанної справи [Електронний ресурс] / І.О. Носова, О.В. Машкова, Л.Г. Хаєт. Режим доступу [http://seanewdim.com/uploads/3/2/1/3/3213611/nosova_i_mashkova_o_hayet_1_the_concept_of_education_in_hotel_and_re staurant_business.pdf](http://seanewdim.com/uploads/3/2/1/3/3213611/nosova_i_mashkova_o_hayet_1_the_concept_of_education_in_hotel_and_re_staurant_business.pdf)
6. Федорченко В.К. Уніфіковані технології готельних послуг: навч. посіб. / В.К. Федорченко, Л.Г. Лук'янова, Т.Т. Дорошенко, І.М. Мініч. К.: Вища школа, 2001. 237 с.
7. Черепко Н.Є. Фактори і показники якості послуг гостинності в ресторанному господарстві / Н.Є. Черепко. Вісник Львівського інституту економіки і туризму : зб. наук. ст. За ред. І.О. Бочана. Львів, 2006. № 1. С. 179-182.

УДК: 37-044.247:005.44

*Світлана Валеріївна Лісова,
докт. пед. наук, професор кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄДИНОГО ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ В ЕПОХУ ІНТЕГРАЦІЇ І ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ СИСТЕМ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Кожна національна система освіти відображає свою історію й традиції. Багато в чому нинішній її стан залежить від соціально-економічного стану країни й національної державної політики в галузі освіти.

Реформування національних систем освіти в багатьох країнах світу пов'язане з визнанням сфери освіти – сферою продуктивних інвестицій. Пошуки нових підходів до фінансування освіти в епоху масової освіти, наближення освіти до ринку праці й інші питання, активно обговорюються громадськістю в усьому світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Процеси реформування систем освіти охопили більшість провідних країн світу. Теоретичною базою для цього стала філософія освіти, відбита у відповідних національних доктринах освіти.

Новими викликами, що спонукали національні системи освіти до послідовного реформування, стали:

- вичерпаність і слабкість факторів соціалізації особистості в умовах індустріального суспільства; [7]
- необхідність органічної єдності між раціональною стороною освітньої діяльності й збереженням цілісності особистості, її індивідуальної природи; [7]
- вплив процесів інформатизації й комп'ютеризації громадського життя, сучасної комунікативної системи на галузь освіти; [5]
- безпосередній вплив глобальних проблем сучасності на особистість і необхідність підвищення особистої відповідальності за їхню реалізацію;
- сформованою є соціокультурна й ментальна цінність національно-державних освітніх систем, що суперечить процесу їхньої універсалізації; [6]

- наявність держав, що розвиваються, з низьким рівнем розвитку, не здатних без зовнішньої допомоги й підтримки реалізувати принципи й цілі сучасної освіти; [4]
- необхідність подолання посттоталітарних, перехідних умов розвитку ряду країн, у яких системи освіти були деформовані відповідно до інтересів їхніх політичних режимів. [2]

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Загальна мета реформування національних систем освіти полягала в тому, щоб в індустріальну еру сформувалося освітнє суспільство, у якому сім'я, школа, суспільні й державні структури об'єднали свої зусилля в поширенні знань і на цій основі сприяли організації неперервної освіти. Незважаючи на те, що тенденції розвитку людського соціуму (у тому числі в сфері освіти) єдині, акценти їх реалізації, провідними країнами світового співтовариства розставляються далеко не однаково. Зрозуміло, кожна із цих країн враховує об'єктивні вимоги соціуму, що розвивається, до системи освіти, і в той же час, кожна з них іде своїм шляхом, при цьому не можна не враховувати й загальну тенденцію глобалізації й інтеграції в розвитку національних систем освіти [2, с. 190].

Об'єктивно необхідний характер глобалізації й інтеграції системи відкритої освіти підтверджується практичною політикою європейських держав: об'єднана Європа буде загальний університетський простір. [4]

Упродовж цього процесу формуються нові інтереси, частина яких, сформульованих, наприклад, як "європейський вимір", уже проникає в навчальні плани й програми вищої освіти. Саме тому гостріше відчуються потреби в тім, щоб підвищувати:

- інформованість і прозорість, які дозволили б оцінювати навчальні можливості ВНЗ й їхню відповідність вимогам зацікавлених сторін;
- конвергентність і сумісність навчальних планів, особливо з погляду вертикальної мобільності;
- захист інтересів учнів, громадян і фірм визнанням, якісною оцінкою й координуючою акредитацією, чи то на європейському або транснаціональному рівнях;
- кількість грантів і стипендій.

Особливість глобалізації й інтеграції освітнього простору полягає в тому, що на відмінність, наприклад, від товарних потоків, що перетинають митниці, обміни у світовій інформаційній мережі не можуть бути повністю контрольовані при перетинанні міждержавних кордонів. Якщо на початковій стадії розвитку інформаційного суспільства формуються національні інформаційні освітні простори, то зараз ми спостерігаємо їхню інтеграцію в єдиний світовий інформаційний освітній простір. Більше того, глобальний інформаційний освітній простір може повністю реалізувати свої приховані можливості тільки у випадку охоплення усього світового простору й

відсутності перешкод для переміщення інформації. [3]

Молодь сьогодні менш стурбована національними розходженнями, а більше - надбанням кваліфікації, що відкриває доступ на ринок праці й користується міжнародним визнанням. І ніякий уряд вже не може ефективно керувати національною освітою без врахування цього фактору.

Із цією метою здійснюється перехід національних систем освіти на близькі або співпадаючі дворівневі програми й кваліфікації вищої освіти (бакалавр-магістр), скорочуються строки навчання, застосовуються в основному децентралізовані механізми й процедури забезпечення якості освіти, в основі яких самооцінка; зовнішній (міжнародний) аудит якості; акредитація незалежними організаціями; публічність всіх процедур і результатів оцінки якості; прозорість управлінської й фінансової діяльності вищих навчальних закладів. Застосовується єдина форма Додатку до диплома для випускників ВНЗ Європи. [3, с. 110]

Основною метою нової системи одержання того або іншого академічного ступеня є сприяння у працевлаштуванні європейських громадян. Разом з тим, ще існують конвенції по визнанню академічних ступенів, а також структура національних інформаційних центрів з академічного визнання й мобільності, Європейська мережа інформаційних центрів з академічного визнання й мобільності (NARIC й ENIC), які є неефективними в сенсі забезпечення зв'язку між інтелектуальним потенціалом і можливістю працевлаштування. У зв'язку із цим основними завданнями Болонських угод є вихід з рамок завдань академічного визнання в напрямі оцінки компетентності (знань), а також підвищення конкурентоздатності європейської системи вищої освіти. [3, с. 110]

Перераховані вище завдання продиктовані двома обставинами:

- Європа втратила першу у світі позицію як місце для одержання освіти іноземцями;
- європейська освіта зіштовхнулася з погрозою, що походить від нетрадиційних і неєвропейських провайдерів вищої освіти, які проникають на європейський ринок через філії кампусів, віртуальні університети.

Донедавна практично у всіх країнах світу керівництво державними освітніми установами здійснювалося державою через свої органи управління освітою. Характерною тенденцією сьогоdnішнього дня став розвиток принципу автономності навчальних закладів. Державні органи управління освітою в цих умовах все частіше виступають як покупці освітніх послуг навчальних закладів, функції цих органів усе більше пересуваються зі сфери виробництва освітніх послуг у сферу захисту інтересів споживачів послуг навчальних закладів.

У сучасному суспільстві управління освітою, орієнтовано на розв'язання наступних проблем: організація такого доступу до освіти, що задовольняв би

освітні потреби людей у ХХІ ст.; забезпечення рівності доступу до освіти для всіх людей на всіх рівнях освіти; підвищення якості освіти й досягнення її релевантності, тобто відповідності запитам суспільства; різкого підвищення ефективності, продуктивності освітньої системи [8, с. 16].

Основою сучасної системи освіти є високоякісне інформаційно-освітнє середовище. Воно дозволяє системі освіти докорінно модернізувати свій технологічний базис, перейти до нових інформаційно-педагогічних технологій навчання, що відповідає системі відкритої освіти. Створення й розвиток інформаційно-освітнього середовища являє собою технічно непросте й недешеве завдання. Висока якість учбово-методичних матеріалів, підготовка лабораторних комп'ютерних практикумів, комп'ютерних навчальних і тестуючих програм, електронних курсів й ін. вимагають величезних фінансових і тимчасових витрат на їхнє створення й експертизу, досвіду й кваліфікації персоналу. [5, с. 32] У провідних країнах світу ці проекти фінансуються державою, великими освітніми організаціями й фондами.

Створення відкритого інформаційно-освітнього середовища було б неможливим без експериментального пошуку на основі наявного досвіду роботи з інформаційно-педагогічними технологіями. У результаті практично у всіх західноєвропейських країнах, що здійснюють модернізацію своїх освітніх систем, був вироблений механізм використання в навчальному процесі науково-методичних матеріалів в електронній формі. Розробка електронних засобів підтримки навчання передбачала чітку організацію відповідно до рівнів освіти на основі федерального (загальнодержавного) компонента, що включає базові дисципліни. В кінцевому рахунку, ідея неперервної освіти й задоволення потреб сучасного суспільства можуть бути реалізовані тільки через інформатизацію освіти, у тому числі її комп'ютеризацію й створення високоякісного інформаційно-освітнього середовища [1, с. 22].

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, реформування національних систем освіти на сучасному етапі розвитку, характеризується інтенсивною перебудовою економічних, соціальних, організаційних основ убік відкритості з урахуванням імперативів, обраних на довгострокову перспективу.

Список використаних джерел:

1. Бондар В. І. Конкурентоздатність педагога як складова його професійної компетентності / В. І. Бондар. Початкова школа. 2008. № 7. С. 22-23.
2. Вакуленко В. М. Розвиток теорії й практики вищої педагогічної освіти України, Росії, Білорусі на основі акмеологічного підходу : [монографія] / В. М. Вакуленко. Луганськ : Альма-матер, 2007. 496 с.
3. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посібник. За ред. В. Г. Кременя ; авт. кол.: М. Ф. Степко, Я. Л. Болюбаш, В. Д. Шинкарук та ін. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. 384 с.

4. Євтух М. Б. Методологічні засади інтеграції вищої освіти України в європейський освітній простір / М. Б. Євтух. Міжнародний науковий вісник, International Scientific Edition. Ужгород – Мішкольц : Вид-во «Ражда», 2012. Випуск 5 (24). С. 85-94.
5. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України : монографія / [В. В. Лапінський, А. Ю. Пилипчук, М. П. Шишкіна та ін.] ; за наук. ред. проф. В. Ю. Бикова. Київ : Педагогічна думка, 2010. 160 с.
6. Зеер Э. Ф. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход : учеб. пособие / Э. Ф. Зеер, А. М. Павлова, Э. Э. Сыманюк. М. : Московский психолого-социальный институт, 2005. 216 с.
7. Кремень В. Особистість в освітньому просторі сучасної цивілізації / Василь Кремень. Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи : мат-ли IV Міжнародної науково-практичної конференції. Хмельницький, 2011. С. 3-7.
8. Національна доповідь про розвиток освіти в Україні / [упоряд.: В. Г. Кремень, М. Ф. Степко, К. М. Левківський та ін.]. Київ : МОН, 2001. 39 с.

УДК: 377.018.43:331

*Катерина Валентинівна Мойсеєць,
викладач фахових дисциплін спеціальності 014 Середня освіта.
Трудове навчання та технології Відокремленого структурного підрозділу
«Сарненський педагогічний фаховий коледж
Рівненського державного гуманітарного університету»,
(м. Сарни, Україна)*

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ)

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Інформаційні технології у сучасному світі пронизали всі сфери життя, і сфера освіти не є винятком. Дистанційна освіта, яку ще називають дистанційним навчанням, освітою через інтернет, навчанням із використанням інформаційно-комунікаційних технологій, електронне навчання – усі ці назви несуть у собі одне смислове значення.

Постановка завдання. Дистанційне навчання – це індивідуалізований процес набуття знань, умінь і навичок, способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціальному

середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікативних технологій [1].

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Використання інтернет технологій та дистанційного навчання не є зараз чимось новим. На сьогоднішній день дистанційне навчання дозволяє поглянути на процес здобуття освіти з іншого боку. Потенціал таких технологій дуже високий, саме тому жодна сфера діяльності людини зараз не функціонує без інформаційних технологій. Активне використання таких технологій в освіті визначило місце дистанційного навчання. В наш час таке навчання набуває все більшої популярності. В освітньому співтоваристві з'ясували, що у дистанційного навчання хороші перспективи, пов'язані із реалізацією навчання протягом усього життя, можливість отримати необхідні знання віддалено від навчального закладу у будь-якій точці земної кулі та в будь-який зручний час.

Одна із нагальних проблем, яка стоїть на часі перед освітою, – це вдосконалення вже набутих компетенцій викладачів і освоєння ними нових методів дистанційної та змішаної форм навчання.

Відповідно, актуалізується проблема підготовки педагогічних кадрів, збільшується роль вчителя у створенні якісного дистанційного навчання. Проблема визначення ролі вчителя при організації дистанційного навчання є сьогодні досить актуальною, оскільки її неправильне розуміння спричиняє зниження якості освітнього процесу.

Дистанційна форма навчання передбачає доступ до інтернету, технічне забезпечення (комп'ютер, планшет, смартфон тощо) в усіх учасників освітнього процесу, а також те, що вчителі володіють технологіями дистанційного навчання [4].

Майже всі учасники освітнього процесу стикаються із проблемою освоєння певного програмного забезпечення, так і з подоланням низки психологічних труднощів у викладанні та засвоєнні навчального матеріалу. У зв'язку з цим вчитель, який реалізує дистанційне навчання, має освоїти нові ролі та нові компетенції, які будуть доповнювати ті, що необхідні для роботи в очному форматі.

Зазначимо, що з впровадженням цифровізації в освітній процес та розвитком дистанційної освіти з'явився новий тип здобувача освіти, орієнтованого переважно на самостійне освоєння навчального матеріалу, мотивованого на особистісний та професійний саморозвиток.

Завдання закладу освіти полягає у підготовці здобувача освіти до самостійних досліджень, самостійності вирішення завдань у сучасному багатозадачному світі, а завдання та основна роль вчителя дистанційного навчання у підтримці його самостійної навчальної діяльності.

Роль та функції вчителя при дистанційному навчанні відрізняються від

вчителя традиційного навчання. Під час дистанційного навчання функції вчителя повинні мати безпосередній зв'язок з цифровими компетенціями, реалізовуватися в цифровому освітньому середовищі і підкріплюватися конкретними цифровими ресурсами.

Для реалізації дистанційного навчання педагогу знадобиться професійне використання дистанційних технологій для організації навчального процесу у віртуальному освітньому середовищі.

Вчителям рекомендовано розпочати з планування графіка своєї роботи, визначити базові інструменти та платформу. Як показує досвід, не варто одночасно “кидатись” на всі платформи — краще обрати просте й доступне, а згодом виробити чіткий алгоритм дій. Вчителю треба пересвідчитись, що він технічно готовий до праці на обраній платформі, провести пробний урок з колегами, скласти графік онлайн-зустрічей з учнями, створити групу або спільноту з учнями в зручному месенджері та повідомити про дату і час занять [4].

Для якісної організації дистанційного навчання була проведена така робота:

- ✓ Підготовка навчальних матеріалів з урахуванням специфіки дистанційного навчання та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.
- ✓ Опанування учасниками навчального процесу діапазоном технічних умінь, забезпечення зворотного зв'язку, активне використання платформ, GoogleMeets, ZOOM, Teams та ін.
- ✓ Використання інтерактивних технологій на заняттях, аудіо- та відео – супровід навчальних курсів
- ✓ Підготовлено систему заохочення здобувачів освіти: додаткові бали за участь у конкурсах, вебінарах, конференціях, вікторинах, олімпіадах.

Навчати в дистанційних умовах означає організувати самостійну пізнавальну діяльність здобувача освіти, навчити його самостійно отримувати знання та використовувати отримані знання на практиці, знаходити безліч рішень однієї проблеми.

Для забезпечення ефективного дистанційного навчання педагог може створювати власні веб-ресурси або використовувати інші на свій вибір. При цьому обов'язково надати учням рекомендації щодо використання ресурсів, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо.

Педагог повинен відбирати такі методи і технології навчання, які допомагали б набувати знання самостійно і з різних джерел формувати власну точку зору, вміти її аргументувати. "Чат" на різних платформах дозволяє організувати "мозковий штурм", спонукає до діалогу, висування гіпотез, швидкого вирішення питань.

У процесі дистанційного навчання дуже важливо організувати

ефективну комунікацію здобувач освіти – вчитель. Сучасні ІКТ дають можливість створити всі необхідні умови, забезпечуючи оперативну передачу інформації. Приклади таких цифрових ресурсів, що використовується при викладанні фахових дисциплін спеціальності 014.11 Середня освіта (Трудове навчання та технології):

- Google Classroom – веб сервіс для навчальних закладів з метою спрощення створення, поширення і класифікації завдань безпаперовим шляхом, мета якого – прискорити процес поширення файлів між педагогами та здобувачами освіти;

- YouTube – відеохостинг, що надає послуги розміщення власних відеоматеріалів;

- Canva – платформа графічного дизайну, яка дозволяє створювати інфографіку, презентації, мапи думок та інший навчальний візуальний контент;

- Wordwall – платформа для створення контенту як для онлайн, так і для офлайн-навчання;

- Liveworksheets – сервіс для створення інтерактивних робочих аркушів та завдань;

- Mentimeter – для створення опитувальників, хмар слів із зворотним зв'язком у реальному часі;

- Padlet – мультимедійний ресурс для створення, спільного редагування та зберігання інформації, віртуальна дошка, на яку можна прикріплювати фото, файли, посилання на сторінки Інтернет, замітки;

- Kahoot – платформа-конструктор на основі ігор, за допомогою якої можна проводити інтерактивні заняття та перевірку знань;

- LearningApps – онлайн-сервіс, що дозволяє створювати інтерактивні вправи для перевірки знань;

- Genially – мультизадачний онлайн-сервіс для створення презентацій, інтерактивних зображень, карт, звітів, інфографік, вікторин, плакатів, відео, стрічок часу, ігор та віртуальних посібників;

- Конструктор уроків на Всеосвіта - сучасний та якісний інструмент для навчання, схвалений грифом МОН.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, роль педагога дистанційної освіти є не тільки сам процес навчання, але й супровід та підтримка того, хто навчається. Дуже важливо встановити віртуальну комунікацію в постійному режимі, побудувати власну методика проведення занять у цифровому освітньому середовищі, чітко визначити технології, що використовуються, цифрові ресурси в освітньому процесі та бути готовими до постійного самовдосконалення та самоосвіти.

Список використаних джерел:

1. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання та умови застосування / В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко. Харків, 2002. 320 с.
2. Манько, В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін / В. М. Манько. Соціалізація особистості: зб. наук. пр. Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова. Київ: Логос, 2000. Вип. 2. 153-161 с.
3. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. URL: <https://bit.ly/3eP17mV> (дата звернення: 15.03.2023 р.)
4. Організація дистанційного та змішаного навчання на уроках трудового навчання. URL: <https://vseosvita.ua/library/organizacia-distancijnogo-ta-zmisanogo-navcanna-na-urokah-trudovogo-navcanna-494374.html> (дата звернення: 03.04.2023 р.)
5. Чи можливе якісне навчання трудовому навчанню і технологіям в умовах дистанційного та змішаного навчання? URL: <https://www.csi.org.ua/news/chy-mozhlyve-yakisne-navchannya-trudovomu-navchannyu-i-tehnologiyam-v-umovah-distancijnogo-ta-zmishanogo-navchannya/> (дата звернення: 10.03.2023 р.)
6. Ярошенко Т. О. Дистанційне навчання в системі вищої освіти: сучасні тенденції. Інженерні та освітні технології. 2019. № 4. С. 8-21.

УДК: 37. 091. 267 / 321: 373. 5. 016

*Віта Віталіївна Павленко,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
(м. Житомир, Україна)*

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ «ТЕХНОЛОГІЇ»: ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Нова парадигма освіти XXI століття ґрунтується на озброєнні школярів уміннями самостійно вчитися, набувати знання, вміння, навички та універсальні способи діяльності: пізнавальні, комунікативні та рефлексивні. Методологічною основою освітніх стандартів є системно-діяльнісний підхід, який орієнтований на розвиток особистості. Навчальний процес має бути організований так, щоб забезпечити розвиток школяра: загальнокультурний, особистісний, пізнавальний, а головне озброїти таким важливим умінням, як уміння вчитися.

Аналіз останніх джерел і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячена означена стаття. Сучасні науковці в галузі методики трудового навчання, які

обґрунтували значення інноваційних педагогічних технологій трудового навчання: І. Волошук, О. Коберник, В. Мадзігон, Г. Левченко, Є. Кулик, Л. Оршанський, М. Піддячий, В. Сидоренко, В. Тименко, В. Титаренко та ін.

Постановка завдання – розкрити проблеми розробки технологічної карти уроку «Технології».

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Організувати урок відповідно цієї вимоги може допомогти технологічна карта уроку. Технологічна карта уроку – сучасна форма планування педагогічної взаємодії вчителя та учнів.

Сучасний урок – це урок, на якому вчитель вмiло використовує всі можливості для розвитку особистості дитини, її активного розумового зростання, глибокого та осмисленого засвоєння знань та формування моральних основ [2, с. 5]. Це урок, на якому учень із пасивного слухача перетворюється на активного учасника навчального процесу, адже сучасний урок насичений різноманітними навчальними ситуаціями, які вчать розмірковувати, формулювати питання та знаходити відповіді на них, стимулюючи учнів до пошуку та відкриття нових знань, тобто урок залучає дітей до активної пізнавальної діяльності.

Сутність проектної педагогічної діяльності із застосуванням технологічної карти полягає у використанні інноваційної роботи з інформацією, опису завдань для учня для засвоєння теми, оформлення передбачуваних освітніх результатів. Технологічна карта – це інтерактивність, структурованість, алгоритмічність, технологічність та узагальненість інформації.

Технологічна карта уроку – це спiсiб проектування уроку, що реалізує системно-діяльнісний підхід [4]:

- дає нове розуміння освітніх результатів – необхідність орієнтації на результати, сформульовані не як перелік знань, умінь та навичок, а як сформовані способи діяльності;

- включає необхідність досягнення учнями трьох груп, що ґрунтуються на освітніх результатах – особистісних, метапредметних та предметних;

- фіксує розуміння метапредметних результатів як сформованих на матеріалі основ наук універсальних навчальних процесів.

Технологічна карта уроку дозволяє вчителю:

- побачити навчальний матеріал цілісно та системно;

- відобразити послідовність усіх дій і операцій, при більш ретельному плануванні всіх етапів уроку до прогнозованого результату;

- коригувати, варіювати та синхронізувати дії всіх суб'єктів педагогічної діяльності;

- узгоджувати дії вчителя та учня;

- організувати самостійну діяльність у процесі навчання.

Технологічна карта уроку – це узагальнено-графічний вираз сценарію уроку, основа його проектування, засіб подання індивідуальних методів

роботи.

Виходячи з особливостей системно-діяльнісного підходу, у технологічній карті визначається перелік основних компонентів уроку:

- хід уроку (із фіксуванням етапу уроку);
- діяльність учителя, діяльність учня [1, с. 328].

Під час підготовки конспектів уроків учитель спочатку планує свою діяльність, лише потім діяльності учнів. Технологічна карта містить опис діяльності всіх учасників навчального процесу при виконанні кожної дії, вказує характер взаємодії між учителем та учнями. На відміну від конспекту, технологічна карта включає характеристику діяльності учнів із зазначенням компетентностей, які формуються в процесі кожної навчальної дії, допомагає усвідомлювати заплановані результати кожного виду діяльності та контролювати цей процес.

Таблиця 1.

Діяльність учителя та учнів на уроках «Технології»

Діяльність учителя	Діяльність учнів
<p>Перевіряє готовність учнів до уроку. Озвучує тему та мету уроку. Здійснює постановку проблеми. Створює емоційний настрій на уроці. Формулює завдання уроку. Нагадає учням, як... Пропонує індивідуальні завдання. Проводить паралель із раніше вивченим матеріалом. Забезпечує мотивацію виконання завдань. Контролює виконання роботи. <i>Здійснює:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – індивідуальний контроль; – вибірковий контроль; – формувальне оцінювання; – спонукає до власного висловлювання; – зазначає ступінь залучення учнів до роботи на уроці; – диктує; – коментар до домашнього завдання; <p><i>Організовує:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – взаємоперевірку; – колективну перевірку; – бесіду щодо уточнення та 	<p>По черзі коментують... Наводять приклади. Пишуть під диктовку. Промовляють «ланцюжком». Працюють над текстом... Складають схеми... Відповідають на запитання вчителя. Виконують завдання щодо карток. Озвучують поняття... Виявляють закономірність... Аналізують... Визначають причини... Формулюють висновки спостережень. Пояснюють свій вибір... Висловлюють свої припущення під час парної роботи. Порівнюють... Читають план опису... Наголошують на характеристиках... Знаходять у тексті поняття, інформацію щодо теми уроку. Працюють з підручником. Складають усні оповідання. Слухають доповідь, діляться враженнями про... Висловлюють свою думку.</p>

<p>конкретизації первинних знань;</p> <ul style="list-style-type: none"> – оцінні висловлювання учнів; – обговорення способів розв'язання; – пошукову роботу учнів (постановка мети та план дій); – самостійну роботу з підручником; – бесіду, пов'язуючи результати уроку з його цілями. <p>Підводить учнів до висновку про... Навідними питаннями допомагає виявити причинно-наслідкові зв'язки в... Забезпечує позитивну реакцію учнів, творчість однокласників. Акцентує увагу на кінцевих результатах навчальної діяльності учнів на уроці.</p>	<p><i>Здійснюють:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – самооцінку; – самоперевірку; – взаємоперевірку; – попередню оцінку. <p>Формулюють кінцевий результат своєї роботи на уроці. Називають основні позиції нового навчального матеріалу.</p>
---	--

Технологічні карти можуть включати такі елементи як: «Етап уроку», «Діяльність учителя», «Діяльність учнів», «Заплановані результати». До структури технологічної карти можуть входити такі елементи як: «Час», «Використання ІКТ», «Спосіб проміжного контролю», «Завдання для учнів», «Форми та методи роботи» та ін.

У технологічній карті вказуються етапи уроку. Іноді, в залежно від типу уроку деякі етапи можна об'єднати або виключити. Після технологічної карти можна розмістити необхідні доповнення: схеми, зразки розв'язання завдань, тести, презентації та інші дидактичні матеріали, призначені для використання на уроці.

Кожна технологічна карта уроку повинна мати вступ, у якому описуються основні змістовні та методичні аспекти уроку.

Мета та завдання уроку. Проектування будь-якого уроку починається з усвідомлення та чіткого визначення його кінцевої *мети* – що вчитель хоче досягти; *встановлення засобу* – що допоможе вчителю досягти мети; визначення *методу* – як вчитель діятиме, щоб мета була досягнута.

Мета уроку – суб'єктивний образ кінцевого результату, що регулює перебіг діяльності. Вона повинна мати наступні властивості: конкретність, досяжність, орієнтованість на результат, співвідносність із конкретним терміном [4].

Мета уроку формується через результати, виражені у діях учнів. Мета описує бажаний, але можливо ще не досягнутий результат мети педагогічної діяльності.

Мета сучасного уроку: організація діяльності учнів з вивчення та первинного закріплення фактів, понять, законів, положень та способів дій (перераховуються конкретні спеціальні (предметні) вміння) [3, с. 118].

Наприклад:

- організація діяльності учнів із формування вмінь проєктування кухні;
- формування навичок навчально-дослідницької діяльності за допомогою вивчення видів, властивостей хімічних волокон та порівняльного аналізу тканин із них.

Урок має триєдину мету: освітню, виховну та розвивальну. *Освітня мета* відображає предметні результати, співвідноситься з темою та змістом уроку, його дидактичними завданнями. *Виховна мета* відображає особистісні результати. *Розвивальна мета* відображає метапредметні результати, що передбачає розвиток пізнавальних, комунікативних компетентностей [1].

Завдання уроку логічно пов'язані з метою. Наприклад: поглибити знання про..., розширити уявлення про...

Приклади формулювання цілей і завдань уроку. Зразки формулювання **мети**:

- організація діяльності учнів з...
- закріплення понять (вказуються конкретні поняття), правил, принципів, законів тощо; умінь (перераховуються конкретні вміння);
- застосування знань і способів дій (вказуються конкретні знання та вміння) у різноманітних ситуаціях;
- самостійне застосування знань у різноманітних ситуаціях;
- узагальнення та систематизація знань у межах теми;
- корекція знань та способів дій.

Приклади формулювання *завдань освітнього характеру*:

- надати початкове уявлення про...
- забезпечити засвоєння ...
- сприяти формуванню (продовжити формування) ...
- узагальнити (систематизувати) знання, поняття...
- розширити уявлення про ...
- поглибити (закріпити) знання про ...

Приклади формулювання *завдань виховного характеру*:

- забезпечити умови щодо формування свідомої дисципліни та норм поведінки учнів ...
- сприяти розвитку творчого ставлення до навчальної діяльності...
- сприяти вихованню заощадливості та економії ...
- забезпечити умови для виховання позитивного інтересу до того, хто вивчає предмет ...
- створити на уроці умови, що забезпечують виховання акуратності та уважності при виконанні робіт із застосуванням ...
- сприяти вихованню дбайливого ставлення до навколишнього середовища...
- забезпечити високу творчу активність під час виконання ...
- створити умови, які забезпечують прагнення дотримуватись правил

безпечного ведення робіт ...

- сприяти формуванню поглядів, переконань на життєву позицію ...
- сприяти опануванню необхідними навичками самостійної навчальної діяльності ...
- пробудити інтерес до самостійного розв'язання завдань з ...
- сприяти формуванню активної життєвої позиції ...
- стимулювати учнів до активності...
- виразити своє ставлення...
- викликати інтерес/критичне ставлення до ...
- пробудити допитливість...
- стимулювати розвиток моральних якостей...

Приклади формулювання *завдань розвивального характеру*:

- сприяти розвитку професійних інтересів з ...
- сприяти розвитку наступних здібностей ...
- забезпечити умови для розвитку умінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ...
- створити ситуації, що сприяють розвитку умінь аналізувати та порівнювати ...
- сприяти розвитку умінь застосовувати отримані знання у нестандартних (типових) умовах...
- забезпечити умови для розвитку умінь грамотно, чітко та точно висловлювати свої думки ...
- сприяти розвитку вольових якостей учнів при ...
- сприяти розвитку вмінь творчого підходу до розв'язання практичних завдань ...
- сприяти розвитку технологічного (абстрактного, логічного, творчого, креативного) мислення ...
- забезпечити умови для опанування учнями алгоритмом розв'язання проблемних та дослідницьких завдань ...
- сприяти розвитку умінь: виділяти головне; аналізувати; робити узагальнення, висновки; формулювання завдань; формулювання відповідей; самоконтролю.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, технологічна карта уроку дозволяє демонструвати системно-діяльнісний підхід під час проведення уроку, оскільки містить опис діяльності всіх учасників навчального процесу під час виконання кожної дії, вказує характер взаємодії між учителем та учнями.

Список використаних джерел:

1. Павленко В. Педагогічний дизайн мультимедійного уроку. Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти: збірник наукових праць. Київ, 2023. № 2. С. 325-336.

2. Пелагейченко М. Л. Урок твоєї мрії: плануємо, мотивуємо, проводимо. Харків: Вид. група «Основа», 2020. 112 с.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підруч. для студ. пед. ф-тів. Київ: Генеза, 2002. 368 с.
4. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М., 2016. 473 с.

УДК: 37.011 – 051:17.02

*Тетяна Миколаївна Пісна,
викладач ВСП «Гірничий фаховий коледж
Криворізького національного університету»,
(м. Кривий Ріг, Україна)*

ІМІДЖ ЯК СКЛАДОВА ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ВКЛАДАЧА

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. В умовах стрімких соціально-економічних перетворень, переосмислення суспільних цінностей, оновлення системи освіти, її гуманістичної спрямованості підвищуються вимоги до педагогічної майстерності викладача закладу освіти.

Постановка завдання. Активне входження України у світовий освітній простір супроводжується суттєвими змінами в педагогічній теорії і освітній практиці. Реалізація цього завдання уможлиблюється на основі орієнтуру професійної підготовки студентів закладів освіти на розвиток творчої особистості – спеціаліста нової генерації, здатної до самореалізації та самовдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сьогодні, підхід до виконання професійних обов'язків одночасно є і умовою, і показником інтенсивного оновлення педагогічної праці. Закони України «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту», професійний стандарт за професіями «Вчитель закладу загально-середньої освіти» сприяють перебудові свідомості, глибокому особистісному самопізнанню, формуванню спрямованості на успішну професійну діяльність викладача, пошуку нових шляхів самореалізації та самоствердження сучасного фахівця. В таких умовах актуальним є більш активне залучення викладачів до участі у роботі майстер-класів, різноманітних педагогічних фестивалів, стажуванні та відвідування курсів підвищення кваліфікації. Оскільки саме за таких умов відбувається формування професійних компетентностей викладача, що забезпечує його вчасне професійне становлення.

Від рівня професійної майстерності викладача залежить результат підготовки здобувачів освіти та ефективність їхнього особистісного зростання. Педагогічний досвід доводить, що майстерність викладача

неможлива без елементів новизни, які поєднуються з необхідними професійними компетентностями та усвідомленням власної індивідуальності. Викладач, що оволодів педагогічною майстерністю, повинен мати свій індивідуальний стиль діяльності. Це є важливою умовою становлення його як професіонала [6].

Індивідуальний стиль професійної діяльності викладача визначає, його індивідуальне – те, що є особливим у особистості, що обумовлене його індивідуально-психологічним розвитком та вихованням, в ньому проявляється і типове – те, що є характерним для професійної діяльності, для групи професіоналів [5].

В період змін, які відбуваються сьогодні в освітньому просторі, спільнота висуває і нові вимоги до викладача. Все частіше ми чуємо нове трактування поняття «викладач» і звідси з'являються й нові ролі викладача.

Сприйняття сьогодні сучасного викладача не обмежуються лише його індивідуальним стилем діяльності, що є невід'ємною складовою характеру й індивідуальності людини, формуючи ставлення до неї інших людей. Те, як людину сприйматимуть оточуючі, здебільшого залежить саме від її іміджу.

Професія викладача завжди є особливою. Викладач – це людина, яка є постійно публічною, яка завжди перебуває у полі зору молоді, батьків, колег. Людина, яка виконує важливу соціальну місію. Кожен викладач повинен буди яскравою особистістю, щоб мотивувати студентську молодь до навчання та розвивати інтерес до свого предмету [7]. Тому створення особистого іміджу є необхідною умовою професійної діяльності сучасного викладача. *На нашу думку, імідж викладача – це сукупність особистісних характеристик та наявність власного індивідуального стилю діяльності, що і робить його неповторним.*

Опитування здобувачів освіти закладів фахової передвищої освіти свідчить про те, що сьогодні студентська молодь бачить сучасного викладача, який має високий рівень інтелекту (26%); викладач повинен зацікавити своїм предметом (24%); повинен мати почуття гумору (22%) та при цьому розуміти потреби та вміти вирішити проблеми студента (22%) і як вважають респонденти викладач сьогодні повинен мати сучасні погляди на життя.

З особистих якостей викладача найбільш приваблює приємний тембр голосу (31%) та вміння чітко і голосно артикулювати мовлення (36%), Більшість опитаних є аудіалами і інформацію сприймають на слух. Респонденти віддають перевагу досвіду роботи викладача (51%) та високо оцінюють рівень знань з предмету (69%). Також респонденти відмічають, що викладачу не завадить доброта (56%), спокійний характер (55%), відповідальність (завжди тримає слово) (66%), дисциплінованість та особиста організованість (64%).

Правильно обрані тон розмови, тембр голосу, одяг, доречні рухи тією чи іншою мірою визначають образ викладача перед усіма учасниками освітнього процесу. Разом з тактовністю, ввічливістю, професійною

освіченістю, особистими та діловими якостями зовнішність викладача є продовженням його достоїнств та сприйняття його як професіонала.

Говорячи про викладача нового покоління, слід пам'ятати, що це людина яка є поєднує як професійні так і особистісні навички. Людина, яка вмєє створити середовище для ефективного навчання розуміє своїх вихованців, постійно навчається та розвивається, любить свою роботу та успішно себе в ній реалізує, добре працює у команді, толерантний, справедливий та дотримується етичним нормам.

Висновок. *Вдало створений імідж викликає повагу у здобувачів освіти та підвищує авторитет викладача. Імідж – це завжди результат свідомої роботи, який важливий не тільки для студентства, а й для самого викладача.* Імідж викладача характеризується наявністю власного стилю та сумою індивідуальних характеристик, що роблять його неповторним.

Сьогодні вже замало бути просто професіоналом, сьогодні викладач – це яскрава особистість, яка виражає особисте ставлення до життя, світобачення, до якого вона прийшла на основі великої свідомої роботи.

Список використаних джерел:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів. Київ: Либідь, 1998. 560 с.
2. Закон України «Про вищу освіту»: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 26.04.2022).
3. Закон України «Про освіту»: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 26.04.2022).
4. Стандарт фахової передвищої освіти освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). Затверджено і введено в дію наказом МОН України від 25.01.2022 р. № 58.
5. Каньковський І. Є. Індивідуальні освітні траєкторії як необхідність сучасного процесу професійної підготовки фахівця. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2013. Вип. 4. С. 62-65.
6. Кокун О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця : монографія. Київ : ДП «Інформ.-аналіт. Агенство», 2012. 200 с.
7. Матукова Г. І. Лідерський потенціал майбутнього викладача: складова його індивідуального стилю. *Молодий вчений*. 2020. № 10(86). С. 399-403.
8. Папуча М. В., Шилова Г. П. Індивідуальність як проблема загальної психології : навч. посіб. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 99 с.
9. Психологічна енциклопедія / авт.-упоряд. О. Степанов. Київ: Академвидав, 2006. 424 с.
10. Філософський енциклопедичний словник / наук. ред.: Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук. Київ: Абрис, 2002. 751 с.

УДК: [373.5.016:331]:373.5.015.311

*Оксана Андріївна Саванчук,
викладач технічних дисциплін
ВСП «Сарненський педагогічний фаховий коледж»
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Сарни, Україна)*

РОЛЬ ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ДИЗАЙНУ У СТАНОВЛЕННІ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими та практичними завданнями. Входження освіти України в європейський простір, виведення її на рівень світових стандартів супроводжується як оновленням вимог до загальноосвітньої підготовки учнів, до її практичної спрямованості, так і до підготовки майбутнього вчителя. Проблема полягає у потребі вдосконалення графічної та дизайнерської підготовки майбутніх учителів технологій відповідно до вимог суспільства та трудової естетичної підготовки підростаючого покоління, так як графічна підготовка та дизайн в технологічній освіті відіграють важливу роль, оскільки ці знання та навички стали надзвичайно важливими для більшості сучасних професій.

Графічні навички та навички з дизайну необхідні в різних сферах, включаючи рекламу, маркетинг, дизайн веб-сайтів, графічний дизайн та багато інших. У той же час, технології швидко змінюються, тому важливо, щоб студенти технологічного напрямку мали змогу вивчати найсучасніші інструменти та технології, що дозволить їм бути конкурентноздатними на ринку праці [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Останні дослідження та публікації зосереджуються на ролі графічної підготовки та дизайну у процесі навчання трудового навчання, а також на впливі цих інструментів на якість та ефективність навчального процесу. Проблеми графічної підготовки майбутніх фахівців дизайн-технологій присвячено дослідження О. Баніт, В. Іванова, А. Короля, М. Курача, О. Літковець, М. Постнікова, І. Цідило.

Досліджували основи дизайн-освіти такі науковці, як С. Кожуховська, Є. Клімов, О. Куліков, Н. Конишева, Л. Малиновська, В. Наумов, В. Пузанов, В. Розін, В. Сидоренко, Є. Ткаченко, які вважать, що дизайн-освіта ХХІ століття має орієнтувати майбутніх фахівців дизайну не лише на пізнання цілісного світу, але й на проектування нової реальності, у якій би краса із доцільністю стали основою архітектонічної творчості, просторового формотворення художників-конструкторів у різних напрямах життєдіяльності українського суспільства.

Постановка завдання. Дослідити роль графічної підготовки та дизайну у становленні вчителя трудового навчання та визначити, як використання цих інструментів може сприяти покращенню якості освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Технологічна освіта є ключовою складовою для підготовки молоді до майбутніх професій, пов'язаних з інформаційними технологіями, дизайном та графічною підготовкою. В контексті сучасної культури інформації та дизайну де графіка та візуальна комунікація є необхідними для досягнення успіху в бізнесі, маркетингу та рекламі, навички графічної підготовки та дизайну є важливими для будь-якої професії. А особливо для компетентного вчителя технологій.

Графічна компетентність – це інтегративна здатність особистості до діяльності, що базується на графічних знаннях, уміннях та навичках, та готовність застосовувати їх у графічній професійно-орієнтованій діяльності [2].

Графічна компетентність є важливою складовою у підготовці молодого вчителя трудового навчання, оскільки вона дозволяє ефективно використовувати графічні засоби для передачі інформації та розвитку навичок у здобувачів освіти, покращує комунікацію з іншими напрямками діяльності та робить процес навчання більш цікавим та зрозумілим [2].

Існує багато програмних засобів, які допомагають здобувачам освіти опанувати графічну грамотність. Ось деякі з них:

Adobe Creative Suite – це набір програм для роботи з графікою, який включає Photoshop, Illustrator, InDesign, та інші. Вони допомагають створювати високоякісні графічні зображення, дизайни та ілюстрації.

SketchUp – це програма для моделювання 3D-об'єктів, яка дозволяє створювати складні конструкції та дизайн-проекти. Вона легка у використанні та дозволяє швидко створювати детальні 3D-моделі.

Canva – це онлайн-інструмент для дизайну, який дозволяє створювати красиві графічні зображення, постери, презентації та інше. Canva має безкоштовний та платний варіанти використання.

AutoCAD – це програма для проектування та моделювання 2D-та 3D-об'єктів. Вона широко використовується в інженерній та архітектурній галузі, а також в галузі виробництва.

Inkscape – це вільний та безкоштовний редактор векторної графіки. Він дозволяє створювати векторні графічні зображення, логотипи та ілюстрації [3].

Ці програмні засоби допомагають здобувачам освіти опанувати графічну грамотність, дають змогу розвивати навички роботи з графікою та дизайном, а також створювати професійні графічні зображення та дизайн виробів, елементів дизайну інтер'єрів. Важливо зазначити, що для ефективного використання цих програм необхідно мати базові знання та навички роботи не лише з комп'ютером, а також мати знання з основ графіки, колірної гами, композиції, включаючи перспективу, тінь, світло, та пропорції щоб відтворювати свої ідеї на папері або

екрані. Крім того, вчителі трудового навчання повинні мати навички креслення та дизайну, щоб створювати технічні малюнки та схеми, які використовуються в процесі вивчення різних видів трудової діяльності.

Відповідно стандартів освіти, вчителі мають знати та вміти застосовувати різні методи та можливості ІТ сфери як засобу графічної підготовки, які допоможуть ефективно викладати матеріал, допоможуть створювати візуальні матеріали для уроків та проектів, створювати професійні, графічні рішення для різноманітних задач, удосконалювати комунікативні процеси під час проектування дизайн-контенту, що допоможе учням краще зрозуміти предмет та зацікавити підрастаюче покоління, адже у дизайнерській діяльності закладений пошук, креативні ідеї, інтуїтивні акти, робота свідомих та несвідомих елементів, експериментування, що в сукупності й стимулюють прояв здібностей та потяг до творчості. Для виконання поставлених завдань доречним є розгляд використання дизайн-орієнтованих завдань на уроках трудового навчання як виду педагогічних прийомів навчання. Слід звернути увагу на те, що саме дизайн-орієнтовані завдання відкривають великі можливості для прояву здібностей до дизайнерської діяльності, просторового мислення, емоційно-образного сприйняття дійсності, стимулюють інтелектуальний розвиток здобувачів та вміння користуватися своїми знаннями, застосовувати їх у своїй практичній діяльності [4].

Нижче наведено кілька причин, чому дизайн важливий для молодого вчителя трудового навчання:

- Створення навчальних матеріалів.

Молодий вчитель трудового навчання повинен вміти створювати ефективні навчальні матеріали, які будуть цікавими та зрозумілими для учнів. Дизайн допомагає створювати матеріали з привабливим виглядом та легким читанням.

- Використання технологій.

У сучасному світі технології відіграють важливу роль у навчанні. Молодий вчитель трудового навчання повинен бути здатний використовувати різні технології, які допоможуть зробити навчання більш ефективним. Дизайн допомагає створювати привабливі та зрозумілі інтерфейси для програм та інших технологій.

- Створення проектів.

Трудове навчання зазвичай передбачає створення різних проектів, які можуть включати дизайн елементів. Молодий вчитель повинен вміти розробляти та виконувати проекти, які будуть не тільки функціональними, а й привабливими.

Крім того, графічна компетентність та основи дизайну важливі для ефективної комунікації з іншими фахівцями у галузі трудового навчання, такими як архітектори, дизайнери, програмісти та інженери. Це дозволяє викладачам легко обмінюватися ідеями та практичним досвідом з колегами.

Крім того, дизайн є ключовим елементом розробки веб-сайтів та додатків, що робить навички графічного дизайну ще більш актуальними для студентів, які хочуть займатися розробкою програмного забезпечення. Навчання дизайну може допомогти студентам розуміти, як розробляти інтерфейси користувача, взаємодії та функціональність додатків, що покращує якість та ефективність програм [5].

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, в результаті проведеного дослідження можна побачити, що роль графічної підготовки та дизайну в технологічній освіті є великою, оскільки ці навички важливі для різних професій та є ключовим елементом успішної кар'єри в сучасному світі, тим паче є важливою складовою у підготовці молодого вчителя трудового навчання, оскільки вона дозволяє ефективно використовувати графічні засоби для передачі інформації та розвитку навичок учнів, покращує комунікацію з іншими фахівцями, та робить процес навчання більш цікавим та зрозумілим. Відбувається розвиток уяви, просторового, наочно-образного та емоційного мислення, удосконалюється точність площинного і тривимірного окоміру, повнота і емоційність сприйняття, повною мірою відбувається розвиток композиційних здібностей, що є дуже доречним при формуванні задуму проєкту та послідовному втіленню його у життя, учень більш детально ознайомлюється з технологічною послідовністю виконання свого проєкту, обґрунтовує свій вибір виробу та допоміжних до нього матеріалів, вчиться рекламувати, подавати своє творіння, естетично, художньо та культурно збагачується.

Список використаних джерел:

1. Дизайн-освіта і графіка в системі сучасної освіти та мистецтві. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. 2012. С. 17-21.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
3. Горбатюк Р. Досвід використання комп'ютерної графіки у процесі навчання студентів за індустріально-педагогічними спеціальностями. *Наукові записки Тернопільського державного пед. ун-ту ім. В. Гнатюка*. Серія : Педагогіка. 2000. Вип. 10. С. 58-61.
4. Данилова В. І. *Розвиток творчих компетентностей учнів через використання інтерактивних методик і технологій навчання*. Тернівка : Відділ освіти Тернівського міськвиконкому КЗ «СЗШ №4», 2011. 64 с.
5. Максименко Г. Є. *Формування художньо-графічних умінь майбутніх дизайнерів у процесі вивчення фахових дисциплін*: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / Г. Є. Максименко. Київ, 2009. 20 с.

УДК: 378.091.26 – 057.87

*Лариса Олексіївна Савченко,
докт. пед. наук, професор кафедри
педагогіки та методики технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного університету,
(м. Кривий Ріг, Україна)*

ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Динаміка розвитку суспільства така, що знання оновлюються швидше, ніж відбувається підготовка нового спеціаліста. Одну з причин цього явища вбачаємо у відсутності узгодженості між сучасним становленням суспільства та умовами його розвитку і неспроможністю системи освіти швидко адаптуватися до змін. Значення якості освіти набуває актуальності у зв'язку з соціально-економічними перебудовами в країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Розглядаючи педагогічну діагностику як складний і суперечливий процес, К. Інгенкамп не без підстав відзначає незавершеність наукових концепцій діагностики і необхідність подальших теоретичних та експериментальних пошуків змісту, методів і специфіки діагностики як суто педагогічного явища [1, с. 10-16].

Вітчизняний науковець І. Підласий так визначає, що: “Діагностика – це система технологій, засобів, процедур, методик та методів висвітлення обставин, умов та факторів функціонування педагогічних об'єктів, перебігу педагогічних процесів, встановлення їх ефективності та наслідків...” [2, с. 10].

Автор, як видно, при визначенні досліджуваного поняття наголошує не на контрольній чи оціновальній функції діагностики, а на призначенні діагностики передовсім виявляти фактори, що забезпечують успішний перебіг педагогічного процесу, визначають стан досліджуваних педагогічних суб'єктів і об'єктів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У своїй роботі ми провели опитування майбутніх вчителів трудового навчання та технологій, які проходили активну педагогічну практику (5курс) про використання діагностичних завдань на уроках. Отримані дані були занесені до таблиці.

Таблиця 1.

Використання діагностичних завдань на уроках трудового навчання та технологій студентами при проходженні педагогічної практики (5курс) (у %)

№ п/п	Запитання	Вчителі	Учні
1.	Як часто використовуються діагностичні завдання на уроках трудового навчання та технологій	28	2,5
2.	На порівняння різних технічно-творчих вправ	29	14,4
3.	Знаходження логічних та причинно-наслідкових зв'язків у технологічних процесах	15,5	10,6

Результати таблиці показують, що п'ятикурсники не завжди розпізнають проблемне запитання діагностичних завдань. А це свідчить про те, що студенти випускники не завжди правильно вміють сформулювати запитання, не бачать різниці між проблемним запитанням і діагностичними методиками.

З метою в'яснити відношення майбутніх вчителів до використання діагностичних методик на уроках трудового навчання та технологій, ми провели анкетування, в яке були включені наступні питання:

1. Як Ви розумієте слова "діагностика" та "діагностичні методики"?
2. Чи вважаєте Ви необхідністю використовувати діагностичні методики на уроках математики при визначенні якості знань учнів?
3. Якщо Ви використовуєте діагностичні методики на уроках, то як часто?
4. Чи дотримуетесь Ви думки, що використання діагностичних методик в процесі навчання суттєво не підвищують рівень якості знань з предмету?

Результати анкетування показали, що 31% майбутнім вчителям знайомі з поняттям "діагностика" та "діагностичні методики"; вони правильно розуміють суть понять та згодні з необхідністю використовувати діагностичні методики в практиці роботи школи. Але, на жаль, у 69% студентам, які приймали участь у анкетуванні, присутнє небажання звертати увагу на використання діагностичних методик як засобу підвищення якості знань. Багато вчителів додержуються думки, що діагностика – це звичайний контроль.

Анкетування і бесіда з вчителями дозволяють зробити висновок: практичне використання в шкільній практиці діагностичних методик на уроках трудового навчання та технологій має недостатній рівень. У студентів випускного курсу в великому степені відсутній творчий підхід до даної проблеми. Аналізуючи результати констатувального експерименту ми прийшли висновку, що необхідно використовувати діагностичні методики на уроках математики, які сприяють підвищенню якості знань учнів. А це можливо:

- 1) при використанні різноманітних методик перевірки знань, контролю, прогнозування;
- 2) за умови виділення основного змісту навчального матеріалу і розподілення його на логічні завершені частини;
- 3) за умови чіткого уявлення педагогом основних етапів організації

навчальної діяльності учнів на уроках.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Аналіз занять із використанням активних форм дозволяє говорити про результативність запропонованої блочної подачі навчального матеріалу. Проблема використання діагностичних методик на уроках трудового навчання та технологій продовжують залишатися актуальними і потребують подальшого аналізу.

Список використаних джерел:

1. Ингекамп К. Педагогическая диагностика : пер. с нем., 1991. 240 с.
2. Підласий І. П. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів . Київ: Україна, 1998. 343 с.

УДК: 378: 005. 6

***Петро Петрович Савчук,
докт .техн. наук., професор, професор кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)***

***Ярослав Борисович Петрівський,
докт .техн. наук., професор, професор
кафедри вищої математики
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)***

***Людмила Анатоліївна Савчук,
канд. біолог. наук, доцент, доцент кафедри
екології та охорони навколишнього середовища
Волинського національного університету імені Лесі Українки,
(м. Луцьк, Україна)***

ДО ПИТАННЯ ПРО ЯКІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗВО

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Якісна професійна підготовка студентів у ЗВО – актуальна, багатоконлексна проблема. Адже ринок праці, вимоги та запити стекхолерів вимагають постійних динамічних змін в освітньому процесі при підготовці фахівця, особлива увага при цьому ставиться до практичних (професійних) компетентностей. Якість підготовки пов'язана з багатьма чинниками: кадровим та ресурсним потенціалом ЗВО; існуванням ефективної внутрішньої системи контролю та моніторингу якості освітнього процесу; впровадженням студентоцентрованого навчання; ефективного зворотного зв'язку в ланці викладач-студент; можливостей реалізації

індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освітніх послуг; наявністю механізмів мотивації науково-педагогічних працівників (НПП) до самовдосконалення та розвитку; стимулюванням до академічної мобільності усіх суб'єктів освітнього процесу та підвищення кваліфікації НПП; рівня впровадження новітніх методик викладання та просування знань і необхідної інформації; використання новітніх технологій навчання тощо. При цьому одним з важливих компонентів є практична підготовка на всіх етапах освітнього циклу із максимальним використанням складових та елементів дуальної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців ЗВО присвячені роботи В. Кременя, С. Гончаренка, К. Корсака, П. Олійника, С. Сисоєва, І. Бега, В. Виткалова, В. Гриньової, С. Подмазіна та ін. [1-3]. Питання якості підготовки та упровадження студентоцентрованого навчання у вітчизняних ЗВО відображені у дослідженнях Ю. Рашкевича, О. Шарова, Н. Сінельникової, Т. Міщенко, Т. Фінікова та ін. [1]. При цьому, питання формування фахових компетентностей здобувачів із залученням освітніх технологій дуальної підготовки на сьогодні залишається не вирішеними.

Постановка завдання. Метою роботи є аналіз можливостей підвищення якості професійної підготовки у ЗВО через впровадження елементів дуальної підготовки фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Професійна освіта концептуально пов'язана з виокремленням наскрізних послідовних ліній у підготовці і перепідготовці фахівців, а також етапів такої підготовки, забезпеченням інтегрованості освітніх систем різного рівня й структурно-логічного взаємозв'язку загальноосвітніх, фундаментальних й спеціальних дисциплін з єдине ціле. Серед показників якості професійної підготовки ключовий – засвоєння певного обсягу знань, умінь і навичок.

Аналіз сучасних досліджень дає змогу виділити ряд інших показників [3], зокрема:

- «мультипрофесійну» підготовку – підготовку фахівців, здатних ефективно діяти не лише в межах окремих традиційних галузей науки, а й у сфері нових наукових галузей, що виникають упродовж професійної діяльності фахівця як наслідок прискорення темпів науково-технічної еволюції;

- креативність – здатність фахівця творчо, нестандартно мислити, оперативно шукати і реалізовувати нестандартні підходи до розв'язання задач та пошуку рішень;

- підготовка фахівця до професійної діяльності в сучасних умовах вимагає не стільки енциклопедичних знань, скільки вміння віднайти і

отримати необхідну інформацію та зробити правильні висновки, а з іншого боку – продемонструвати володіння специфічними професійними психомоторними навичками;

- отримання освіти впродовж усього життя та розвиток нових форм навчання з використанням інформаційних технологій надають можливість більш гнучко реагувати на зміни потреб ринку праці.

Також якість професійної підготовки фахівця визначається ступенем відповідності рівня його підготовки професійним вимогам, які пред'являються до нього як до фахівця, професіонала сучасними економічними умовами, ринком праці, роботодавцями. Така підготовка повинна передбачати не тільки набуття й удосконалення професійних знань та умінь, а і засвоєння нових норм суспільного життя, що дозволить випускнику ВНЗ успішно адаптуватися до умов ринку, сприятиме його подальшій професійній самореалізації, забезпечить ефективну професійно спрямовану взаємодію фахівця з навколишнім соціальним середовищем [3].

В цьому контексті особливо актуальною є вибудова системи дуальної підготовки фахівців – здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у ЗВО з їх навчанням (на договірних засадах) на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації з повною інтеграцією системи освітньої практичної підготовки, синхронізацією навчальних планів та робочих програм тощо до умов діяльності роботодавця.

Чим викликана така необхідність:

- система формальної освіти не вмотивована на розвиток у здобувачів освіти затребуваних роботодавцями навичок;
- можливості здобуття освіти за межами закладів освіти залишаються обмеженими;
- брак фінансування, необхідного для створення сучасної матеріально-технічної бази та формування практичних навичок;
- відсутність у значної частини науково-педагогічних і педагогічних працівників компетентностей, необхідних для формування актуальних практичних навичок у здобувачів освіти;
- брак надійної інформації про поточні та майбутні потреби роботодавців у компетентностях працівників;
- недостача або повна відсутність у ЗВО сучасного обладнання та технологій, до використання яких необхідно підготувати фахівця;
- кадрова політика системи вищої освіти вимагає наявності викладачів з вченими ступенями, що веде до неможливості залучення до викладання практиків з відповідною їх кваліфікації оплатою праці;
- не адаптованість більшості ЗВО до сучасних ринкових відносин та невизначеність механізму в сфері державно-приватного партнерства, що

впливає на підготовку здобувачів освіти до самостійної професійної діяльності в ринковому середовищі.

Для досягнення результату необхідні реалізація комплексу заходів з напрацювання моделей взаємовигідних відносин ЗВО та роботодавців, спрямованих на практичну підготовку здобувачів освіти до самостійної професійної діяльності та їх соціальну адаптацію у виробничих колективах, її нормативно-правове та організаційне забезпечення, проведення апробації, досліджень, доопрацювання моделей та її рекомендацій до широкого використання.

Також є важливим встановлення рівноправного партнерства ЗВО, роботодавців та здобувачів освіти з метою набуття останніми досвіду практичного застосування компетентностей та їх адаптація в умовах реальної професійної діяльності.

Дуальна форма здобуття професійної підготовки передбачає навчання на робочому місці з виконанням посадових обов'язків відповідно трудового договору. Вона спрямовується лише на адаптацію здобувача освіти до першого робочого місця, що відповідає певній професійній кваліфікації, яка відповідає його освітній спеціальності та кваліфікації. Базовим завданням ЗВО є набуття здобувачем освіти компетентностей, які дозволять адаптуватись до різноманітних економіко-технологічних змін в подальшому його професійному становленні.

Впровадження дуальної системи професійної підготовки для ЗВО сприятиме підвищенню конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг, доступу до актуальної інформації про поточний стан розвитку відповідних професій та видів економічної діяльності, підвищенню якості освіти за рахунок адаптації освітніх програм до вимог роботодавців, розширення можливостей для прикладних наукових досліджень, а також розширенню можливостей для підвищення кваліфікацій викладацького складу.

Нажаль, на сьогодні дуальна освіта в Україні законодавчо не врегульована, що стримує її розвиток. Це закономірно впливає і на можливості ЗВО в повній мірі підвищувати рівень професійної підготовки фахівців за рахунок використання зовнішнього потенціалу.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, формування системи сучасних уявлень про якість професійної підготовки студентів у ЗВО стане відповіддю на виклики ринку праці, соціокультурну ситуацію в освіті України. Відповідь на ці виклики формуватиме перспективу стабілізації та розвитку усієї системи професійної освіти в майбутньому. Питання якості професійної підготовки фахівців у ЗВО вимагає активного залучення здобувача до практичної підготовки шляхом реалізації елементів дуальної освіти через створені виробничі майданчики, філіали підготовки на базі потенційних роботодавців, а також безпосереднього залучення представників

роботодавців до освітнього процесу. Актуальним також є підготовка фахівців нової генерації, які поряд з потужною практичною підготовкою здатні креативно мислити та вміють динамічно реагувати на виклики, запити та потреби в межах відповідної професії та виконання функціональних обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Теоретико-методичні засади забезпечення якості освіти : монографія / [Д. В. Карамишев, Н. М. Гришина, О. В. Грибко, Т. В. Ревенко та ін.] ; за заг. ред. д. держ. упр., проф. Д. В. Карамишева. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2020. 180 с.
2. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. Київ : Грамота, 2005. 448 с.
3. Рогова Т. В. Професійна підготовка студентів у ВНЗ: її ознаки та якість. Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». Харків, 2017. Вип. 56. С. 294-301.

УДК: 378.016: 338.488.2

*Наталія Василівна Симонович,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОГО ТА ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Сучасна професійна освіта має на меті формування такого кваліфікованого кадрового потенціалу, який зможе задовільнити вимоги соціуму, світового й вітчизняного ринків праці, створення таких умов для набуття знань, формування вмінь, навичок і компетентностей у сфері фахової діяльності особистості упродовж життя згідно з її здібностями, інтересами та покликаннями. Сучасний стан системи вищої освіти характеризується тим, що деякі аспекти проблеми якості професійної підготовки фахівця сфери обслуговування досі лишаються мало дослідженими, створення вищим навчальним закладом власної системи підготовки фахівців недостатньо вирішені. Майбутні фахівці готельно-ресторанної справи потребують сформованих у закладах вищої освіти фахових компетентностей, які відповідатимуть новітнім тенденціям сучасного розвитку готельно-ресторанного бізнесу [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Стандарт вищої освіти України для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 24 «Сфера обслуговування», спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 04.03.2020 [4]. Стандарт вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня, галузь знань 01 – «Освіта / Педагогіка», спеціальність 015 – «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 21.11.2019 р. [5]. Метою навчання є підготовка фахівців, здатних здійснювати освітню діяльність із професійної підготовки фахівців готельно-ресторанної справи, кваліфікованих робітників і працівників сфери обслуговування.

Питання професійної освіти в сфері обслуговування вивчали: В. Квартальнов, І. Зорін, І. Рябова, М. Немоляєва, С. Чижова, В. Чепік та ін. Питання кадрової підготовки спеціалістів галузі висвітлені в працях В. Васильєва, О. Гараніної, Є. Ільїної, О. Колмакова, М. Мариніна, М. Морозова та інших дослідників.

Особливості підготовки фахівців з готельно-ресторанної справи за кордоном досліджували такі науковці: С. Байлік, А. Віндюк, В. Квартальнов, М. Курдакова, К. Стародуб, В. Федорченко та ін.

Пошук оптимальних методів розвитку професійних компетентностей фахівців готельно-ресторанної справи розглядався у наукових працях Ю. Безрученкова, Г. Наумової, І. Носової, О. Машкової, Л. Хаєт та інших.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування змісту та ролі методики професійного та профільного навчання майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, як навчальної дисципліни у системі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сьогодення вимагає постійного вдосконалення системи професійної освіти в умовах науково-технічного прогресу. Зараз неможливо робити акцент на засвоєнні відповідних фактів, а важливо навчити молоду людину самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися в стрімкому потоці наукової й професійної інформації та вчитися впродовж життя. Досягнути цього неможливо без вдосконалення підготовки педагогічних кадрів, без впровадження інноваційних освітніх технологій, широкого використання в освітньому процесі сучасних засобів.

Професійні та профільні дисципліни в загальній структурі змісту професійної освіти займають провідне місце і в значній мірі визначають якість підготовки висококваліфікованих фахівців. З одного боку, ці дисципліни пов'язані зі загальноосвітніми, а з іншого – виробничим

навчанням. Це вимагає такої побудови змісту професійних дисциплін, щоб вони базувалися на загальноосвітніх знаннях здобувачів, розширювало їх і разом з тим було основою виробничого навчання та збагачувалося ним [1].

Метою вивчення навчальної дисципліни “Методика професійного та профільного навчання” є забезпечення теоретичних основ і практичної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання до науково обгрунтованого й творчого здійснення педагогічного процесу за спеціальністю 241 «Готельно-ресторанна справа» в навчальних закладах різного рівня акредитації.

Завданнями вивчення дисципліни “Методика професійного та профільного навчання” є:

- набуття здобувачами ґрунтовних знань з теорії і методики професійного та профільного навчання (система професійної освіти та Державний стандарт вищої освіти України, особливості організації роботи закладу професійної освіти, мета, завдання, принципи, зміст, методи, засоби й форми організації професійної освіти, основи методичної роботи у вищих навчальних закладах);
- формування у здобувачів професійних знань, умінь і навичок проектування та здійснення теоретичного й виробничого (практичного) навчання у вищих навчальних закладах;
- формування у майбутніх педагогів професійного навчання уміння комплексно й адекватно застосовувати професійно-технічні, педагогічні, психологічні й інші знання та уміння при вирішенні конкретних методичних завдань;
- формування у здобувачів готовності до педагогічної діяльності, інтересу до педагогічної професії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати:

- предмет і значення дисципліни “Методика професійного та профільного навчання” для підготовки педагога професійного навчання;
- зміст основних документів Державного стандарту вищої професійної освіти (ДОС ВПО);
- зміст професійної освіти й навчання в різних типах навчальних закладів системи професійної освіти, джерела, умови й фактори, що його визначають;
- принципи розробки й аналізу навчального плану, навчальної програми предмета та іншої навчально-програмної документації для системи професійної освіти;
- методи, засоби й форми теоретичного й практичного навчання: поняття, сутність і їх характеристику;

- зміст дидактичної діяльності педагога професійного навчання; мету, завдання, зміст і технології дидактичного проектування процесу навчання й характеристику технологічної діяльності педагога;
- методи цільової орієнтації, стимулювання й мотивації навчання, формування нових знань, умінь, навичок; прийоми оптимізації форм, методів і засобів у ході реалізації педагогічних проектів;
- питання вдосконалення навчально-виховного процесу й основні напрямки підвищення ефективності навчання;
- зміст і організацію методичної роботи в навчальних закладах системи професійної освіти.

ВМІТИ:

- відбирати необхідний дидактичний матеріал і конструювати предметний зміст навчання з фахових дисциплін;
- здійснювати дидактичне проектування навчального процесу;
- розробляти власні методики викладання теоретичних предметів і виробничої практики учнів;
- здійснювати керівництво й управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів;
- діагностувати й оцінювати рівень сформованості знань і вмінь учнів;
- переносити технологічний досвід, отриманий при розробці методики навчання одного предмета, на проектні роботи, пов'язані з навчанням іншого предмета;
- проводити заняття з предмету з наступним аналізом результатів навчання учнів, діагностикою реалізації мети й завдань навчання й коригуванням навчального процесу;
- аналізувати існуючу нормативну й навчально-програмну документацію підготовки фахівців у різних видах навчальних закладів, обґрунтовувати внесення змін у цю документацію, а також її оновляти й при необхідності розробляти;
- самостійно працювати з науковою, методичною й навчальною літературою, а також розвивати критичний і творчий підхід у процесі роботи з літературою;
- здійснювати самоаналіз власної діяльності, оцінювати її результати й проводити коригування.

Тема 1. Система професійної освіти в Україні

Поняття професійної освіти. Професійно-технічна освіта. Професійно-педагогічна освіта. Мета і завдання професійної освіти

Тема 2. Викладач закладу професійно-технічної освіти

Виникнення й розвиток педагогічної професії. Сутність і специфіка педагогічної діяльності. Зміст і характер діяльності викладача закладу професійно-технічної освіти. Завдання і функції викладача ЗПТО. Найважливіші види діяльності викладача ЗПТО.

Тема 3. Педагогічні основи вибору методів і засобів навчання

Поняття про методи навчання. Класифікація методів навчання. Методи організації й здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Методи мотивації й стимулювання навчально-пізнавальної діяльності. Методи контролю і самоконтролю в навчанні. Методи практичного (виробничого) навчання.

Тема 4. Основні види навчальних занять у закладі професійно-технічної освіти

Лекція. Дидактичні вимоги до лекції. Методика її підготовки й проведення. Семінарське заняття, методика його підготовки й проведення. Практичне заняття, методика його підготовки й проведення. Лабораторне заняття, методика його підготовки й проведення.

Тема 5. Методика організації і проведення самостійної навчально-пізнавальної діяльності

Поняття самостійної навчально-пізнавальної діяльності здобувачів. Види самостійної роботи здобувачів. Поняття самостійної навчально-пізнавальної діяльності здобувачів. Наукова організація самостійної роботи здобувачів. Контроль за самостійною роботою.

Тема 6. Дидактичні основи діагностики навчання

Діагностика, контроль та оцінювання результатів навчання. Принципи, функції й види педагогічного контролю. Методи і форми контролю. Система тестів для оцінювання результатів навчання. Оцінювання результатів навчання.

Тема 7. Загальна характеристика процесу, форм і засобів навчання у закладах професійно-технічної освіти.

Організаційні форми навчання у закладах професійно-технічної освіти, їх класифікація та характеристика. Структура уроку спеціальних дисциплін та дидактичні вимоги до нього. Форми організації навчання: фронтальна, бригадна (групова), парна, індивідуальна. Засоби навчання в закладах професійно-технічної освіти.

Дисципліна “Методика професійного та профільного навчання” спрямована на формування у здобувачів теоретичних знань та набуття практичних вмінь і навичок щодо обґрунтування професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи у сучасних умовах розвитку суспільства, а також узагальнення й систематизацію традиційних та інноваційних педагогічних підходів, методів, форм і технологій, які впроваджуються в сучасне професійно-освітнє середовище. В дисципліні приділено увагу проектуванню змісту освіти, аналізу та прогнозуванню мети навчання, методики підготовки викладача до занять та методиці розробки навчально-методичної документації з планування професійної підготовки [3].

Висновок з даного дослідження та перспективи подальшого розвідок у даному напрямку. Отже, методика професійного та профільного навчання є найважливішим компонентом професійної підготовки педагогів професійного

навчання. Методичні знання забезпечують професійну діяльність викладача і майстра виробничого навчання, тісно пов'язані з прийомами, методами цієї діяльності і, звичайно ж, з особистістю самого педагога і його творчістю.

Список використаних джерел:

1. Зайченко І. В. Теорія і методика професійного навчання: навч. посібник. – 2-е вид., доповн. і переробл. Київ. Видавництво Ліра-К, 2016. 580 с.
2. Професійна освіта: проблеми і перспективи . *ІІТО НАПН України*. Київ. ІІТО НАПН України, 2016. Випуск 11. 136 с.
3. Симонович Н. В. Методика професійного та профільного навчання : робоча програма навчальної дисципліни спеціальності 015 «Професійна освіта (Сфера обслуговування (Готельно-ресторанна справа))» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Рівне. 2022. 18 с.
4. Стандарт вищої освіти України для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 24 «Сфера обслуговування», спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/03/241-Hotel-restor.sprava-bakalavr-VO.18.01.pdf> (дата звернення: 17.03.2023).
5. Стандарт вищої освіти України перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 – «Освіта / Педагогіка», спеціальність 015 – «Професійна освіта (за спеціалізаціями)». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/015-Profosvita-bakalavr.pdf> (дата звернення: 17.03.2023).

УДК: [373.5.016:331]: 373.5.015.31:796

*Наталія Василівна Симонович,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Світлана Олександрівна Гуцалюк,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНО-ТРУДОВИХ УМІНЬ УЧНІВ 8-9 КЛАСІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Метою трудової підготовки школярів є формування у них готовності до праці в народному

господарстві, тобто сукупності якостей, що дають змогу працювати успішно з користю для суспільства і із задоволенням для себе. Саме тому освітня галузь «Технологія» є однією з обов'язкових освітніх галузей, що утворюють інваріативну складову змісту шкільної освіти.

Завдання трудового навчання на сучасному етапі – підготувати фахівця, спроможного працювати в умовах ринку, готового до самовдосконалення і мобільного до змін. Тому розвиток в учнів самостійності, здатності до самоорганізації, саморозвитку, самовиховання, самоосвіти – це одне з першочергових завдань [1].

На думку багатьох науковців, перед трудовим навчанням постає проблема забезпечення цілісності оволодіння учнями сучасним змістом освіти, якісним засвоєнням систематизованих знань, умінь і цінностей. Це дозволить майбутнім кваліфікованим робітникам включатися в інтеграційні процеси і нововведення сучасної науки, техніки і виробництва, творчо підходити до вирішення актуальних професійних проблем. Особливої ваги набуває професійно-практична підготовка, подолання розриву, що існує між навчальними закладами різних рівнів акредитації в організації цієї підготовки [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Науково обґрунтоване застосування вчителем у навчально-виховному процесі певних технологій сприяє розвитку в учнів компетентностей, необхідних для повноцінного функціонування в сучасному суспільстві; дослідження робіт (В. Володько, Г. Гавришак, Л. Голодюк, Т. Дейніченко, Ю. Кулинка [2], О. Коберника [3], І. Савенка, Н. Симонович [4], В. Титаренко, А. Цини та ін.), присвячених використанню педагогічних технологій у навчанні, виявило, що науковці рекомендують застосовувати комп'ютерні, проектні, інтерактивні технології, як ефективні в процесі трудового навчання учнів.

Велику увагу гри та її ролі у розвитку дітей приділяли видатні вчені педагоги і психологи Ю. Азаров, Ш. Амонашвілі, Л. Виготський, В. Сухомлинський, Д. Ельконін. На їхню думку, без гри немає цілісного розумового розвитку дитини, вона грає, тому що розвивається, й розвивається, тому що грає. Значна кількість досліджень, пов'язаних з розробкою, організацією та проведенням дидактичних ігор, свідчить про великі можливості такого виду навчання щодо підвищення ефективності навчально-виховного процесу (А. Артемов, Л. Байкова, А. Вербицький, М. Вієвська, О. Жорник, Л. Кондрашова, Р. Осадчук, П. Підкасистий, В. Платов, В. Семенов, Н. Слюсаренко, П. Щербань, С. Янковська) та інші.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття особливостей

розвитку загально-трудових умінь учнів 8-9 класів на уроках трудового навчання із використанням дидактичних ігор.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ні одна діяльність не може бути успішною, якщо виконавець не знає, що і чому потрібно здійснювати, в якій послідовності, з чого починати і який результат отримати. Навіть сама проста робота потребує попередніх знань, а тим більше складна, із застосуванням технічних засобів виробництва. Чим сильніші технічні засоби і складніша виробнича діяльність, тим більше треба знань для її практичного здійснення.

Трудове навчання є одним із тих предметів, що готують учнів до дорослого, самостійного життя. Під час вивчення даного предмету учні отримують як загально-трудові, так і спеціальні знання та вміння, що будуть їм необхідні при виборі професії і при веденні домашнього господарства.

Саме загально-трудові знання, вміння та навички мають вирішальне значення у формуванні повноцінної особистості, тому їх розвиток під час навчання в школі є необхідним, адже саме в цей час закладається основа майбутнього члена суспільства.

Уміння – це готовність людини успішно виконувати певну діяльність, яка ґрунтується на знаннях і навичках [7].

Загально-трудові вміння сприяють розвитку самостійності, активності, гнучкості мислення, відповідальності і є фундаментом для розвитку творчих здібностей учнів.

До загально-трудових умінь С. Мілерян відносить вміння:

- планувати свою роботу наперед;
- організувати своє робоче місце та забезпечувати швидке і якісне виконання роботи;
- вміння варіювати виконання роботи відповідно до обставин;
- вміння здійснювати контроль за своєю роботою [5].

Однією з нагальних проблем освітнього простору є урізноманітнення навчального процесу, активізації пізнавальної діяльності учнів, розширення сфери їх інтересів. Це потребує впровадження новітніх форм, методів та технологій навчання.

Вибір методів навчання обумовлений, перш за все, змістом учбового матеріалу і цілями навчання, які передбачають не лише отримання знань, але і формування умінь і навичок, необхідних в практичній роботі. Тому в процесі навчання доцільні, в першу чергу, ті методи, при яких є можливість наблизити учбову аудиторію до виробничої ситуації найбільш реалістично.

Всім цим вимогам найбільшою мірою відповідають дидактичні ігри.

Дидактична гра – це форма діяльності людей, що імітує ті чи інші практичні ситуації, один із засобів активізації навчального процесу в системі

освіти [4].

Гра – це унікальний механізм акумуляції та передачі колективного досвіду. Навчальний процес з використанням гри, дозволяє засвоїти досвід практичний (оволодіння способами вирішення професійних завдань) і етичний (засвоєння правил і норм поведінки в різних ситуаціях). У грі актуалізується, знаходить свій поведінковий прояв активна позиція її учасників [2].

Дидактичні ігри можна систематизувати за рядом ознак:

1) функціональне та цільове призначення гри:

- навчальні ігри;
- виробничі ігри;
- кваліфікаційні, або атестаційні ігри;
- дослідницькі ігри;

2) характер комунікацій між учасниками: відображає залежність чи незалежність дій її учасників один від одного і виступає одним з найважливіших показників її динамізму. Якщо в процесі гри її учасники діють самостійно, приймають рішення незалежно від інших, то гра є не інтерактивною;

3) ступінь відкритості гри: характеризує наявність форми контактів між її учасниками;

4) залежно від засобів, що використовуються: ігри підрозділяють на ручні та комп'ютерні. До комп'ютерних ігор належить переважна більшість проектних ігор, а також багато навчальних та дослідницьких ігор;

5) форма її проведення: за формою, або регламентом, проведення навчальних ігор поділяється на очні та заочні. Характеристикою заочної гри може бути використання комп'ютерних технологій при дистанційному навчанні з використанням як локальних мереж так і Інтернет-можливостей [2].

Гра як метод побудови навчального процесу включає наступні компоненти:

- 1) ігрові ролі та їх прийняття;
- 2) ігрові дії;
- 3) технологія гри.

Використання дидактичної гри в навчальному процесі дозволяє сформувати позитивні установки слухачів:

- на інтерес до навчальних занять і до тих проблем, які моделюються і розігруються в ігровому процесі;
- засвоєння великих об'ємів інформації, що сприяють творчому пошуку рішення виробничих задач;
- формування об'єктивної самооцінки учнів;
- здатність до адекватного аналізу реальної виробничої ситуації;
- розвиток інноваційного, аналітичного та економічного мислення [6].

Отже, дидактичні ігри дозволяють активізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів, засобами діалогу забезпечують різні види зворотного зв'язку, учать школярів самостійно визначати час, темп, обсяг навчальної роботи, складність та черговість застосування необхідної інформації.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Останнім часом увага не тільки теоретиків, але й педагогів-практиків приваблює ігрове навчання, це обумовлено складним процесом перебудови економічних відносин, потребою використання сучасних технологій у виробництві з метою підвищення його ефективності. У педагогічній літературі гра розглядається як імітація діяльності в штучно створених ситуаціях, моделюючих навчально-виховний процес, забезпечуючи формування і закріплення вмінь та навичок школярів. Ігрова діяльність, активна участь в ній учнів дозволяє за допомогою гри добитися значних змін в саморегуляції навчальних дій та комунікації, закріпленні позитивної мотивації до навчання, формуванні комунікативної культури, розвитку творчих здібностей. Ігрове навчання – це прекрасна можливість для активної взаємодії учнів та їх самореалізації. Перспективи подальших досліджень у зазначеному напрямку полягають у розробці змісту та методики використання дидактичних ігор для розвитку загально-трудова вмінь учнів 8-9 класів у процесі трудового навчання.

Список використаних джерел:

1. Єльченко І. Актуальні питання трудового і профільного навчання та професійної підготовки. Трудова підготовка в закладах освіти. 2002. № 1. С. 417.
2. Ігри та ігрові технології на уроках трудового навчання : [навчально-методичний посібник] / Л.О. Савченко, Н.В. Волкова, Ю.С. Кулінка. Кривий Ріг : КП ДВНЗ «КНУ», 2012. 284 с.
3. Коберник О.М. Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід. Навч. посіб. / За ред. О.М. Коберника, В.К. Сидоренка. Умань: 2008. 216 с.
4. Симонович Н.В. Ділові ігри як особливість інтерактивних технологій. Наука, освіта, суспільство очима молодих: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих науковців. Частина 1. Психолого-педагогічний напрям. Рівне: РВВ РДГУ. 2011. С. 109.
5. Тхоржевський Д.О. Методика трудового та професійного навчання / Д.О. Тхоржевський. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2000. Ч. 2: Загальні засади методики трудового навчання. 2000. 184 с. Чепіль М.М. Педагогічні технології : навч. посіб. / М.М. Чепіль, Н.З. Дудник. Київ: Академвидав, 2012. 224 с.

УДК: [373.5.016:331]: 373.5.015.311

*Наталія Василівна Симонович,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної світи, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Марина Анатоліївна Мельник,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10-11-Х КЛАСІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРЕДМЕТУ «ТЕХНОЛОГІЇ»

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Оновлення всіх сторін життя суспільства, необхідність виходу на рівні науково-технічного прогресу, забезпечення високої ефективності виробництва, як найповнішого розвитку творчого потенціалу – все це ставить перед закладами загальної освіти абсолютно нові навчальні і виховні завдання. Необхідно, щоб навчання формувало новий тип мислення, новий стиль діяльності, орієнтований на ефективніше вирішення виробничих, соціальних, культурних і багатьох інших проблем.

Предметна проектно-технологічна компетентність формується в предметно-перетворювальній проектно-технологічній діяльності. Саме тому фундаментальним ядром сучасного трудового навчання в основній школі є проектно-технологічна діяльність як універсальний спосіб пізнання і перетворення реальності: від ідеї до її реалізації. В процесі цієї діяльності формується творче мислення учнів, їхня здатність розв'язувати проблеми в різних сферах діяльності. Найголовнішим освітнім продуктом кожного учня в процесі трудового навчання є сформована проектно-технологічна компетентність – усвідомлене володіння способами й операціями проектно-технологічної діяльності для успішного розв'язання проблеми (створення і виготовлення об'єкта праці) в соціально-комунікативній взаємодії з іншими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Актуальні аспекти продуктивного трудового навчання в основній школі розкриваються в працях П. Атутова, С. Батишева, І. Волощука, Р. Гуревича,

В. Мадзігона, Є. Мілеряна, В. Полякова, М. Скаткіна, Г. Терещука, Д. Тхоржевського, але проектний компонент трудового навчання ними не досліджувався. Питання методики виконання учнівських проєктів як завершальних циклів проєктно-технологічної діяльності в наш час є об'єктом багатьох наукових досліджень. Найбільш ґрунтовно ці питання розкриваються в працях В. Бербець, Т. Бербець, В. Вдовченка, О. Коберника, Т. Кравченко, В. Тименка, С. Ящука. Психологічні основи проєктної діяльності відображені в працях Н. Матяш, В. Моляко, В. Слободчикова, В. Шадрікова, Г. Щедровицького.

Питання формування і розвитку проєктно-технологічної компетентності учнів знайшли відображення в багатьох чинних нормативних документах із питань освіти. Так, у Державному стандарті базової і повної середньої освіти зазначено, що мета освітньої галузі «Технології» полягає в формуванні й розвитку проєктно-технологічної компетентності учнів, що відображується в збагаченні їх творчого потенціалу та подальшій соціалізації в суспільстві [2, с. 5].

Постановка завдання. Метою статті є розкриття змісту та суті проєктно-технологічної компетентності учнів старших класів та її формування у процесі трудового навчання з використанням освітніх квестів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сьогодні, основним результатом навчання повинна стати не система знань, умінь і навичок, а здатність людини діяти в конкретній життєвій ситуації. Таким чином, компетентнісний підхід проявляється як оновлення змісту освіти у відповідь на мінливу соціально-економічну реальність.

Компетентнісний підхід є об'єктивною вимогою сучасності та закономірно пов'язаний з концепцією неперервної освіти протягом усього життя, яка вимагає перегляду цілей, форм, методів і засобів навчання, з неминучою орієнтацією на інформаційно-комунікаційні технології, на самоосвіту, неформальні освітні структури, технології педагогіки співробітництва. Як відомо, компетентнісний підхід – це підхід, який акцентує увагу на результатах освіти не як суми засвоєної інформації, а як здатності людини діяти в різних ситуаціях. У цьому зв'язку сформовану компетентність учня можна розглядати основним якісним показником освітнього результату і, відповідно, це досягнення можна вважати педагогічною метою, що найбільш повно відображає потреби суспільства й особистості. Зміни в галузі педагогічних цілей викликають необхідність змін у змісті загальнопредметної освіти через рівень навчального предмета, навчального матеріалу, рівень взаємодії вчителя та учня.

Найбільш успішно компетентнісний підхід реалізується в технології проєктної діяльності. Саме в ній закладені умови для успішного оволодіння надпредметними вміннями і навичками, формування активної ініціативної

думаючої особистості. У сучасних умовах реалізація будь-якого проекту передбачає використання інформаційно – комунікаційних технологій, що дають можливість моделювання ситуацій, багатоваріантність вибору. Саме проектна технологія дає можливість створити найбільш сприятливі умови процесу навчання, що дозволяє кожному учневі відчувати свої можливості, інтелектуальні спроможності для досягнення певної цілі [9].

Навчальний проект з точки зору учня – це можливість зробити щось цікаве самостійно, в групі або самому, максимально використовуючи свої можливості; це діяльність, що дозволяє проявити себе, спробувати свої сили, докласти свої знання, принести користь і показати публічно досягнутий результат; це діяльність, спрямована на вирішення цікавої проблеми, сформульованої самими учнями у вигляді мети і завдання, коли результат цієї діяльності – знайдений спосіб розв'язання проблеми – носить практичний характер, має важливе прикладне значення і, що досить важливо, цікавий і значимий для самих відкривачів. Метод проектів – це дидактичний засіб для навчання проектуванню – вмінню знаходити вирішення різних проблем, які постійно виникають у житті людини, яка займає активну життєву позицію. Він дозволяє виховувати самостійну і відповідальну особистість, розвиває творчі і розумові здібності – необхідні якості розвиненого інтелекту [5]. Особливість проектного навчання полягає в тому, щоб створити умови, за яких учні: самостійно і охоче отримують потрібні знання з різних джерел; вчаться користуватися набутими знаннями для вирішення пізнавальних і практичних завдань; набувають комунікативні вміння, працюючи в різних групах; розвивають у себе дослідницькі вміння (вміння виявлення проблем, збору інформації, спостереження, проведення експерименту, аналізу, побудови гіпотез, узагальнення); розвивають системне мислення [1].

Діюча програма трудового навчання та технологій зорієнтована на розвиток творчого потенціалу кожного учня і побудована на основі технологій проектного навчання. Результатом діяльності учнів при вивченні обов'язкової складової програми є виріб, а будь-якого варіативного модуля – проект.

Під час виконання навчальних проектів акцент у роботі учнів переноситься на розвиток творчого і критичного мислення, уміння працювати з інформаційними джерелами, різними видами проектно-технологічної документації; формування в учнів навичок проектно-діяльності, уміння здійснювати аналіз та оцінку технологічних об'єктів, свідомо обирати ті чи інші технологічні процеси, трудові прийоми і технічні засоби. Таким чином, знання, уміння та навички, якими повинні оволодіти учні різних класів, є передумовою для успішного вирішення ними задач проектно-технологічної діяльності, розвитку творчого підходу у вирішенні технологічних завдань.

Робота над проектом – практика особистісно орієнтованого навчання в процесі конкретної праці учня, на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів [8]. У свідомості учня це має такий вигляд: "Про все, що я дізнаюся, я знаю, для чого це мені потрібно і де я можу ці знання застосувати". Для педагога – це прагнення знайти розумний баланс між академічними і прагматичними знаннями, вміннями та навичками.

Найцінніше у проектуванні є те, що саме ця діяльність привчає дітей до самостійної, практичної, планової і систематичної роботи, виховує прагнення до створення нового або існуючого, але вдосконаленого виробу, формує уявлення про перспективи його застосування; розвиває морально-трудова якість, загально цінні мотиви вибору професії і працелюбність [7]. При цьому важливо пам'ятати, що особливу увагу необхідно приділяти тому, щоб учні не втрачали інтерес до цього процесу, слідкувати, щоб вони доводили свої наміри, особливо в праці, до кінця [6].

В Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти зазначено, що «проектно-технологічна компетентність – це здатність застосовувати знання, уміння та особистий досвід у предметно-перетворювальній діяльності», а також, що «завданнями навчання технологій є: формування цілісного уявлення про розвиток матеріального виробництва, роль техніки, проектування і технологій у розвитку суспільства; розвиток технологічних умінь і навичок учнів; усвідомлення учнями значущості ролі технологій як практичного втілення наукових знань; реалізація здібностей та інтересів учнів у сфері технологічної діяльності; оволодіння вмінням оцінювати власні результати предметно-перетворювальної діяльності та рівня сформованості ключових і предметних компетентностей» [2]. У свою чергу, у науковій літературі поняття «компетенція» та «компетентність» набули широкого розповсюдження. Так, «компетенція» включає сукупність взаємопов'язаних характеристик особистості (знань, умінь, навичок, професійно важливих якостей, способів діяльності), а «компетентність» – володіння людиною відповідною компетенцією, що включає його особистісне ставлення до неї та предмету діяльності – це якість, повнота та досконалість володіння ними, а також, яким саме чином компетенція проявляється в діяльності [3; 4].

Отже, проектно-технологічна компетентність – це здатність застосовувати знання, уміння та особистий досвід у предметно-перетворювальній діяльності.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок. Метою сучасного освітнього процесу при формуванні проектно-технологічної компетентності учнів старших класів у процесі трудового навчання є не засвоєння готових знань, а оволодіння технологіями, методами та засобами, що забезпечать продукування креативних (неочікуваних)

результатів, творчих ідей. Оволодіти проектно-технологічною компетентністю – значить виокремлювати основну задачу (проблему) і знаходити способи її оптимального вирішення у трудовій діяльності. Перспективи подальших досліджень у зазначеному напрямку полягають у розробці змісту та методики використання освітніх квестів для формування проектно-технологічної компетентності учнів старших класів у процесі трудового навчання.

Список використаних джерел:

1. Бербец В. В. Проектно-технологічна діяльність учнів на уроках трудового навчання: теорія і методика : [монографія] В.В. Бербец, Т.М. Бербец, Н.В. Дубова та ін.; за заг. ред. О. М. Коберника. Київ. Наук. світ. 2003. 172 с.
2. Державний стандарт базової і повної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392. Урядовий кур'єр. 2012. № 19 (01.02.2012).
3. Єрмаков І. Г. Компетентнісний потенціал проектної діяльності. Проектна діяльність у школі. Упорядник М. Голубенко. Київ: Шкільний світ. 2006. С. 5-18.
4. Коберник О. М. Компетентнісний підхід в технологічній освіті. Проблеми трудової і професійної підготовки: зб. наук. пр. Слов'янськ: СДПУ, 2008. Вип. 12. С. 9-16.
5. Коньок М. М. Проектно-технологічна діяльність учнів на уроках з трудового навчання. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Чернігів: ЧДПУ, 2008. Вип 53. С. 97-100.
6. Мачача Т. С. Формування проектно-технологічної культури учнів основної школи у процесі трудового навчання : дис. канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2011. 233 с.
7. Проектно-технологічна діяльність учнів на уроках трудового навчання: теорія і практика: Монографія / Бербец В. В., Бербец Т. М., Дубова Н. В. та ін.: за заг. ред. О.М. Коберника. Київ. Наук. світ 2003. 172 с.
8. Сидоренко В. К. Проектно-технологічний підхід як основа оновлення змісту трудового навчання школярів. Трудова підготовка в закладах освіти. 2004. № 4. С. 2-4.
9. Чобіток І. Ю. Проектна технологія навчання як засіб формування компетентностей учнів на уроках природничого циклу. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp14/Chobitok.pdf.

УДК: [373.5.016:331]: 004

*Наталія Василівна Симонович,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Наталія Володимирівна Ярмолка,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10-11 КЛАСІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРЕДМЕТУ «ТЕХНОЛОГІЇ»

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. В сучасному світовому розвитку технологій, та постійного пошуку суспільством комфортних засобів для навчання, досліджень та розвитку заслуговують на особливу увагу інформаційно-цифрові технології, які формують у дітей та дорослих інформаційно-цифрову компетентність. Саме ця компетентність допомагає бути людині сучасною особистістю, яка орієнтується в інформаційному середовищі та використовувати найновітніші досягнення техніки в своїй професійній діяльності.

Слід відмітити, що майже всі науковці виділяють цю компетентність як обов'язкову складову професійної компетентності педагога. Інформаційно-цифрова компетентність – це здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства [7].

Бурхливий розвиток інформаційних та комунікаційних технологій потребує сучасного комп'ютерно-грамотного суспільства. Освіта також має орієнтуватися на перспективи розвитку суспільства. А це означає, що в сучасній освіті необхідно застосовувати найновітніші інформаційні технології. Адже, компетентнісний підхід в освіті на протигагу концепції «засвоєння знань» передбачає опанування учнями різного роду вмій, які дозволять їм у майбутньому діяти ефективно в ситуаціях професійного, особистого і суспільного життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питання формування інформаційно-цифрової

компетентності досліджували такі науковці, як І. Іванюк, С. Атрощук, В. Биков, О. Гриценчук, І. Іванюк, Ю. Жук, С. Литвинова, О. Мартинюк, І. Мороз, Н. Морзе, О. Овчарук, О. Співаковський, М. Шут, О. Спірін, Н. Сороко, О. Білоус та інші. Вчені досліджували сутність інформаційно-цифрової компетентності та застосуванні її на практиці.

В українській освіті поняття «компетентність» прийнято розуміти в значенні, запропонованому європейськими освітніми експертами, тому ми розглядаємо інформаційно-цифрову компетентність як сукупність знань, умінь, цінностей і ставлень, а також стратегій, необхідних для використання інформаційно-комунікаційних технологій та цифрових медіа з метою ефективного, критичного, творчого, самостійного та етично-орієнтованого навчання.

Постановка завдання. Здійснити аналіз поглядів та досліджень вчених щодо розуміння поняття «інформаційно-цифрова компетентність» задля визначення формування інформаційно-цифрової компетентності 10-11 класів при вивченні предмету «Технології».

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У вітчизняному науковому просторі питанням формування в майбутніх учителів закладів вищої освіти інформаційної, інформаційно-комунікативної, цифрової та інформаційно-цифрової компетентності займаються такі дослідники, як С. Атрощук, В. Биков, О. Гриценчук, І. Іванюк, Ю. Жук, С. Литвинова, О. Мартинюк, І. Мороз, Н. Морзе, О. Овчарук, О. Співаковський, М. Шут та інші. Таким чином, В. Биков розглядає проблему компетентнісного підходу та розвитку цифрової компетентності суб'єктів навчального процесу (інформаційно-комунікаційне середовище); С. Литвинова, Н. Морзе характеризують вимоги та комп'ютерно-орієнтоване середовище; О. Спірін аналізує інформативну та інформаційно-комунікаційну компетентність учителя; Н. Сороко й О. Білоус досліджують цифрову компетентність учителів, які викладають предмети гуманітарного напрямку; І. Іванюк та інші вивчають комп'ютерно-орієнтоване середовище розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів та учнів. [5, с. 112]

Цифрову компетентність учні трактують як наявність знань, умінь і здатність застосовувати їх у професійній діяльності; вміння аналізувати, класифікувати, систематизувати, застосовувати програмні засоби. Ця компетентність демонструє продуктивність діяльності, застосування на практиці набутих знань і умінь. Вчені визначають також вчителя у використанні інформаційно-комунікаційних технологій у професійному контексті з педагогічно-дидактичною критичністю та обізнаністю із її значенням для навчальних стратегій та цифрової освіти учнів. [2]

О. Овчарук розглядає визначення цифрової компетентності як «доведену здатність працювати індивідуально або колективно, використовуючи

інструменти, ресурси, процеси і системи, які відповідають за доступ до інформації (відомостей і даних) та її оцінювання, застосовувати таку інформацію для вирішення проблем, спілкування, створення інформаційно-спрямованих рішень, продуктів і систем, а також для отримання нових знань». [9, с. 14]

У дослідженні групи вчених під керівництвом М. Леннон цифрова компетентність була визначена як інтерес, ставлення та здатність людей до належного використання цифрових технологій і засобів комунікації для доступу, управління, інтеграції та оцінки інформації; конструювати нові знання; спілкуватися з іншими, щоб ефективно брати участь у суспільстві. [3, с. 8]

О. Жерновникова характеризує цифрову компетентність здобувача освіти як універсальні способи передачі, отримання, пошуку, обробки, надання, узагальнення, систематизації, перетворення інформації в знання [6, с. 223].

Досліджуючи інформаційно-цифрову компетентність вчений С. Петренко зазначав, що цифрова компетентність необхідна для того, щоб сформулювати інформаційні уміння знайти і отримати цифрові дані, інформацію та зміст в цифровому середовищі; для того, щоб аналізувати, порівнювати і критично оцінювати достовірність і надійність джерел даних, інформації та цифрового контенту; для того, щоб аналізувати, інтерпретувати і критично оцінювати дані, інформацію та цифровий контент; для розміщення, зберігання та вилучення даних, інформації та контенту в цифровому середовищі; для того, щоб організувати і обробити їх в структурованому середовищі. [10, с. 147]

За визначенням Л. Гаврилової, цифрова компетентність найчастіше визначається на основі загальноприйнятого розуміння компетентності як інтегрованої здатності особистості яка складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці. Це поняття є узагальнюючим для попередніх, оскільки сформована цифрова компетентність вміщує і цифрову грамотність, і цифрову культуру. [4, с. 9]

Наливайко О., провівши аналіз різних точок зору вітчизняних та зарубіжних вчених, організацій та структур щодо визначення суті поняття ЦК особистості, дійшов висновку, що ЦК в своїй основі має низку базових елементів, таких як знання та уміння працювати в цифровому середовищі, здатність взаємодіяти та комунікувати з різними суб'єктами у кіберпросторі, уміння шукати та аналізувати інформацію, здатність до відповідальної поведінки в процесі створення та розповсюдження цифрового контенту, знання операційних і технологічних можливостей техніки, з якою необхідно взаємодіяти. Крім того, потрібно чітко окреслити важливість ЦК в освітній діяльності, тому що сучасне покоління здобувачів освіти має незрівнянно більшій можливості для розвитку свої умінь у цифровому середовищі порівняно з тією ситуацією, що була навіть 10 років тому, стрімкий розвиток соціальних мереж і їх трансформація в платформи для створення онлайн-ідентичностей та майданчиків для просування важливих ідей і тенденцій стає

дієвим інструментом взаємодії між педагогом та здобувачем освіти.[8, с. 56]

Зарубіжні вчені Т. Сабаліускас, Д. Букантате та К. Пукеліс виділили сім окремих сфер цифрової компетентності, як-от: базова, технологічна, сфера стратегічного розвитку ІКТ, етична, сфера інтеграції ІКТ у конкретний предмет викладання, дидактична, сфера управління навчальним процесом з використанням ІКТ. [1]

Своєю чергою, П. Хогенбірк розглядає функціональні можливості та перспективи цифрової компетентності для педагогів. До них він відносить розробку специфічних траєкторій навчання, формування нових унікальних концепцій навчання, створення різноманітного та багатого навчального середовища, посилення взаємодії між вчителем та учнем чи студентом, підвищення якості навчання та викладання, мотивація учнів та їх поступова підготовка до навчання продовж усього життя. Він зазначає, що цифрові технології створюють унікальні можливості для заочної та дистанційної освіти, а також підвищують популярність та привабливість педагогічної професії. А. Браздейкіс стверджує, що саме використання цих технологій в освіті сприяє налагодженню контактів учнів із різними фахівцями в конкретній галузі навчання, стимулює їх пошукову та навчальну діяльність, сприяє розвитку критичного мислення, розвитку творчих здібностей та взагалі робить навчальний процес більш креативним та гнучким. [9]

Проаналізувавши у своїх дослідженнях трактування цифрової компетентності Прохорова С. виявила, що більшість дослідників відносять до цієї категорії здатність особистості ефективно та результативно використовувати ІКТ у своїй діяльності та для свого професійного розвитку. До складових елементів цифрової компетентності також входять додаткові знання, уміння, здатності та ставлення, серед яких – технічні навички роботи з ІКТ, здатність застосовувати вказані ресурси у навчально-виховному процесі та планувати, аналізувати і керувати освітнім та виховним процесом за допомогою ІКТ. Педагог повинен уміти критично оцінювати ресурси та бути добре ознайомленим з соціальними та етичними аспектами їх використання. [11]

Петренко С. підсумовуючи свої дослідження, зробив висновки, що сформованість цифрової компетентності слід розуміти, що вчитель уміє використовувати цифрові медіа й ІКТ, наприклад, текстові процесори, табличні процесори, навчальне програмне забезпечення, засоби розроблення сайтів, пошукові системи, сервіси електронної пошти, чати і форуми, електронні енциклопедії та ін., уміє ефективно комунікувати у різноманітних контекстах. А в результаті сформованої інформаційно-цифрової компетентності учні вмітимуть використовувати різні джерела інформації, користуватися новими інформаційними технологіями та програмним забезпеченням, переробляти інформацію для отримання нового продукту, критично аналізувати, порівнювати, систематизувати та самостійно опрацьовувати інформацію, мати достатні навички безпечної поведінки в

Інтернеті, усвідомлювати й дотримуватись етики роботи з інформацією, мати бажання до саморозвитку і уміти брати на себе відповідальність за власну поведінку в мережі. [10, с. 149]

У Державному стандарті базової середньої освіти сформульовано перелік ключових компетентностей та наскрізних умінь, які базуються на «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя. Серед основних ключових компетентностей наголошується на компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій та інформаційно-комунікаційній компетентності.

Згідно стандарту базової середньої освіти, інформаційно-цифрова компетентність – це уміння:

– безпечно використовувати соціальні мережі для обговорення ідей, пов'язаних із виконанням технологічних проектів, критично застосовувати інформаційно-комунікаційні технології для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією, етично працювати з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо). Повага до авторського права та інтелектуальної власності, толерантність. Вміння працювати з цифровими пристроями під час вибору моделей-аналогів, пошуку технологій виготовлення та оздоблення виробів, виконання ескізів та креслеників, створення презентаційних матеріалів.[12]

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Інформаційно-цифрова компетентність дає учню вміння використовувати цифрові медіа та інформаційно-комунікативні технології та допомагає розуміти і критично оцінювати медіа контент. За допомогою інформаційно-цифрових знань учень ефективно комунікує у різноманітних інформаційно-технологічних обставинах.

Під час формування інформаційно-цифрової компетентності учень вчиться добувати інформацію з різних джерел: навчальної, довідкової, енциклопедичної, науково-популярної, художньої літератури, недрукованих засобів масової інформації, комп'ютерних баз даних, інтернету. Створює доповіді, буклети, комп'ютерні презентації. Виділяє потрібне із масиву інформації. Поєднує інформацію з різних джерел. Впорядковує свої знання. Вносить плоди своєї праці на обговорення, вчиться робити аналізи, відтворює їх у графіках, діаграмах робить певні висновки. Слідкує за подіями в світі і вчиться орієнтуватися в процесах зміни суспільства. Опитує оточуючих. Обробляє документи та класифікує їх. Уміє використовувати нові інформаційні технології та швидко адаптується до їх змін. Критично оцінює інформацію.

Таким чином, сформована інформаційно-цифрова компетентність сприятиме розвитку в учнів наукового світогляду, розуміння основних інформаційних законів та приймати усвідомлені рішення на основі критично

осмисленої інформації. Формування інформаційно-цифрової компетентності дозволить учням розпізнавати проблеми довкілля та розв'язувати їх, застосовуючи цифрові вміння та навички. Орієнтуватися на потреби майбутнього та використовувати у повсякденному житті.

Список використаних джерел:

1. Brazdeikis V. The educators' competence of applying the information and communication technologies and its evaluation strategies. Summary of dissertation. Kaunas. URL : http://formamente.guideassociation.org/wpcontent/uploads/2008_3_4_Palmira_Juceviciene.pdf.
2. Krumsvik R. Situated learning and digital competence / R. Krumsvik // Education and Information Technology. 2008. № 4 (13). pp. 279–290. URL: https://www.researchgate.net/publication/354234675_CIFROVA_KOMPETE_NTNIST_SUTNIST_PONATTA_TA_DINAMIKA_JOGO_ROZVITKU
3. Lennon M., Kirsch I., Von Davier M., Wagner M. and Yamamoto K. Feasibility Study for the PISA ICT Literacy Assessment: Report to Network A, ETS and NIER, ACER. 2003. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED504154>
4. Гаврілова Л., Топольник Я. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. Т. 61. № 5. С. 1-14. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=ITZN_2017_61_5_3
5. Жерновникова О. Психологічний аспект реалізації дистанційних освітніх технологій у навчальний процес майбутніх учителів математики. Наукові записки Бердянського ДПУ. Серія: Педагогічні науки. Бердянськ, 2017. Вип. 2. С. 219-225. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=nzbdpu_2017_2_34
6. Запорожцева Ю. С. Інформаційно-цифрова компетентність як складник сучасного навчально-виховного процесу. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/12/part_1/17.pdf
7. Наливайко О. О. Цифрова компетентність: сутність поняття та динаміка його розвитку. URL: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/16543/2/%D0%9A%D0%9F_%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf
8. Овчарук О. Інформаційно-комунікаційна компетентність як предмет обговорення: міжнародні підходи. URL:

- https://lib.iitta.gov.ua/1091/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%9E%D0%B2%D1%87%D0%B0%D1%80%D1%83%D0%BA_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF_%D0%B2_%D1%88%D0%BA_2013.pdf
9. Петренко С. В. Інформаційно-цифрова компетентність учня у контексті формування нової української школи. – 2017. – Вип. 6. – С. 144-156/ URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2017_6_19
 10. Прохорова С. Поняття цифрової компетентності вчителя іноземної мови у світовому освітньому просторі. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2015. Вип. 4. С. 113-116/ URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2015_4_24
 11. Трудове навчання. Навчальні програми для 5-9 класів (Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, 2011 рік). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
 12. Чернякова. Ж. Змістова характеристика інформаційно-цифрової компетентності майбутнього вчителя нової української школи. Електронний ресурс / Ж. Чернякова / Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2021, № 10 (114) / URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/13.pdf>

УДК: 373.5.015.31:331

*Юрій Вікторович Фещук,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Наталія Сергіївна Борейко,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10. Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГРАФІЧНИХ ВМІНЬ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА ЗАНЯТТЯХ ПРЕДМЕТУ «ТЕХНОЛОГІЇ» З ВИКОРИСТАННЯМ ПРАКТИЧНИХ МЕТОДІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Сучасний розвиток науки і техніки висуває складні вимоги до випускника закладу загальної середньої освіти, який буде працювати у галузі виробництва. У процесі діяльності він повинен швидко та ефективно засвоювати нову техніку, творчо мислити, шукати нові рішення і вміти оперативно приймати їх, мати навички

конструювання машин, агрегатів, сучасного обладнання. Творче ставлення до праці та виробництва являє собою невичерпний резерв підвищення продуктивності праці, економії матеріалів, трудових та енергетичних ресурсів та ін. Раціоналізаторська та винахідницька діяльність пов'язана з розробкою високоефективного обладнання, технологічної оснастки, інструментів, засобів механізації і автоматизації, вдосконалення технології виробництва. Вона здійснюється на базі конструкторських та технологічних знань і вмінь, яка закладається під час вивчення трудового навчання та технологій. Адже графічна інформація порівняно із словесною відрізняється більшою конкретністю, виразністю і лаконічністю [1].

Курс технологій формує в учнів знання, уміння і навички, необхідні для майбутньої професійної діяльності; передбачає оволодіння учнями практичних умінь і навичок, необхідних для роботи на виробництві [3]. У процесі навчання учні набувають навичок користування вимірювальним інструментом, виконання геометричних побудов, наочних зображень і робочих креслень деталей та виробів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Навчальна програма «Технології» (рівень стандарту) має модульну структуру і складається з десяти обов'язково-вибіркових навчальних модулів, з яких учні спільно з учителем обирають лише три, для вивчення упродовж навчального року (двох) [4]. Серед обов'язково-вибіркових навчальних модулів є можливість вибору модуля «Креслення». Опанувавши цей модуль, учні мають засвоїти «мову техніки», стануть компетентнішими у читанні креслень та інших графічних документів та зможуть виконувати графічні зображення виробів, які планують виготовити у процесі реалізації власних проєктів [4].

Різні аспекти підготовки учнів на заняттях з трудового навчання та технологій досліджували Л. Денисенко, Д. Кільдеров, Г. Кондратюк, Г. Левченко, В. Мадзігон, Н. Одинець, О. Романчук, В. Сидоренко, В. Юрженко та ін. Однак, враховуючи існуючий досвід, можна однозначно стверджувати, що методика формування графічних вмінь в учнів старшої школи при вивченні предмету «Технології» не є достатньо розкритою і потребує подальшого вивчення та впровадження результатів у навчальну практику.

Ця робота ведеться недостатньо через ряд причин: відсутність сучасних навчальних програм, відсталість методики навчання технологій, зокрема щодо формування графічних вмінь, нестача якісної навчальної та навчально-методичної літератури, недосконале змістове наповнення існуючих підручників та навчально-методичного забезпечення відносно потреб сучасної виробничої практики, педагогічної науки та оновлювально-модернізаційних процесів у суспільстві, виробництві і освіті, зокрема,

всеохоплюючої інформатизації.

Постановка завдання. Незважаючи на значний внесок учених-методистів у теорію і практику навчання технологій у ЗЗСО, у методичній науці спектр розвитку графічних вмінь учнів старших класів залишається недостатньо вивченим. Мета нашого дослідження: з'ясувати теоретичні основи розвитку графічних вмінь учнів 10-11 класів на заняттях предмету «Технології» із використанням практичних методів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. З'ясуємо сутність графічних вмінь учнів старшої школи при вивченні навчального модуля «Креслення» предмету «Технології».

Уміння – це здатність учнів свідомо, із знанням справи виконувати трудові дії, оволодіння яких супроводжується розвитком не тільки сенсомоторних, але й інтелектуальних, вольових, емоціональних і інших професійно важливих якостей особистості, що забезпечують досягнення поставленої мети діяльності в змінюваних умовах [5].

Графічне уміння – це складне структурне сполучення інтелектуальних і сенсомоторних дій особистості, яке забезпечує технічне зображення на площині у змінюваних умовах [1].

Сутність графічних вмінь в учнів старшої школи при вивченні навчального модуля «Креслення» предмету «Технології»:

- аналіз геометричної форми предмета (уявне розділення предмета на геометричні тіла чи їх складові частини);
- побудова точок перетину прямих з геометричними тілами та ліній взаємного перетину геометричних тіл;
- доцільний вибір зображень на кресленнику;
- побудова видів деталей, дотримуючись вимог Державних стандартів до виконання графічних зображень;
- використання технічного рисунку та ескізу на різних етапах проектної діяльності;
- застосування розрізів та перерізів при виконанні креслеників деталей, які мають складну форму;
- застосування правил зображення з'єднань деталей, виконання, читання та деталювання складальних креслеників в процесі проектної діяльності;
- використання довідкової інформації про нанесення розмірів і граничних відхилень, позначення шорсткості поверхонь, відомостей про матеріал деталі для реалізації технічних, технологічних, конструкційних вимог до проекту;
- виконання та читання нескладних будівельних креслеників;
- використання довідкової інформації для читання та виконання основних видів технічних схем [2].

Одним із шляхів формування графічних вмінь учнів старшої школи

при вивченні навчального модуля «Креслення» предмету «Технології», на нашу думку, може бути використання практичних методів.

Метод навчання – це система прийомів роботи вчителя і учнів, за допомогою яких досягається засвоєння знань, умінь і навичок, формується світогляд учня і розвиваються його здібності до подальшого самостійного придбання і творчого застосування знань. Проте слід відмітити, що засвоєння навчального матеріалу учнями завжди протікає в їх психічній діяльності і від того, як управлятиме цією діяльністю вчитель, багато в чому залежатиме успіх. Для методу навчання характерна наявність двох ознак. По-перше, метод повинен забезпечувати досягнення мети навчання, давати учням нові знання, розвивати їх або перевіряти. По-друге, в методі навчання повинна існувати двостороння узгоджена діяльність вчителя і учня [5].

1. Практичні методи навчання ґрунтуються на практичній діяльності учнів, формують практичні вміння і навички. Креслення як навчальний модуль багато в чому специфічний і значно відрізняється від інших модулів предмету «Технології». Проте практичні методи навчання, вживані в кресленні, не є особливими методами. Вони є видозміною загальних практичних методів навчання. Пропонуємо систему практичних методів для формування графічних вмінь в учнів старшої школи при вивченні навчального модуля «Креслення» предмету «Технології».

2. Графічні вправи розвивають просторове мислення учнів, вчать упорядковувати зображення на площині, акуратно писати, креслити, малювати, згортати інформацію до певного сигналу та розгортати її в разі потреби. Ці вправи являють собою багаторазове повторення розумової або графічної (практичної) дії, що відбувається з метою оволодіння нею або для її вдосконалення. Вони використовуються при вивченні на всіх етапах навчання креслення.

3. Виконання графічних (практичних) робіт. Цей метод сприяє формуванню в учнів необхідних навичок для виконання ескізів, креслень, аксонометричних зображень і технічних рисунків. Графічні роботи знаходять широке застосування при узагальненні і закріпленні знань, при поясненні нового матеріалу. Використовуються графічні роботи і при контролі знань учнів.

4. Модельовання – один з методів навчання кресленню, в основі якого лежить процес відтворення форми предмета за його зображенням (описом). В навчанні кресленню модельовання використовується головним чином як спосіб розвитку просторової уяви учнів. Для модельовання можуть бути використані пластилін, глина, картон, пінопласт та інші матеріали, які добре піддаються обробці. Застосовують і спеціально виготовленні набори різних заготовок. Складаючи ті чи інші деталі набору, учні створюють за кресленням необхідний предмет.

5. Конструювання – процес створення нового образу предмета на основі його заданих властивостей. Прикладом завдань на конструювання можуть бути такі задачі: керуючись наочним зображенням шипу (елемент дерев'яного з'єднання), сконструювати і виконати креслення провущини (деталі, що приєднується); розробити схему з'єднання двох валів та ін. [2].

Вибір практичного методу навчання залежить від змісту навчального матеріалу, від теми уроку. Великий вплив роблять і вікові особливості учнів. При виборі методів навчання слід керуватися джерелом знань і найближчими дидактичними цілями.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, застосування вчителем розглянутих практичних методів навчання сприяє активізації пізнавальної активності учнів на уроках технологій, розвитку творчого та просторового мислення, вихованню прагнення мислити, генерувати і доводити істинність власних ідей та пропозицій, реалізації компетентнісного підходу в сучасній освіті і, як наслідок, формуванню графічних вмінь учнів старшої школи при вивченні навчального модуля «Креслення» предмету «Технології».

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у розробці методики розвитку графічних вмінь учнів старшої школи при вивченні навчального модуля «Креслення» предмету «Технології» з використанням практичних методів та перевірки її ефективності на практиці в одному з навчальних закладів.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт – запорука якісної освіти. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Освітня галузь «Технології»: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1393. Трудова підготовка в сучасній школі. 2012. № 2-3. С. 2-9.
2. Методика викладання креслення в школі: посібник для вчителя / А.П. Верхола, В.Я. Науменко, В.Г. Мазур, Е.В. Рафаловський; під ред. А.П. Верхоли. Київ: Рад. шк., 1989. 128 с.
3. Технології (рівень стандарту): підручник для 10 (11) класу закладів загальної середньої освіти / В.І. Туташинський, І.В. Кірютченкова (за заг. ред. В.І. Туташинського). Київ: Педагогічна думка. 2018. 216 с.
4. Технології 10-11 класи. Рівень стандарту, академічний рівень: навч. програма. (авт.: А. Терещук та ін.). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення 20.01.2023).
5. Фещук Ю.В. Практикум з дисципліни “Методика викладання креслення в старшій школі та ПТНЗ”: для напряму підготовки 7.01010301 „Технологічна освіта”. Рівне: РДГУ, 2015. 65 с.

УДК: 373.5.015.31:331

*Юрій Вікторович Фецул,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Марія Богданівна Глемба,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 «Середня освіта. Трудове навчання та технології»
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ КРЕСЛЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ГРАФІЧНИХ ЗАДАЧ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Законом України «Про освіту», низкою державних документів передбачено, що одним з головних завдань закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) стає підвищення рівня реалізації творчих здібностей учнів. Це визначається, перш за все, необхідністю комплексного розвитку всіх компонентів їхнього мислення, оскільки є активною формою творчого відображення та перетворення людиною дійсності та забезпечує отримання нових знань, рух ідей, розкриває сутність речей та явищ.

Важливою складовою інтелекту є просторове мислення, сформованість якого слугує неодмінною умовою успішності будь-якого виду предметної діяльності випускника сучасної школи. Зокрема, високий рівень просторового мислення є необхідною умовою для розв'язання професійних завдань у таких масових, на сьогодні, спеціальностях, як візажист, дизайнер, конструктор, модельєр тощо. Креслення, як навчальний предмет, найбільш ефективно і цілеспрямовано допомагає розвивати просторове мислення старшокласників. У процесі оволодіння цією дисципліною формується репродуктивна й продуктивна ява особистості, що виявляється у створенні візуальних образів навколишнього світу та побудові нових. Зачасти новий розв'язок завдань з'являється перед очима учнів у вигляді картин, схем, моделей. Відчуття, сприйняття, уявлення, ява, задіяна у графічній діяльності, носять універсальний характер і можуть бути використані в інших видах діяльності.

В теперішній час розвитку просторового мислення учнівської молоді педагоги приділяють незначну увагу. Проблема існує через те, що курс «Креслення» у більшості ЗЗСО не вивчається. Також проблемою є відсутність централізованого забезпечення закладів освіти відповідною науково-методичною літературою та незадовільний матеріальний стан

навчальних аудиторій. На нашу думку, ефективний розвиток просторового мислення учнів 10-11 класів на уроках креслення можливий за умови організації навчально-виховного процесу, який ґрунтується на системному використанні графічних задач.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проблеми розвитку просторового мислення особистості у навчальній діяльності досліджувалися в працях багатьох учених, зокрема психологічний аспект просторового мислення вивчався Б. Ананьєвим, Л. Виготським, П. Гальперіним, Ю. Гільбухом, В. Зінченком, І. Каплуновичем, Т. Кудрявцевою, І. Якиманською та ін. Серед дисертаційних робіт у галузі теорії і методики навчання креслення розвиткові просторового мислення присвячені ряд досліджень. Так, у роботі Л. Манилової досліджувалась проблема розвитку просторової уяви в учнів професійно-технічних навчальних закладів у процесі вивчення креслення. Проблемі розвитку просторового мислення учнів технічного класу школи-гімназії присвячена дисертаційна робота З. Шаповал. В. Чепок досліджував дидактичні основи підготовки студентів до формування просторового мислення школярів. У роботі Д. Кільдерова досліджувалась проблема навчання учнів 8-9 класів просторовим перетворенням у графічній діяльності на уроках креслення.

Постановка завдання. Незважаючи на значний внесок учених-методистів у теорію і практику навчання креслення у ЗЗСО, в методичній науці спектр розвитку просторового мислення учнів старшої школи на уроках креслення залишається недостатньо вивченим. Мета нашого дослідження: з'ясувати теоретичні основи розвитку просторового мислення учнів 10-11 класів на уроках креслення з використанням графічних задач.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Пріоритетною метою шкільного курсу креслення є загальна система розвитку мислення і графічної грамотності учнів. Мислення – це складний процес, що включає в себе різні процеси пізнання, обробки та інтерпретації інформації. Мислення відображає здатність людини до вирішення проблем, здійснення прийняття рішень та здійснення творчих процесів [2].

Одним із головних завдань курсу креслення в старшій школі є розвиток просторових уявлень та уяви, просторового і логічного мислення учнів [3]. Просторове мислення – це здатність людини до уявлення, розуміння та роботи з об'ємними формами та простором навколо себе. Це здатність сприймати, аналізувати та маніпулювати просторовою інформацією. Просторове мислення є важливим елементом в розвитку творчості, наукових досліджень, дизайну, архітектури, графіки та інших професій [4].

Людина з просторовим мисленням може легко сприймати тривимірні об'єкти та їх відношення в просторі, уявляти розташування об'єктів відносно один до одного та визначати шляхи переміщення між ними. Від цього залежить здатність людини до вирішення задач, пов'язаних зі спорудженням або візуалізацією об'єктів у реальному світі.

Просторове мислення може бути розвинуте на уроках креслення за допомогою різних методів та вправ, таких як розв'язання головоломок, робота з конструкторами, моделювання, технічне малювання та інше [5]. Ці методи можуть допомогти учням розвивати їх здатність до просторового сприйняття та розв'язання завдань, пов'язаних зі спорудженням або візуалізацією об'єктів у реальному світі.

Ми пропонуємо використовувати на уроках креслення систему графічних задач, які сприятимуть розвитку просторового мислення учнів.

Графічні задачі – це завдання, які ставляться перед учнями на уроках креслення і пов'язані з використанням графічних засобів [1]. Такі задачі можуть бути різними за складністю і тематикою, включаючи завдання на побудову геометричних фігур, розгортання об'єктів, створення тривимірних моделей, креслення з природи, виконання технічних креслень та багато іншого. Розв'язання графічних задач потребує від учнів досконалого володіння креслярськими інструментами та приладами.

Вибір графічних задач залежать від рівня складності, теми та мети уроку.

Наведемо приклади графічних задач до уроків креслення.

1. *Створення креслень елементів, що складаються з геометричних фігур.* Учні повинні накреслити, наприклад, прямокутники, кола, трикутники, еліпси, з використанням різних видів ліній, які відповідають різним характеристикам.

2. *Розгортання об'єктів.* Учні можуть виконувати завдання на розгортання поверхонь об'єктів, таких як паралелепіпед або циліндр.

3. *Робота з пропорціями.* Учні можуть виконувати завдання, пов'язані з побудовою об'єктів за визначеними пропорціями. Наприклад, створення моделі будівлі з реальними розмірами.

4. *Створення тривимірних моделей.* Учні можуть створювати тривимірні моделі об'єктів з використанням різних матеріалів та інструментів.

Ці задачі можуть бути виконані як індивідуально, так і в групах. Такі завдання сприяють розвитку креативності, просторового мислення та вмінь працювати з різними матеріалами та інструментами.

Розв'язування графічних задач на уроках креслення вимагає деякої методики, щоб забезпечити ефективність і точність роботи учнів. Ось деякі загальні кроки, які можна використовувати при розв'язуванні графічних задач:

Аналіз задачі. Учень повинен уважно прочитати умову задачі, зрозуміти її, проаналізувати й дійти висновку, який підхід є найоптимальнішим для її вирішення.

Побудова. Після того, як учень розібрався з умовою задачі, він повинен зрозуміти, як побудувати необхідні графічні елементи. Зазвичай, учень може використовувати різні інструменти креслення, такі як лінійки, олівці, транспортири, циркулі та інші.

Виконання. Учень повинен здійснити побудову відповідно свого розуміння задачі. Він може застосовувати різні техніки, такі як розгортання, тривимірне моделювання, проєкції, масштабування та інші.

Перевірка. Після того, як учень виконав задачу, він повинен перевірити свою роботу, переконавшись у точності та відповідності її вимогам. Перевірку можна виконати за допомогою креслярських дошок та інших інструментів.

Корекція. Якщо учень виявив помилку в своїй роботі, він повинен її виправити. Після корекції роботу повторно перевіряють.

Ці кроки можуть варіюватися залежно від тематики графічної задачі, її складності та інших чинників.

Використання системи графічних задач на уроках креслення є необхідним елементом навчального процесу, що сприяє формуванню в учнів теоретичних знань, практичних навичок, стимулює розвиток просторового мислення.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, з-поміж усіх існуючих педагогічних засобів навчання креслення, зокрема з метою розвитку просторового мислення учнів 10-11 класів, ми зосередили свою увагу на використанні графічних задач. Графічні задачі на уроках креслення є важливим інструментом у формуванні навичок і компетенцій учнів, які можуть стати корисними для них в майбутньому у вирішенні реальних технічних проблем та в професійній діяльності.

Перспективи подальших пошуків у зазначеному напрямку дослідження полягають у розробці методики розвитку просторового мислення учнів 10-11 класів на уроках креслення із використанням графічних задач та перевірки її ефективності на практиці.

Список використаних джерел:

1. Брехунець А.І. Систематизація графічних задач з креслення на основі перетворення зображень. Трудова підготовка в закладах освіти: 2011. № 5. С. 38-41.
2. Мойсеюк Н.С. Педагогіка: навч. посіб. 5-е вид-я, доп. і перероб. Київ, 2007. 656 с.

3. Програма креслення, 11 клас: для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/programa-kreslennya-11-kl.pdf> (дата звернення 28.01.2023).
4. Психологія мислення : підручник / [І. Д. Пасічник, Р. В. Каламаж, О. В. Матласевич, У. І. Нікітчук та ін.] ; за ред. І. Д. Пасічника. Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2015. 560 с.
5. Сидоренко В.К. Креслення. Львів: Оріяна-Нова, 2004. 356 с.

УДК: 375.5.017:332

*Юрій Вікторович Фещук,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Максим Олегович Зайко,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 «Середня освіта. Трудове навчання та технології»
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА ЗАНЯТТЯХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Концепція національної екологічної політики України на період до 2025 р. передбачає розвиток екологічного виховання й екологічної культури суспільства. Школа має спрямувати зусилля на формування культурної особистості, здатної до активної суспільної і виробничої діяльності. З огляду на сучасний екологічний стан планети, розвиток екологічної грамотності стає одним із найважливіших завдань сім'ї і всіх навчально-виховних закладів. Проблема екологічної освіти та виховання є дуже актуальною. Тому дбайливе ставлення учнів до природи, творче використання її багатств – обов'язок кожного громадянина України [1].

Нині екологія не просто одна з багатьох галузей науки та діяльності людини. Це принципово новий сучасний підхід до всього розвитку людства в галузі економіки, політики, культури, освіти. Екологічна освіта та виховання школярів є в даний час одним із пріоритетних напрямів роботи з молоддю. Чим раніше починається формування екологічної грамотності у дітей, чим доцільніше організувати цей процес, тим вище ефективність виховання.

Проблема екологічного виховання – це, насамперед, проблема

формування наукового світогляду школяра, оскільки він додає єдність духовній зовнішності людини, озброює її соціально значущими і екологічно прийнятними принципами підходу до навколишнього природного середовища. Оскільки «світогляд є певною системою узагальнених поглядів і уявлень про навколишній світ і місце в ньому людини, що формуються в людській свідомості в процесі духовно-практичного засвоєння природи», то його формування варто здійснювати й під час трудової діяльності школярів, тобто на заняттях з трудового та профільного навчання [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Аналіз стану розвитку екологічної грамотності в учнів старших класів у процесі профільного навчання, зокрема з художньої обробки матеріалів, показав, що відсутня цілеспрямована систематична виховна робота в цьому напрямку. Здебільшого ця робота носить епізодичний, фрагментарний характер й не сприяє виробленню стійких екологічних поглядів і переконань особистості. Мало уваги надають вчителі методам практичного застосування екологічних знань, умінь, навичок учнів, набуттю старшокласниками досвіду взаємодії з природою, недостатньо використовуються можливості профільних курсів та позаурочної виховної екологічної роботи – вміння школярів не закріплюються у життєвому досвіді, поведінці.

Незадовільний стан екологічної освіти старшокласників викликає:

- багаторічним пануванням споживацького ставлення до природи;
- незнанням і руйнуванням народних традицій раціонального природокористування;
- недооцінкою екологічних знань у процесі профільного навчання;
- відсутністю необхідної законодавчої бази;
- недостатньою відповідальністю виконавчих структур;
- відсутністю контролю за виконанням прийнятих рішень;
- слабким матеріально-технічним та методичним забезпеченням навчально-виховного процесу;
- недосконалою системою навчання та перепідготовки кадрів;
- відсутністю державної підтримки діяльності громадських формувань, молодіжних організацій та інших структур, які займаються екологічною просвітою.

Часто поза увагою залишається природна потреба учнів у самостійному здобутті та поглибленні знань, використанні інформаційно-цифрових технологій в навчальному процесі [1]. На нашу думку, ефективна організація самостійної роботи учнів старших класів на заняттях профільного навчання можлива за умов організації навчально-виховного процесу, який побудований на основі використання інформаційно-цифрових технологій.

Постановка завдання. Незважаючи на значний внесок учених-методистів у теорію і практику профільного навчання у теоретико-методичних працях, спектр організації самостійної роботи учнів старших класів на заняттях профільного навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій залишається недостатньо вивченим. Мета нашого дослідження: з'ясувати теоретичні основи організації самостійної роботи учнів старших класів на заняттях профільного навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розробка та реалізація програм для розвитку екологічної грамотності учнів є однією з важливих задач освіти. В цьому процесі можуть брати участь вчені з різних галузей знань, зокрема з екології, біології, географії, інформатики, педагогіки та інших. Фахівці зазначених дисциплін, а також експерти в галузі екології можуть також бути залучені до проведення занять та підготовки навчальних матеріалів.

З'ясуємо різні визначення екології та визначимо сутність екологічної грамотності.

Екологія (від дав.-гр. οἶκος — середовище, житло і λόγος – вчення, наука) – розділ біології, що вивчає закономірності взаємовідношень організмів з навколишнім середовищем, а також організацію і функціонування надорганізмових систем (популяцій, видів, біоценозів, біосфери) [3].

Сучасна екологія – біологічна дисципліна, основою якої є сукупність знань про живі організми на різних рівнях біологічної організації, їх еволюції, просторового розподілу та динаміки біологічних систем у часі [3].

Екологічна грамотність – це рівень знань, умінь та навичок, деякі для виконання сталих та відповідних рішень в галузі охорони довкілля та сталого розвитку. Це означає розуміння взаємозв'язку між людьми та природою, а також розуміння екологічних проблем, що стоять перед людьми та шляхів їх вирішення.

Екологічна грамотність включає в себе знання про різноманітні екосистеми, їх взаємозв'язки та функціонування, про кліматичні зміни, причини та слідки забруднення довкілля, принципи використання енергії та інші екологічні проблеми, які впливають на людство та біосферу в цілому. Також вона включає в себе уміння розуміти та оцінювати екологічну інформацію та приймати відповідні рішення, пов'язані з охороною довкілля, та знання про те, як дії окремої людини впливають на екосистеми [4].

Важливою частиною екологічної грамотності є також уміння працювати в команді, співпрацювати з іншими, вирішувати екологічні проблеми та створювати рішення, які забезпечують стійкість та відповідний розвиток нашої планети.

У програмі профільного навчання з художньої обробки матеріалів для учнів 10-11 класів зазначено, що проектно-технологічна діяльність включає в себе вибір об'єкта проектування, пошук та вивчення аналогів, розробку конструкції та технології, виготовлення і його оцінку та обов'язково здійснюється нескладний екологічний аналіз виконуваної роботи [5].

Технологічні процеси, які мають місце в профільному навчанні з художньої обробки матеріалів (деревини) пов'язані з виділенням в атмосферу шкідливих, речовин: пилу, пари розчинників та розріджувачів, формальдегіду, оксиду вуглецю, оксидів азоту, аміаку, деревних відходів та ін.

Зміст навчальної програми з художньої обробки матеріалів орієнтовано на формування в учнів ключових і предметних компетентностей, які покликані наблизити процес профільного навчання до життєвих потреб учня, його інтересів та природних здібностей.

Однією з ключових компетентностей є екологічна грамотність і здорове життя.

Для формування ключових і предметних компетентностей у зміст кожного предмету закладено наскрізні змістові лінії, зокрема «Екологічна безпека та сталий розвиток».

Змістова лінія «Екологічна безпека та сталий розвиток» націлена на формування соціальної активності, відповідальності та екологічної грамотності в учнів, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь. [5]

Зміст екологічної грамотності учнів 10-11-х класів, яка формується у процесі профільного навчання з художньої обробки деревини:

- знання про заготівлю рослинного матеріалу природного походження без шкоди довкіллю;
- уявлення про сучасні технології виготовлення конструкційних матеріалів;
- знання про технологію покриття екологічними, захисними та декоруючими матеріалами деревини;
- вміння безпечно організувати процес зміни навколишнього середовища для власного здоров'я та безпеки довкілля;
- вміння вирізняти можливий негативний вплив штучних матеріалів та володіти прийомами їх безпечного застосування;
- шанобливе і економне ставлення до конструкційних матеріалів природного походження.

Одним із шляхів розвитку екологічної грамотності школярів може бути використання інформаційно-цифрових технологій (ІЦТ).

ІЦТ – це сукупність інструментів, технологій та методів, що виконують комп'ютерні програми та інтернет для обробки, зберігання, передачі та обміну повідомленнями в електронному форматі. Ці технології

дозволяють людям спілкуватися та взаємодіяти один з одним в онлайн-виданні, а також забезпечують доступ до інформації, яка зберігається в електронному вигляді. До інформаційно-цифрових технологій входять такі компоненти, як комп'ютери, мобільні пристрої, програмне забезпечення, мережевий зв'язок, хмарні технології та інші. Вони є промисловими для підприємств, установ, громадськості та індивідуальних користувачів, що стали звичною частиною повсякденного життя [6].

Нами розроблено систему ЦТ для учнів старших класів. Це показ слайдових презентацій, відео- та анімаційних фрагментів для постановки проблеми екології; демонстрації, процесів, об'єктів, явищ тощо; використання малюнків, моделей, схем, графіків як засобів віртуальних наочностей; проведення тестового контролю засвоєння екологічних знань; звернення до електронних енциклопедій, пошук навчальної інформації екологічного спрямування в Інтернеті та ін. Використання ЦТ дозволяє учителю спілкуватися з учнями на сучасному технологічному рівні, робить навчальний процес більш привабливим і ефективним, а контроль навчальних досягнень школярів більш об'єктивним. На нашу думку, розроблена система ЦТ сприятиме формуванню екологічної грамотності в учнів 10-11-х класів у процесі профільного навчання при вивченні профілю «Художня обробка деревини».

Розроблені нами засоби ЦТ виступатимуть як засоби унаочнення, спілкування і створення проблемних ситуацій, інструментом пізнання і джерелом інформації, контролюючим засобом, і певною мірою партнером, що допомагає опанувати учням нові способи екологічної діяльності.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Як показує суспільна практика, екологізація і інформатизація – це складові частини оновлення суспільства, які відображають і формують його свідомість, нове мислення. В умовах варіативності та різнорівневості освіти уміння використовувати інноваційні технології і їх елементи допомагають вчителю добиватися високої якості навчання. Перспективи подальших пошуків у зазначеному напрямку дослідження полягають у розробці методики розвитку екологічної грамотності в учнів старших класів у процесі вивчення профілю «Художня обробка деревини» з використанням ЦТ та перевірки її ефективності в одному з закладів загальної середньої освіти Рівненської області.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2025 року» № 2818-VI від 21 грудня 2010 року [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>

2. Екологічне виховання учнів : Посібник для вчителів / [уклад. : П. М. Щербань, Є. І. Коваленко, Т. Д. Пінчук та ін.; ред. П. М. Щербань]. Ніжин : Вид-во. НДПУ, 2003. 238 с.
3. Злобін Ю. А. Основи екології. Київ: Видавництво "Лібра", ТОВ, 1998. 248 с.
4. Шмалей С. В. Система екологічної освіти в загальноосвітній школі в процесі вивчення предметів природничо-наукового циклу : автореф. дис. док. пед. наук : 13.00.01. Київ: 2005. 43 с.
5. Омельчук О. В. Педагогічне обґрунтування структури та змісту програми профільного навчання за спеціалізацією "Художня обробка матеріалів" [Текст]. Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І.В. Козубовська. Ужгород: Говерла, 2014. Вип. 30. С. 111-114.
6. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навч. посібник. За ред. Р. С. Гуревича. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.

УДК: 373.5.016:331

*Юрій Вікторович Фецул,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Софія Андріївна Мосійчук,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. На сьогоднішній день життя потребує змін і вдосконалення системи професійно-технічної освіти. Це є важливим з ряду причин: 1) підготовка до сучасного ринку праці (дозволяє адаптувати навчальні програми та практики до сучасних технологій, професійних стандартів та потреб ринку праці); 2) зменшення прогалин у навчанні (допомагає забезпечити глибше та більш комплексне навчання, що підвищує якість освіти та підготовку фахівців); 3) привернення та збереження талановитих учнів (може бути стимулом для талановитих учнів, які зацікавлені в

професійному розвитку та отриманні практичних навичок) [5].

Необхідний інтенсивний пошук можливостей, підходів, які дозволять розвивати технічну освіту відповідно до нових технологічних і соціальних потреб суспільства. За означених умов особливої актуальності набуває формування в учнів закладів професійно-технічної освіти (ЗПТО) графічної компетентності, яка пов'язана із здатністю ефективно використовувати графічні засоби для виразу інформації та розв'язання різноманітних професійних завдань. Це, на нашу думку, можливо за умов ефективного організації навчально-виховного процесу, який побудований на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Вдосконалення системи професійно-технічної освіти є комплексним процесом, в якому беруть участь різні групи фахівців та науковців. Питання розвитку освітнього процесу в Україні досліджуються багатьма вченими: С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, П. Лузан, Г. Терещук, В. Чайка та ін. Процес формування графічних компетентностей учнів ЗПТО включає в себе співпрацю вчених з різних галузей, які вивчають аспекти графічного дизайну, медіа та візуальних комунікацій. Так, Л. Захарова і О. Довгаль мають напрацювання в питаннях вдосконалення професійно-технічної освіти, зокрема, вони проводили дослідження щодо формування графічної компетентності учнів ЗПТО. І. Воронцовою висвітлені педагогічні умови, що найбільшою мірою сприяють формуванню графічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівної галузі на всіх етапах навчання кресленню у професійно-технічних навчальних закладах [1]. Однак питання формування графічної компетентності учнів ЗПТО засобами ІКТ висвітлені в науково-методичній літературі, на нашу думку, недостатньо.

Постановка завдання. Незважаючи на значний внесок учених-методистів у теорію і практику навчання учнів у ЗПТО, у методичній науці спектр формування графічної компетентності майбутніх кравців залишається недостатньо вивченим. Мета нашого дослідження: з'ясувати теоретичні основи формування графічної компетентності в учнів ЗПТО спеціальності «Кравець» із використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Сутність графічної компетентності учнів ЗПТО полягає в їх здатності ефективно використовувати графічні засоби для виразу інформації та розв'язання різноманітних професійних завдань. Графічна компетентність включає не лише навички малювання і створення графічних зображень, але й розуміння принципів візуального сприйняття, композиції, кольору, типографіки та інших аспектів графічного дизайну [1].

Основні складові графічної компетентності учнів ЗПТО включають:

1. *Вміння створювати графічні зображення.* Учні повинні мати навички володіння різними графічними інструментами та програмними засобами, а також знання про базові принципи малювання, креслення, рисунку, композиції та колірних рішень.

2. *Розуміння візуальної комунікації.* Учні повинні мати знання про способи передачі інформації за допомогою графічних засобів, включаючи використання схем, графіків, діаграм, таблиць тощо. Вони повинні розуміти, як візуальні елементи впливають на сприйняття інформації та як створити зрозумілі та ефективні графічні матеріали.

3. *Творчий підхід.* Графічна компетентність включає розвиток творчого мислення, здатності до інновацій та пошуку нових ідей у графічному вираженні. Учні повинні бути здатними генерувати оригінальні ідеї, експериментувати з графічними рішеннями та

Формування графічної компетентності учнів ЗПТО має велике значення з декількох причин:

1. *Важливий аспект професійного розвитку.* Багато професій, особливо в області дизайну, архітектури, інженерії та будівництва, вимагають вміння працювати з графічними матеріалами і вирішувати завдання, пов'язані з візуалізацією і передачею інформації за допомогою графіки. Навички графічного проектування, креслення та маніпулювання графічними об'єктами є ключовими для ефективної роботи в таких професіях.

2. *Засіб ефективної комунікації.* Графічні засоби є універсальною мовою, яка може передавати ідеї, концепції та інформацію без словесного опису. Графічна компетентність допомагає учням ефективно виражати свої думки, проектувати свої ідеї і комунікувати їх іншим людям. Це особливо важливо в роботі в команді, коли необхідно швидко та точно спілкуватися з колегами та клієнтами.

3. *Розвиток креативності та критичного мислення.* Графічна компетентність сприяє розвитку креативних навичок учнів. Вони навчаються мислити візуально, знаходити нетрадиційні рішення, експериментувати з формами та кольорами. Крім того, робота з графікою вимагає аналізу, оцінки та критичного мислення, що сприяє розвитку цих важливих навичок.

4. *Підвищення конкурентоздатності на ринку праці.* Графічна компетентність є важливою для багатьох професій, особливо для тих, які пов'язані з дизайном, маркетингом, архітектурою, інженерним мистецтвом, ілюструванням тощо. Уміння створювати інформативні та естетично привабливі графічні матеріали може допомогти учням отримати конкурентну перевагу на ринку праці.

5. *Підвищення якості навчання.* Графічні засоби можуть бути використані для покращення якості навчання та зробити його більш доступним і зрозумілим для учнів. Графічні зображення можуть допомогти учням запам'ятовувати інформацію краще та швидше.

Освітньо-кваліфікаційні характеристики учнів ЗПТО за професією «Кравець» охоплюють сукупність необхідних загальних та професійних компетентностей – здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності [3].

Дисципліни загальної фахової підготовки у процесі навчання учнів ЗПТО, зокрема майбутніх кравців, сприяють формуванню їх графічної компетентності. Дисципліна «Спеціальне малювання» відіграє важливу роль у цьому процесі, оскільки основна мета цього курсу полягає у розвитку навичок та вмінь учнів у сфері малювання з урахуванням специфіки професійного напрямку [3]. Учні вивчають техніки та методи малювання, специфічні для їх професійного напрямку. Це включає виконання зображень деталей, схем, технічних креслень, планів будівель тощо. Дисципліна допомагає учням засвоїти основні правила і техніки роботи з різними матеріалами та інструментами. Також учні навчаються розуміти принципи композиції, кольору, світла та тіні, пропорцій та перспективи. Це допомагає розвивати їхнє естетичне сприйняття та художній смак, що є важливим для професії «Кравець», де важливо представляти ідеї та продукти в привабливій та ефективній формі. Учні навчаються використовувати графічні засоби для передачі інформації, ідей та концепцій. Вони вчать складати технічні креслення, схеми, графіки, що допоможе їм ефективно спілкуватися з колегами та клієнтами в майбутній професійній діяльності.

На нашу думку, навчання учнів ЗПТО з використанням ІКТ дозволить створити умови для формування їх графічної компетентності.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) – це сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу комунікації та створення, поширення, збереження та управління інформацією [2]. ІКТ надають доступ до різноманітних інструментів, програм та ресурсів, що сприяють розвитку графічних навичок та творчого потенціалу учнів.

Нами розроблено систему ІКТ для формування графічної компетентності в учнів ЗПТО за професією «Кравець» на уроках дисципліни «Спеціальне малювання».

1. *Графічні програми.* Комп'ютерні програми, такі як Adobe Photoshop, Illustrator, CorelDRAW та інші, надають багато можливостей для створення та редагування графіки. Учні можуть вчитися володіти цими програмами, використовувати різні інструменти та ефекти для створення графічних зображень.

2. *Графічний планшет.* Використання графічного планшета дозволяє учням малювати та редагувати графіку безпосередньо на екрані. Це дозволяє їм більш точно передавати свої ідеї та отримувати реалістичні результати.

3. *Комп'ютерне моделювання.* Учні можуть вивчати та використовувати спеціалізовані програми для комп'ютерного моделювання, такі як AutoCAD, SketchUp, 3ds Max та інші. Це дозволяє їм створювати тривимірні моделі об'єктів та виробів, а також досліджувати просторові аспекти дизайну.

4. *Відео та онлайн-ресурси.* Інтернет має багато відеоуроків, презентацій, онлайн-курсів та ресурсів, які допомагають учням вивчати графічний дизайн та розвивати свої навички. Вони можуть навчитися новим технікам, досліджувати творчі прийоми та отримувати натхнення для подальшої роботи.

Застосування засобів ІКТ при поетапному формуванні розумових дій, понять, проблемному навчанні – це не тільки важлива умова управління процесом засвоєння матеріалу, але й умова управління процесом формування графічної компетентності, умінь оперувати образами об'єктів і явищ [4].

ІКТ на заняттях дисципліни «Спеціальне малювання» можливо використовувати як під час викладу теоретичного матеріалу, так і в процесі виконання практичних робіт учнями.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, з-поміж усіх існуючих педагогічних технологій, які використовуються в процесі фахової підготовки майбутніх кравців у ЗПТО, ми зосередили свою увагу на впровадженні ІКТ. Адже на сучасному етапі інформатизації освіти кожна дисципліна потребує застосування комп'ютерних технологій навчання, які полегшують працю як викладачів так і учнів, підвищують ефективність навчання сприяють розвиткові їх фахових компетентностей, зокрема графічної.

Перспективи подальшої роботи полягають у розробці методики формування графічної компетентності в учнів ЗПТО з використанням ІКТ та перевірки її ефективності на практиці.

Список використаних джерел:

1. Воронцова І.В. Педагогічні умови формування графічної компетентності учнів ПТНЗ. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1196/9.pdf?sequence=1> / (дата звернення: 01.03.2023).
2. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Козяр М.М. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців. За ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р.С. Львів: ЛДУ БЖД, 2012. 380 с.
3. Державний стандарт професійно-технічної освіти: ДСПТО 7435 .С.14.10 – 2016 Професія: Кравець. Код: 7433. Кваліфікація: кравець 2-3, 4, 5, 6-го розрядів. [Електронний ресурс] URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/profesiyno-tehniczna-osvita-2/profesiyna-osvita/ctandarty-profesiyno-tehnicnoi-osvity/>. (дата звернення: 01.02.2023).
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
5. Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів: монографія / Н.Г. Ничкало. Київ: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 125 с.

УДК: 375. 5. 017: 332

*Юрій Вікторович Фецул,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Роман Олександрович Шоботенко,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціального
014.10 «Середня освіта. Трудове навчання та технології»
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА ЗАНЯТТЯХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Профільне навчання є одним із ключових напрямів модернізації та удосконалення системи освіти нашої держави й передбачає реальне й планомірне оновлення школи старшого ступеня і має найбільшою мірою враховувати інтереси, нахили і здібності, можливості кожного учня, у тому числі з особливими освітніми потребами, у контексті соціального та професійного самовизначення і відповідності вимогам сучасного ринку праці [3].

Актуальною залишається проблема підвищення результативності самостійної пізнавальної діяльності учнів у нових умовах функціонування профільної школи: з одного боку, змінюються пріоритети щодо цілей (формування творчої, активної, самостійної, відповідальної особистості; забезпечити самовизначення, реалізацію освітніх потреб та створити умови для ефективної самостійної роботи учнів), а з другого боку, організація навчання будується переважно на традиційній основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Самостійна робота займає важливе місце в профільній школі. Як свідчать дослідження вчених і практиків відповідна організація самостійної навчальної роботи є одним з найдоступніших і перевірених практикою шляхів підвищення ефективності уроку, та активізації пізнавальної діяльності учнів [2].

Останніми роками методи, форми, види самостійної роботи, вимоги до її організації досліджували А. Алексюк, Н. Ничкало, П. Підкасистий, М. Сметанський, Н. Тализіна. Умови ефективності самостійної роботи в

процесі трудового і профільного навчання досліджували Г. Ігнатенко, О. Коберник, В. Сидоренко, Г. Терещук та інші.

Можливості використання ІКТ в освітньому процесі аналізують у своїх дослідженнях В. Беспалько, Б. Гершунський, Р. Гуревич, М. Жалдак, І. Роберт та ін. Використання ІКТ у процесі трудового і профільного навчання досліджують П. Бісіркін, О. Ващук, Р. Лещук, С. Назаров, І. Цідило, Я. Якунін та інші.

Часто поза увагою залишається природна потреба учнів у самостійному здобутті та поглибленні знань, використанні інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі [1]. На нашу думку, ефективна організація самостійної роботи учнів старших класів на заняттях профільного навчання можлива за умов організації навчально-виховного процесу, який побудований на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Постановка завдання. Незважаючи на значний внесок учених-методистів у теорію і практику профільного навчання у теоретико-методичних працях, спектр організації самостійної роботи учнів старших класів на заняттях профільного навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій залишається недостатньо вивченим. Мета нашого дослідження: з'ясувати теоретичні основи організації самостійної роботи учнів старших класів на заняттях профільного навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій має значний вплив на організацію самостійної роботи учнів у профільних класах. При цьому, саме за допомогою комп'ютерних технологій можна підвищити інтерес учнів до занять, оскільки відомо, що учневі набагато легше працювати на уроці, коли його оточують ілюстрації, зразки, та відео- і аудіо-матеріали.

Проте на сьогодні існує ціла низка суперечностей між вимогами сьогодення щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій в самостійній роботі учнів й існуючою системою технологічного напрямку профільного навчання у старшій школі.

Ми вважаємо, що ефективній самостійній роботі учнів профільної школи сприятиме:

- використання хмарних сервісів в навчальному процесі (Google Диск, Google форми, Google презентації, Google таблиці тощо);
- використання аудіовізуальних засобів, зокрема відеоматеріалів, мультимедійних презентацій;
- використання інтернет-ресурсів, інтернет-довідників;
- використання мобільних гаджетів.

Також, на нашу думку, слід застосовувати технологію «перевернутий

клас» як прогресивну методику організації самостійної роботи учнів профільної школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Серед особливостей застосування ефективних організаційних і навчальних технологій «перевернутого» навчання і інформаційно-комунікаційних технологій в профільній школі варто зазначити такі:

- вони мало поширені в системі загальної середньої освіти;
- учителю необхідно мати додатковий час на підготовку, відбір ресурсів, запис відеофрагментів тощо;
- у школах низька якість Інтернет-зв'язку;
- учителеві потрібен додатковий час на опанування даних технологій [4].

Для організації самостійної роботи учнів старших класів на заняттях профільного навчання за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій ми пропонуємо використовувати наступні підходи:

Використання інтерактивних технологій навчання. Застосовуйте різноманітні веб-сервіси, навчальні програми та онлайн-ігри, щоб сприяти зацікавленості учнів у процесі навчання та розвитку їх навичок.

Підтримка комунікації з учнями. Забезпечте можливість обміну думками, ідеями та результатами роботи через електронні засоби комунікації, такі як форуми, чати або електронні пошти.

Забезпечення доступу до навчальних матеріалів. Забезпечте доступ до електронних версій підручників, методичних посібників та рекомендацій з використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Заохочування учнів до самостійності. Дайте учням можливість вибирати завдання з різних тем, створюйте можливість для самостійного визначення темпу та глибини вивчення матеріалів.

Забезпечення оцінки результатів роботи учнів. Використовуйте онлайн-інструменти для збору та аналізу результатів роботи учнів, такі як тести, опитування, завдання, виконані учнями відео- та аудіоматеріали тощо.

Забезпечення безпечної праці під час роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями. Дотримуйтеся вимог з охорони персональних даних, забезпечення безпеки під час роботи з онлайн-ресурсами тощо.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Ідея втілення інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес, зокрема в самостійну роботу учнів, полягає у досягненні мети високоякісної освіти, яка є конкурентоздатною та спроможною забезпечити кожному школяреві умови для самостійного досягнення того чи іншого завдання, творчого та технічного розвитку.

Перспективи подальших пошуків у зазначеному напрямку дослідження полягають у розробці методики організації самостійної роботи учнів старших класів на заняттях профільного навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій та перевірки її ефективності на практиці.

Список використаних джерел:

1. Бісіркін П. М. Особливості використання комп'ютерних та інтернет-технологій у процесі практичних занять з трудового навчання учнів основної школи. Інформаційні технології і засоби навчання, 2013, Том 36, № 4. С. 18-25.
2. Генкал С. Е. Організація самостійної пізнавальної діяльності учнів профільних класів на основі індивідуальних освітніх проєктів: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.09 - теорія навчання. Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2008. 24 с.
3. Концепція профільного навчання в старшій школі. *Освітній портал Педрpresa* [Електронний ресурс]. URL: <http://pedpresa.com.ua/blog/kontseptsiyaprofilnoho-navchannya-u-starshij-shkoli.html> (дата звернення: 25.04.2023).
4. Литвинова С. Г. Технології навчання учнів у хмаро орієнтованому навчальному середовищі загальноосвітнього навчального закладу. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2015, Том 47, № 3. С. 49-66.

УДК: 378.147:640.4 - 057.4

*Олена Іванівна Шурин,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій,
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. В умовах розбудови системи освіти, динамічних змін і швидкоплинних нововведень в освітній галузі, відбувається стрімка цифрова трансформація, інноваційний розвиток й системи вищої професійної освіти, призначення якої – підготовка здобувачів освіти відповідно до умов сьогодення та запитів майбутнього, фахівців, котрі спроможні відповідати на виклики науково-технічного прогресу й мати достатні для здійснення інноваційної професійної діяльності компетентності. Стратегія професійної підготовки майбутніх фахівців сфери послуг будується з урахуванням викликів суспільства майбутнього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проблема професійної підготовки майбутніх фахівців досліджувалася різними науковцями, зокрема, теоретичні основи вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців вивчали Н. Гузій, Р. Гуревич, О. Дубасенюк, Н. Ничкало, О. Щербак та ін., розвиток професійних компетентностей фахівців у

своїх працях висвітлювали О. Бородієнко, В. Луговий, В. Петрук та ін., методологічні основи професійної підготовки досліджували І. Богданова, С. Вітвицька, І. Дичківська, С. Ковальчук та ін., аналіз педагогічних принципів професійної підготовки висвітлений у наукових дослідженнях С. Гончаренко, І. Малафійка, М. Фіцули тощо, компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців описаний в доробках І. Бежа, Ю. Бойчук, О. Савченко та ін., професійна підготовка майбутніх фахівців сфери обслуговування вивчали В. Буряк, Г. Васянович, С. Ковальчук, Л. Короткова, Н. Креденець, Л. Подоляк, Л. Руденко, М. Чорна, В. Юрченко тощо.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз основних аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Вища освіта сьогодення має на меті підготувати людину до професійної діяльності й активної участі в громадському житті. Підготовку майбутніх фахівців сфери обслуговування аналізують відповідно до вимог особистості й професійної діяльності. Так, зокрема, майбутній фахівець у сфері гостинності повинен відповідати наступним вимогам: мати високі особистісні якості, мати високий рівень загального розвитку, а також мати високий рівень спеціально-професійних знань і вмінь в галузі обраної професії [4].

Відтак, в процесі підготовки майбутніх фахівців сфери гостинності необхідно враховувати зміни, що зазнають поняття етики та моралі під впливом вимог суспільства ХХ століття. У зв'язку з цим посилюється необхідність розвивати у майбутніх фахівців сфери послуг поняття відповідальності, моральності, етики поведінки, глобальності, любові до справедливості і нетерпимість до насильства, емпатії та співчуття, які, власне й формують особистісні якості особистості.

Підвищення рівня загального розвитку майбутніх фахівців професійної сфери сприяє розвитку загальнокультурної компетентності фахівця. Загальна культура – це найважливіший засіб духовного розвитку особистості, завдання якого – навчити бачити прекрасне в людських стосунках, духовне благородство, доброту та щирість, на основі цього здійснювати самовдосконалення. Важливим є емоційно-естетичне бачення довколишнього світу, тобто здатності чутливо пізнавати світ розумом і серцем [2].

Слід відзначити, що освіта є механізмом трансляції загальної культури у сучасне суспільство. Саме вища освіта створює нову культуру в освічених людях, які відповідають своїми знаннями, уміннями й переконаннями перспективним ідеалам, встановленим творами мистецтва.

Спеціально-професійні знання, уміння та навички фахівців сфери обслуговування передбачають: професійне сприймання і професійну спостережливість, професійну пам'ять, професійну увагу, професійне мислення; володіння не тільки знаннями, уміннями й навичками в обраній професійній галузі, а й самостійне вироблення засобів досягнення поставлених професійних цілей, формування механізмів планування своєї діяльності, програмування своїх

дій, оцінки результатів і їх корекція; професійна мотивація, загальне позитивне ставлення, схильність і інтерес до професійної діяльності, розуміння і прийняття професійних завдань з оцінкою власних ресурсів для їх розв'язання, бажання вдосконалювати свою підготовку до професійної діяльності, підсилюються мотиви самоосвіти і самовиховання, планування задовольняти матеріальні й духовні потреби, займаючись працею в галузі своєї професії тощо [3].

Аналіз досліджень українських науковців щодо процесу професійної підготовки майбутніх фахівців сфери гостинності, у тому числі й готельно-ресторанної справи, засвідчує, що його успішність передбачає використання таких груп принципів: загально-дидактичних (фундаменталізації, науковості, усвідомленості та ґрунтовності знань, цілісності, неперервності, наступності, академічної свободи, міжгалузевої та трансдисциплінарної інтегративності, міжнародної інтеграції, єдності традиційного й інноваційного, креативності), специфічно-професійних (професіоналізму та професійної мобільності, дуальності та практичної спрямованості навчання, кар'єрного проєктування майбутньої професійної діяльності, ініціативності та свободи дій, використання форм і технологій неформального навчання, синергізму науки, практики та інноваційних технологій, синтезу технологічного знання на основі міждисциплінарності, ефективності безпеки, ефективності роботи з інформацією, результативності), системно-особистісних (особистісного розвитку, професійного саморозвитку, цілеспрямованості та вмисливості, соціалізації, рефлексії та есенціалізму, культуровідповідності, морально-етичний, аксіологічний, іншомовної професіоналізації, етнонаціональності та полікультурності) [1].

Складно також переоцінити значення активного використання у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери послуг також і електронних навчальних ресурсів. Адже реалії сьогоденних умов навчання зумовлюють посилену увагу до питань створення інформаційно-освітнього середовища – інтегративного, динамічного, відкритого Web-простору, функціонально спрямованого, формування електронної взаємодії між суб'єктами системи професійної освіти та встановлення організаційних, педагогічних, комунікаційних і соціальних взаємозв'язків й умов, що забезпечують централізовану електронну навчально-методичну й організаційно-педагогічну підтримку навчально-виховного процесу у навчальних закладах.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Відтак, здійснивши теоретичний аналіз означеної проблеми, можемо стверджувати, що професійна підготовка майбутніх фахівців сфери обслуговування передбачає не лише високий рівень особистісних якостей, особистісного та професійно-педагогічного розвитку, а й дотримання відповідних принципів підготовки фахівців даної галузі, а також здійснення даної підготовки в сучасних умовах, які передбачають систематичне застосування електронних навчальних ресурсів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми.

Напрямом подальшого спрямування наукових пошуків щодо професійної підготовки фахівців сфери обслуговування стане дослідження дидактичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх фахівців сфери послуг.

Список використаних джерел:

1. Буряк В.Г. Принципи професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-рестранної справи в закладах вищої освіти. *Педагогічний альманах*. 2021. Випуск 47. URL: <http://pedalmanac.site/index.php/main/article/view/158/145> (дата звернення: 04.04.2023).
2. Короткова Л.І. Професійна підготовка майбутніх фахівців сфери послуг в умовах освітньо-виробничого кластера: теоретичні і методичні основи: монографія; за наук. ред. Радкевич В.О. Запоріжжя: Просвіта, 2020. 558 с. URL: <https://modastil.com.ua/wp-content/uploads/2020/12/> (дата звернення: 04.04.2023).
3. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Професійне становлення особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освітою. *Вісник педагогіки і психології*. URL: <https://www.psyh.kiev.ua/> (дата звернення: 04.04.2023).
4. Чорна М.М. Формування загальної культури майбутніх фахівців сфери туризму та гостинності на сучасному етапі розвитку освіти. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Педагогіка і психологія. 2015. № 43. С. 332-336. Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2015_43_78 (дата звернення: 04.04.2023).

УДК: [373.5.016:331]:159.955

*Олена Іванівна Шурін,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій,
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Тетяна Михайлівна Войтович,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

АКТУАЛЬНИЙ СТАН РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ 8-9 КЛАСІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Критичне мислення вважають умінням ХХІ століття, без якого неможливо бути ефективним у

цифрову епоху. Проблема розвитку вмінь критичного мислення набуває у наш час особливої актуальності. Реалії сучасного життя вимагають подолання репродуктивного стилю навчання і переходу до нової освітньої парадигми, яка забезпечуватиме пізнавальну активність і самостійність мислення учнів. Це є стратегічним напрямом модернізації освіти. А самостійність мислення неможлива без його критичності.

Впровадження навчання, орієнтованого на розвиток критичного мислення, є нагальною методичною проблемою сучасної освіти. Розвивати критичне мислення, його основи можна під час вивчення шкільних навчальних предметів, в тому числі й трудового навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Дослідженню критичного мислення присвячено праці багатьох науковців. Цей феномен у своїх наукових працях досліджували Д. Дьюї, Д. Клустер, М. Ліпман, Р. Пауль, Д. Брукфілд, Д. Халперн, А. Бідл, Д. Кларк, Р. Енніс, Е. Норріс, Е. Глассер, Д. Халперн. Серед українських учених вивченню цього питання приділяють значну увагу В. Козир, Т. Воропай, О. Пометун, С. Терно, О. Тягло. Питанням розвитку критичного мислення на уроках трудового навчання присвячені дослідження О. Бабійчук, В. Куратнік, В. Ковальова, В. Луп'як, О. Хоменко та ін.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження актуального стану розвитку критичного мислення в учнів 8-9 класів на уроках трудового навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сучасному світі відбуваються стрімкі різноманітні зміни у різних сферах життя. Особливих змін зазнає й сфера освіти, оскільки саме освіта є найважливішим чинником економічного та соціального прогресу. Реалії сучасного життя вимагають подолання репродуктивного стилю навчання і переходу до нової освітньої парадигми, яка, як стратегічний напрям, забезпечуватиме пізнавальну активність і самостійність мислення учнів. А самостійність мислення неможлива без його критичності. Тому, в наш час особливої актуальності набуває проблема розвитку вмінь критичного мислення, яке розглядається як науковий підхід до розв'язування широкого кола проблем – від буденних до професійних.

Ідея розвитку критичного мислення зародилася у США і висвітлена у працях відомих американських психологів ХХ ст. У. Джемсат, Дж. Д'юї. Засновник Інституту Критичного мислення Метью Ліпман визначав критичне мислення як кваліфіковане, відповідальне мислення, що виносить правильні судження тому, що засноване на критеріях та постійно самовдосконалюється.

Американська спільнота однією з перших почала перетворюватись на інформаційне суспільство, яке характеризується змінами, що прискорюються. Інформація почала набувати якісно нових функцій. Інформаційна революція передбачає вдосконалення не лише техніки та технологій, але й людини, передусім її мислення. Американський вчений М. Ліпман одним з перших започаткував практику навчання критичного мислення і пов'язував необхідність такого навчання з тим, що демократичне суспільство потребує розумних громадян, а не просто раціональних [1, с. 76].

Сучасний світ потребує постійного вдосконалення навичок мислення. Це перша вагома причина, чому слід навчати критичного мислення. Впровадження навчання, орієнтованого на розвиток критичного мислення, є нагальною методичною проблемою сучасної освіти. Уміння критично мислити забезпечує науково-технічний і суспільний прогрес та є запорукою демократії, а освіта відіграє в його розвитку першорядну роль.

Головне призначення критичного мислення – це розв'язання проблем (завдань), а головним результатом критичного мислення є судження.

Висунення гіпотез – це одне з ключових умінь в критичному розмірковуванні, оскільки наявність проблеми передбачає формулювання припущень щодо її розв'язку. В психологічному розумінні критичне мислення побудоване на прагненні до творчого пошуку та до отримання нових знань.

Згідно з тлумачним словником української мови поняття «критичний» розуміється як вид мислення, який ґрунтується на науковій перевірці правдивості, правильності чого-небудь; здатний виявляти і оцінювати позитивне і негативне в комусь або чомусь; вимогливий. Поняття «мислення» тлумачиться як міркування; зіставлення явищ об'єктивної дійсності з відповідними висновками.

Термін «критичне мислення» – це умовна назва, яка закріпилася за науковим типом мислення для розв'язання нетривіальних практичних проблем в англо-американському освітньому просторі. Критичне мислення розглядається як науковий підхід до вирішення широкого кола проблем – від життєвих до професійних. Наукове мислення зазвичай пов'язують із наукою як сферою дослідницької діяльності, спрямованої на виробництво нових знань про природу, суспільство та мислення. Затребуваність такого типу мислення зумовлюється особливостями інформаційного суспільства, яке характеризується змінами, що прискорюються. Уміння критично мислити забезпечує науково-технічний і суспільний прогрес та є запорукою демократії, а освіта відіграє в його розвитку першорядну роль. Цей факт визнавався філософами, економістами [8, с. 179-183], педагогами [9, с. 27-39; 10; 11].

Різні науковці по-різному трактують поняття критичного мислення. В. Болотов вважає, що «критичне мислення не означає негативність суджень

або критику. Це розумний розгляд різноманітності підходів із метою висловлення обґрунтованих суджень і прийняття осмислених рішень». На думку вченого, «критичний» у даному контексті означає «аналітичний». Д. Халперн під критичним мисленням розуміє «використання когнітивних технік або стратегій, що збільшують імовірність отримання бажаного кінцевого результату, такий тип мислення, до якого вдаються при розв'язанні завдань, формулюванні висновків, здійсненні імовірнісного оцінювання та прийнятті рішень. Критичне мислення іноді називають ще спрямованим мисленням». Ч. Темпл тлумачить критичне мислення як «можливість обмірковувати свої власні думки і причини, які пояснюють нашу точку зору». За допомогою критичного мислення «ми думаємо про те, як ми прийшли до вирішення проблеми». А. Кроуфорд, С. Метьюз, Д. Макінстер, В. Саулії критичне мислення пояснюють як «такий вид мислення, яке розвивається на основі ретельного оцінювання не лише припущень, але й фактів, і призводить до найбільш об'єктивних висновків шляхом аналізування всіх доцільних чинників і використання обґрунтованих логічних процесів» [4]. Відтак, мислити критично – не означає «мислити багато».

Критичне мислення – це здатність людини чітко виділити проблему, яку необхідно розв'язати, розглянути різні, часом протилежні, підходи і розуміння проблеми з метою прийняття власного обґрунтованого рішення. Це таке мислення, коли критичний підхід стає природним шляхом взаємодії з різними ідеями та різною інформацією. Це може бути процес, який стимулюється або виникає спонтанно. При цьому учень середньої школи уже має можливість контролювати отриману інформацію, ставити її під сумнів, аналізувати. об'єднувати, переробляти, пристосовувати її або відмовлятися від неї.

Критичне мислення спирається на отримання інформації, усвідомлене сприйняття власної розумової діяльності в навколишньому інтелектуальному середовищі. Ця технологія допомагає виховувати дітей нового покоління, які вміють розмірковувати, спілкуватися, слухати та чути інших.

Учень 8-9 класу легко включається у процес критичного мислення, коли задає собі запитання типу: «Що це повідомлення значить для мене?», «Як я можу використати ці знання?», «Як ця інформація співвідноситься з тим, що я вже знаю?», «Чи є ця інформація корисною?», «Якими можуть бути наслідки використання цієї інформації для мене і для інших?».

Критичне мислення – це процес обмірковування думок та причин виникнення певної точки зору, що передбачає послідовний ланцюжок операцій мислення: Що? Як? Чому? Для чого?

Серед ознак людини, якій властиве критичне мислення можемо виділити наступні:

- здатність сприймати думки інших критично (людина виявляє здатність прислухатись до думок інших, оцінювати й аналізувати їх

- щодо розв'язання поставленої проблеми);
- компетентність (людина виявляє прагнення до аргументації прийнятого нею рішення на основі життєвого досвіду, фактів з життя та знання справи);
 - незалежність думок (людина прислуховується до критики на свою адресу, може протиставити свою думку думкам інших або не погодитися з групою);
 - допитливість (людина виявляє вміння проникнути в сутність проблеми, глибину інформації);
 - здатність до діалогу та дискусії (людина вміє вести діалог та дискутувати, тобто вислухати думку інших, з повагою ставитись до цих думок, переконливо доводити свою позицію, толерантно поводити себе під час проведення дискусій).

Критичне мислення – це перша сходинка до творчого, креативного мислення. Творче мислення - це бажання пізнавати нове, незвідане, здатність людини до новизни, неповторності, оригінальності. Усі радощі життя – у творчості [2].

Щоб людина могла думати, міркувати про щось, їй потрібен достатній запас знань. Володіння інформацією або знаннями – це основа, на якій розвиваються всі інші більш високі рівні мислення. Інформація є відправним пунктом критичного мислення. Мати інформацію замало, це лише елементи, що використовуються для систематизації знань. На рівні розуміння фактів, ідей та теорій, почутих або прочитаних, з'являється здатність називати їх знайомими термінами, переказувати своїми словами. Таким чином, розуміння – це здатність сформувати свій власний сенс у прочитаному або почутому [7].

Процес розуміння передбачає наступні вміння: інтерпретувати, тобто переказувати своїми словами або представляти почуте в іншій формі, «перевести» з однієї «мови» на іншу, наприклад, з словесної форми у графічну, у вигляді малюнка, ескізу; наводити свої приклади; класифікувати, тобто визначити, до якої відомої групи предметів, явищ відноситься нове; виділяти головне, відокремлюючи його від другорядного; пояснювати, що може відбуватися далі або в аналогічних випадках (наприклад, передбачати подальший перебіг подій, їх наслідки, результати); порівнювати, тобто знаходити схожість і відмінність [5; 12].

Процеси мислення та розуміння постійно здійснюються й в системі шкільного навчання та виховання. Особливо важливі навички креативного та критичного мислення при розробці шкільних проєктів на уроках технологій. Так, головною метою трудового навчання, зокрема у 8-9 класах, є формування технологічно освіченої особистості, яка може реалізувати себе в самостійному житті, професійно самовизначитись і знайти своє місце в сучасному суспільстві. Творчість визначають як створення нових за задумом

культурних або матеріальних цінностей, процес об'єктивізації внутрішнього світу людини. Креативність – здатність перетворювати здійснювану діяльність у творчий процес, здатність помічати і формулювати альтернативи, брати під сумнів, уміння вникати в проблему і водночас відірватися від дійсності, побачити перспективу, вміння бачити знайомий об'єкт з нового боку, в новому контексті.

Учні 8-9 класів відрізняються своїм свідомим ставленням до результатів своєї праці, до свого проєкту. У цих класах проєктів менше, але вони складніші, оскільки потребують осмислення процесів своєї діяльності, їх користі у використанні. Важливо, щоб учні цих класів уміли рефлексувати та здійснювати самооцінку.

Саме тому, одне з головних умінь, необхідних сучасному учню, особливо підліткового віку – це уміння критично оцінювати предмети, події, факти, риси або характеристики, а також інформацію, ідеї, теорії для того, щоб визначити їх важливість, корисність, цінність або значення. Оцінювання допомагає приймати розумні, правильні і справедливі рішення. У процесі оцінювання учень формує судження стосовно того, що (або хто) оцінюється. Формулювання оцінного судження – один із найбільш складних рівнів мислення, що базується на результатах і розумінні, аналізі і синтезі.

Розвиваючи критичне мислення, учні вчать:

- виділяти причинно-наслідкові зв'язки;
- розглядати нові ідеї і знання у контексті вже існуючих;
- відмежовувати непотрібну і невірну інформацію;
- розуміти, як різні частини інформації зв'язані між собою;
- виділяти помилки у судженнях;
- робити висновки про те, чиї конкретно ціннісні орієнтації, інтереси, ідейні цілі відображені у тексті або у розповіді;
- бути чесними у своїх судженнях;
- визначати невірні стереотипи, які ведуть до невірних висновків;
- вміти відрізнити факт, який завжди можна перевірити, від припущення і особистої думки;
- відділяти головне від суттєвого в тексті або у словах.

Установка на критичне мислення і готовність до нього важливі у формуванні критичного мислення учнів 8-9 класів, оскільки вони перебувають у пубертатному періоді та постійно потребують самоствердження. Учню, якому властиві навички критичного мислення притаманні наступні якості:

1. *Готовність до планування* (планування – перший і дуже важливий крок до критичного мислення).

2. *Гнучкість* (особистість з обмеженим розумом негативно ставиться до будь-яких нових ідей). Такий консервативний підхід перешкоджає

сприйняттю свіжих ідей. На противагу цьому, гнучка критична позиція передбачає готовність розглядати нові варіанти, прагнення зробити щось по-іншому, змінювати свою точку зору. Готовність мислити по-новому, переглядати очевидне і не відступатися від завдання, поки воно не буде розв'язано.

3. *Наполегливість* (деякі особистості, побачивши завдання, що здається їм важким, не роблять ані найменшої спроби його вирішити. Вони зазнають поразки вже на старті. Інші – приступають до розв'язання, але так і не доводять справу до кінця). Мислення — це напружена праця, що вимагає від людини терпіння та наполегливості.

4. *Готовність виправляти свої помилки*. Всі час від часу помиляються. Люди, які думають, замість того, щоб спробувати виправдати свої помилки, вміють їх визнавати і тим самим вчать на них. Прислухаючись до думки оточуючих, вони прагнуть зрозуміти, у чому неправі, і знайти причини помилки. Такі особистості можуть визнати свої дії неефективними і відкинути їх, вибираючи нові й вдосконалюючи своє мислення.

5. *Усвідомлення* (передбачає спостереження за власними діями у просуванні до мети. Особи, які мислять критично, розвивають звичку до самоусвідомлення власного розумового процесу).

6. *Пошук компромісних рішень*. Людині, яка мислить критично, необхідно володіти добре розвиненими комунікативними навичками, а також і вмінням знаходити рішення, що могли б задовольнити більшість. Без цього навіть найсвітліші голови не зможуть втілити свої думки у конкретні справи.

7. *Вміння робити висновок*. Особистості (учню, вчителю) необхідно прийняти й оцінити установку на критичне мислення [6, с. 135].

Важливою педагогічною умовою формування критичного мислення учнів є створення зацікавленості і доброзичливої співпраці на уроці, активне залучення до парної і групової роботи. Необхідно навчити учнів формулювати свої думки, оціночні судження, переконання, незалежно від інших. Тобто, мислення може бути критичним тільки тоді, коли воно має індивідуальний характер. Для розвитку позитивної самооцінки учня надзвичайно важливим є відчуття, що вона в результаті самостійного пошуку прийшла до висновку, який визначається як вірний і іншими членами колективу та самим вчителем.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Відтак, варто зазначити, що навчитися критично мислити самому і вчити учнів критично мислити – зовсім не просто. Це не є таким завданням, що виконується на певному етапі і далі забувається. Не існує чіткого переліку кроків, зробивши які, можна навчитись критичного мислення. У вчителя трудового навчання (як і в інших вчителів-предметників) має бути не просто бажання мислити критично і вчити цьому учнів, а просто

необхідність цим займатись. Вчитель, створюючи певні умови під час уроку, може успішно залучити учнів до процесу критичного мислення, формування умінь критичного мислення.

У сучасному світі важливого значення в освіті набувають засоби інформаційно-цифрових технологій. Саме тому важливо розробити методику та визначити особливості розвитку критичного мислення учнів 8-9 класів на уроках трудового навчання засобами інформаційно-цифрових технологій.

Список використаних джерел:

1. Кроуфорд А., Саул В. Технології розвитку критичного мислення учнів. Київ: Плеяди, 2006. 125 с.
2. Критичне мислення: ключові характеристики та вправи для його розвитку. URL: <http://etwinning.com.ua/content/files/659841.pdf> (дата звернення: 18.02.2023)
3. Наволокова Н.П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. Харків: Видавнича група «Основа», 2012. 176 с.
4. Д. Халперн. Психологія критичного мислення: URL: http://www.ereading.link/bookreader.php/110655/Halpern_-_Psihologiya_kriticheskogo_myshleniya.html (дата звернення: 28.02.2023)
5. Прийоми технології розвитку критичного мислення. URL: <http://www.kmspb.narod.ru./posobie/priem.htm> (дата звернення: 03.03.2023)
6. Пометун О.І. Основи критичного мислення. Навчальна книга. Тернопіль: Богдан, 2010. 216 с.
7. Технологія розвитку критичного мислення учнів у процесі опрацювання текстів та виконання письмових завдань в системі розвивального навчання. URL: <http://klasnacinka.com.ua/uk/article/tekhnologiya-rozvitku-kritichnogo-mislennya-uchniv.html> (дата звернення: 04.03.2023)
8. Терно С.О. Критичне мислення: стратегії та процедури. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, 2015, вип. 44, том 2. С. 179-183.
9. Терно С.О. Світ критичного мислення: образ та мімікрія. Історія в сучасній школі. 2012. № 7-8. С. 27-39.
10. Терно С.О. Критичне мислення: динаміка та сфера застосування. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, 2016, вип. 46. С. 310-315.
11. Терно С.О. Критичне мислення: стратегії та процедури. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, 2015, вип. 44, том 2. С. 179-183.
12. Терно С.О. Освітня практика критичного мислення. Постметодика. 2013. № 6. С. 3-14.

УДК: 373.5.091:[159.98:7]

*Олена Іванівна Шурин,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій,
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Вікторія Віталіївна Волошук,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. В умовах стрімкого розвитку сучасних технологій суспільство, як ніколи, має потребу в творчих, сміливих, ініціативних людях, які вміють нестандартно мислити й відшукувати оригінальні способи вирішення проблем, прогнозувати й передбачати розвиток подій, вибудовувати програму власної поведінки, творчо пізнавати навколишній світ. З огляду на це, одним із пріоритетів сучасної освіти є розвиток творчого потенціалу людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питання розвитку творчого потенціалу учнів у процесі навчання здавна цікавили філософів, психологів і педагогів. Предметом уваги фахівців були дослідницький метод як засіб творчого розвитку учнів (Л. Арістова, Г. Армстронг, Дж. Дьюї, Б. Райков, К. Ягодовський та ін.), метод навчання через відкриття (Дж. Брунер, А. Осборн, Е. Торренс та ін.), теорія розвивального навчання (В. Давидов, Л. Занков, Д. Ельконін та ін.), теорія проблемного навчання (А. Алексюк, М. Данилов, Т. Кудрявцев, І. Лернер, М. Махмутов, Л. Момот, О. Матюшкін, В. Паламарчук та ін.) тощо. У роботах Л. Арістової, І. Унт, І. Харламова, Т. Шамової, Г. Щукіної та ін. творчі здібності розглядаються як вищий рівень творчої активності, що проявляється в творчій пізнавальній діяльності, яка, в свою чергу, характеризується такими якостями, як оригінальність, нешаблонність, самостійність. Та все ж ряд важливих питань лишилися невирішеними, серед яких і питання розвитку творчого потенціалу учнів в умовах профільного навчання [1].

Постановка завдання. Стаття має на меті з'ясувати та теоретично

обґрунтувати стан розвитку творчого потенціалу учнів в умовах профільного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Головним завданням профільного навчання за визначеними спеціалізаціями є не тільки підготовка старшокласників до свідомого вибору своєї майбутньої професії, а й розвиток їхніх творчих здібностей, формування творчої особистості. Проблема формування творчої особистості старшокласника у навчальному процесі профільної школи, розвиток його творчого потенціалу недостатньо досліджені в теоретичному й методологічному аспектах. Наразі ж соціально-економічна ситуація в суспільстві, демократичні процеси, гуманізація і духовне відродження України, намагання держави увійти у європейський освітній простір потребують реалізації саме творчого потенціалу кожного члена суспільства.

Для вивчення розвитку творчості, формування творчого потенціалу як внутрішньої структури особистості та механізму її інтелектуальних пошукових дій найбільш сприятливим є синергетичний підхід. Творчий потенціал проявляється у здатності особистості до евристичного способу мислення та самостійного цілепокладання, розвиненій інтуїції, художній фантазії, «відкритості» до нових методів і змісту пізнання, здатності не тільки адаптуватися до нового, а й створювати його, творити самого себе.

У наукових працях з психології та педагогіки зазначається, що творча особистість вирізняється здатністю: створювати оригінальне, нове, висувати ідеї, нестандартно розв'язувати завдання різної складності; сміливо мислити, відкидаючи традиційне, шаблонне; бути мужньою, аби йти далі того, що є загальноприйнятим тощо. Головний показник творчої особистості – її творчі здібності, під якими розуміють індивідуально-психологічні дані майбутнього фахівця, що задовольняють вимоги творчої діяльності. Саме вони разом з уміннями, розвинутим технічним мисленням, здатністю до творчого проектування і визначають творчий потенціал майбутнього фахівця у галузі техніки [3].

Результати експериментальних досліджень останніх років показують, що творчість забезпечується наявністю специфічних здібностей, які називають креативністю. Креативність (від лат. creation – творення) – творчі можливості (здібності) людини, що можуть виявлятися в мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності; здатність висувати неординарні та нестандартні ідеї, уникати в мисленні традиційних схем, швидко розв'язувати проблемні ситуації тощо.

Проблема дослідження вимагала звернення до взаємозв'язку теорії і практики як головного чинника розвитку творчого потенціалу особистості. Розвиток творчих здібностей нами розглядається в двох аспектах:

- 1) як реалізація і перетворення творчої здатності (вищий ступінь розвитку – самореалізація як максимальне розкриття творчої здатності);
- 2) як перехід на вищий рівень потенційних можливостей.

На основі аналізу сутності і змісту навчальної творчої діяльності учнів на уроках технологій в профільній старшій школі, можемо стверджувати, що запорукою успішної навчальної творчої діяльності на уроках технологій з дослідницьким компонентом є якнайповніше розкриття творчого потенціалу й розвитку учня як суб'єкта даного виду діяльності та подальшого професійного самовизначення. Адже формування творчого потенціалу учнів передбачає розвиток його творчих здібностей у процесі навчання, пошук методів і форм навчання, які стимулюють творчу активність та самостійність старшокласників і сприяють виявленню, формуванню та розвитку творчих здібностей в процесі творчої, перетворювальної діяльності [1].

Запорукою успішного педагогічного процесу є його побудова на принципах систематичного й активного залучення учнів у процесі їх навчання і виховання, а саме: реалізації індивідуального підходу до учнів, урахуванні їх провідних психологічних особливостей, природних здібностей. При такому навчанні існують сприятливі умови для виявлення індивідуальних особливостей особистості. Для розвитку таких особливостей необхідна актуалізація опорних знань, умінь та практичне їх застосування в навчально-виховній діяльності. А також систематична самостійна, творча діяльність, котра сприяє розвитку творчого потенціалу учнів. Для організації такого навчання вчитель повинен створити позитивну, довірливу атмосферу в колективі, використовувати методи, які стимулюватимуть активність школярів та їх розвиток. Саме вчителю під силу забезпечити розвиток, формування та виховання в учнів механізмів саморозвитку, самореалізації та самовиховання, які так необхідні для становлення особистості учня, створити сприятливі умови для формування учнівської індивідуальності та успішної взаємодії з іншими людьми в майбутньому самостійному житті.

Розвиток творчого потенціалу учнів старшої школи в процесі профільного навчання передбачає більш конкретні професійно спрямовані мотиви, цілі, засоби і результати навчальної, продуктивної, творчої діяльності. Розвитку творчих здібностей та творчого потенціалу школярів сприяє використання методу проєктів, що включає структуру діяльності (теорію, практику, функції, компоненти, етапи взаємозв'язку теорії і практики), а також розкриває принципи організації творчої діяльності (креативність, наочність, характер навчання за умовами співпраці, єдність конкретного і абстрактного, позитивного емоційного фону навчання, розвитку освітньої потреби, колективного характеру навчання при врахуванні індивідуальних особливостей особистості кожного учня, рівня труднощів у навчанні, єдності репродуктивного і продуктивного, співпраці (співтворчості) та ін.) і умови її здійснення (підтримка прагнення до творчості, оптимальна

координація аудиторної і самостійної роботи, цілісний підхід до знань, високий рівень теоретичної підготовки та ін.).

Характерними особливостями творчого процесу є: наявність протиріччя, проблемної ситуації або творчого завдання; соціальна і особиста значущість і прогресивність, що вносить вклад до розвитку суспільства і особистості; наявність об'єктивних (соціальних, матеріальних) передумов, умов для творчості; наявність суб'єктивних (особистісних якостей, знань, умінь, особливо позитивної мотивації, творчих здібностей особистості) передумов для творчості; новизна й оригінальність процесу або результату.

Творчий потенціал, закладений в учнях, реалізується якнайповніше, якщо навчання технологіям в старшій школі спрямовується в профільне навчання за спеціалізаціями. Це надає більше можливостей для розвитку творчого потенціалу, реалізації себе в різних видах діяльності, орієнтує на вибір професії і сприяє появі індивідуальної, професійної, цільової спрямованості [2].

На основі аналізу праць учених (П. Кільдерова, Л. Шелестова та ін.) пропонуємо ряд педагогічних умов, що обумовлюють ефективність виявлення та розвитку творчих здібностей учнів у процесі їх творчої діяльності як засобу розвитку творчих здібностей старшокласників:

- використання творчих методів учителем і використання методів навчання, направлених на актуалізацію особистісного досвіду учнів;
- заохочення пошукового творчого підходу та забезпечення учнів різними видами завдань та вправ, що передбачають абстрактне, наочно-образне, наочно-дійове, інтуїтивне мислення;
- підтримка спроб самостійного пошуку нестандартних рішень та підтримка спроб знаходити, визначати, формулювати проблему;
- створення вільної, розкутої атмосфери навчання: заохочення і винагороди за генерування творчих ідей і результати творчої діяльності; навчання школярів переживати свої відкриття як творчі; розвиток в учасників навчально-виховного процесу смаку до творчості і потреби в ній; стимулювання потреб в постійному розвитку та забезпечення демократичного стилю управління при організації навчання; прояв позитивних емоцій як учителем, так і учнями; направленість методів навчання на успіх учнів [1].

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури, ми дійшли висновку, що: розвиток творчого потенціалу учнів в процесі навчання краще здійснювати, застосовуючи особистісно-орієнтовані технології, зокрема, індивідуальний підхід до кожного учня; розвиток творчих здібностей потребує певної організації та реалізації педагогічних умов, що враховують вікові, соціальні, психофізіологічні, особистісні особливості учнів старшої школи і котрі відображають відомі в психолого-педагогічній літературі та педагогічній практиці сторони активізації в

навчання (змістовна, суб'єктна, організаційна).

Завдання змісту технологічної освіти – створити умови для реалізації творчих здібностей старшокласників, розвитку культуро відповідних компетентностей, свідомого вибору свого професійного шляху. Головними рисами творчої особистості є її креативні здібності, творчий підхід до вирішення будь-яких суспільних чи виробничих проблем. У цьому полягає принципова відмінність між творчою діяльністю і простою виробничою працею. Творчість – це досить складний процес відображення матеріальної дійсності в свідомості суб'єкта, що приводить до цілеспрямованого її перетворення [3].

Особливість підтримки процесу розвитку творчого потенціалу старшокласників полягає в тому, що цей процес відбувається в результаті взаємодії двох або більше суб'єктів, наділених сукупністю індивідуальних якостей, що являють собою залежність творчого розвитку учня від діяльності вчителя. Тому вивчення обміну діяльністю між суб'єктами навчання, спираючись на уявлення про цілеспрямовану реалізацію умов оптимізації індивідуального підходу в процесі розвитку творчих здібностей учнів, стає основним завданням для розгляду існуючих дидактичних можливостей різних форм, методів, прийомів навчання.

Творча діяльність реалізується за принципами: креативності, наочності, єдності конкретного і абстрактного, позитивного емоційного фону навчання, розвитку освітньої потреби, колективного характеру навчання при урахуванні індивідуальних особливостей особистості кожного учня [2].

Процес розвитку творчого потенціалу, розкриття творчих можливостей учнів вимагає значного часу, як і будь-який творчий процес. Для його ефективності необхідно впродовж усього навчання в школі створювати такі умови, щоб кожен учень мав можливість опанувати особистий досвід творчої діяльності, заснований на отриманих, здобутих самостійно і засвоєних знаннях.

Список використаних джерел:

1. Кільдерова Л.В. Методичні засади розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах проектно-технологічної діяльності. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 13. Проблеми трудової та професійної підготовки: зб. наукових праць. Київ: вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. 2010. 95 с.
2. Кільдерова Л.В. Особливості процесу формування та розвитку творчої діяльності учнів на уроках технологій. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова: зб. наукових праць. Київ: вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. 2011. 39 с.
3. Тарара А.М., Вдовченко В.В., Мачача Т.С., Тугашинський В.І. Проектування змісту профільного навчання технологій у старшій школі: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2017. 361 с.

УДК: 373.5.015.31:331(07)

*Олена Іванівна Шурина,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Віта Борисівна Жабчик,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ 10-11 КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Законом України «Про освіту», рядом державних документів передбачено, що одним з головних завдань закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) є забезпечення професійного самовизначення учнів [1]. Важливим у цьому контексті є розвиток професійно-пізнавальних інтересів учнів 10-11 класів. З метою розвитку цих інтересів учнів на уроках технологій деякі вчителі використовують різноманітні технології, методи та прийоми навчання для стимулювання зацікавленості учнів до певної професії. Однак така робота проводиться не системно та епізодично. Процес розвитку професійно-пізнавальних інтересів учнів старших класів на уроках технологій гальмується через такі причини: незадовільні матеріальні можливості ЗЗСО, недостатнє надходження коштів для розвитку матеріально-технічної бази, відсутність централізованого забезпечення відповідною науково-методичною літературою тощо. На нашу думку, ефективний розвиток професійно-пізнавальних інтересів учнів 10-11 класів на заняттях технологій можливий за умов організації навчально-виховного процесу, який побудований на основі використання інноваційних методів навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Розвиток професійно-пізнавальних інтересів учнів є складним і міждисциплінарним процесом, який залучає фахівців із різних наукових галузей, включаючи психологію, педагогіку, соціологію, наукову та інноваційну діяльність, технічні науки та ін.

У психології вивчення та розвиток професійно-пізнавальних інтересів

учнів пов'язані з такими науковцями, як Девід Макклеланд, Елісон Елліотт, Річард Райан та Едвард Деці. Вони розробляли теорію про мотивацію, самодетермінацію та досліджували роль цих факторів у виборі професії та розвитку професійних інтересів.

У педагогіці та соціології вивченням професійно-пізнавальних інтересів учнів займалися такі наковці: Лев Виготський, Жан П'єр Бурдьє, Іван Язюн, Деніел Кеннеді та інші. Вони досліджували роль соціального середовища, культури, освіти та інших факторів у формуванні професійних інтересів та виборі професії.

У науковій та інноваційній діяльності навчання та розвитку професійно-пізнавальних інтересів учнів, пов'язаних з науками, які досліджують практичне застосування знань та технологій у реальних умовах, досліджували Сеймур Паперт, Мітчел Резнік, Джоан Фрідмен та інші.

Серед науковців, які займаються розвитком професійно-пізнавальних інтересів учнів на уроках трудового навчання та технологій, можна назвати наступні: Г.І. Жукова (дослідження питань професійно-технічної освіти та навчання учнів у загальноосвітніх школах); О.В. Мартиненко (проблеми трудової освіти, розвитку професійно-пізнавальних інтересів учнів, формування професійної компетентності учнів), В.О. Кулікова (проблеми професійно-технічної освіти, розвитку пізнавальних інтересів та творчих здібностей учнів); Т.В. Соломаха (проблеми розвитку творчих здібностей та інтересів учнів, особливо на уроках трудового навчання), І.М. Гудак (проблеми розвитку професійно-пізнавальних інтересів учнів, формування професійної компетентності та підготовки майбутніх фахівців).

Постановка завдання. Незважаючи на значний внесок учених-методистів у теорію і практику навчання технологій у ЗЗСО, у методичній науці спектр розвитку професійно-пізнавальних інтересів учнів 10-11 класів залишається недостатньо вивченим. Мета нашого дослідження: з'ясувати теоретичні основи розвитку професійно-пізнавальних інтересів учнів 10-11 класів з використанням інноваційних методів навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Професійно-пізнавальні інтереси учнів 10-11 класів можуть бути пов'язані з їх майбутнім вибором професії або навчальними інтересами. Сутність таких інтересів виникає в бажанні поглибити свої знання в конкретних галузях або професіях, які можуть зацікавити учнів у майбутньому [4].

Наприклад, учні можуть мати інтерес до науки, технологій, інженерії, мистецтва, спорту, медицини, права, громадської діяльності, бізнесу тощо. Вони можуть бажати дізнатися більше про цю галузь, вивчити нові технології, процеси, закони, та взагалі розвивати свої навички та знання у вибраних напрямках.

Інтерес – це стан психічної активності, який відображає бажання

людини вчитися та досліджувати щось нове, цікаве та значуще для неї. Це стан, коли людина знаходить задоволення від занять тим, що їй цікаво, вона зосереджує свою увагу на цьому і прагне знати більше про обрану тему [3].

Інтерес може виникати назовні, коли людина отримує нові враження та досвід, або внутрішньо, коли людина сама цікавиться певною темою. Він може бути пов'язаний зі знаннями, навичками, досвідом, а також зі світоглядом та цінностями людини та є стимулом для навчання й розвитку, після чого інтерес спонукає людину до саморозвитку, через бажання знати більше та поглиблювати свої знання в обраній галузі. Тому визнання та розвиток інтересів учнів є завданням педагогіки та психології, яке покращує успіх у навчанні та подальшому житті.

У змісті навчальної програми з технологій для 10-11 класів зазначено, що однією з основних цілей навчання є формування в учнів здатності до самостійного конструювання знань і способів діяльності через призму їх особистісних якостей, життєвих та професійно зорієнтованих намірів, самостійного набуття ними досвіду у вирішенні практичних завдань [5].

Сучасний стан методики навчання технологій у ЗЗСО демонструє необхідність використання інноваційних методів в процесі роботи. Ці методи, на нашу думку, сприятимуть розвитку професійно-пізнавальних інтересів учнів 10-11 класів на уроках технологій.

Існує велика кількість інноваційних методів навчання. Виділимо деякі з них, які, на нашу думку, сприятимуть розвитку професійно-пізнавальних інтересів учнів 10-11 класів на уроках технологій [2].

Розумні дошки: це інтерактивні дошки з розширеними можливостями, такими як демонстрація відео, зображень, звуків, текстів та іншого, що разом допомагають учням краще розуміти навчальний матеріал.

Віртуальна реальність (VR) та розширена реальність (AR): ці технології дозволяють створити імерсивні навчальні середовища, що дозволяють учням досліджувати та експериментувати з безкоштовними предметами та ситуаціями.

Гейміфікація: використання елементів гри для навчання, наприклад, підвищення рівня, нагороди та інших мотиваторів.

Онлайн-навчання: це метод, де матеріали навчання доступні онлайн, з можливістю доступу до них з будь-якої точки світу, що дає можливість учням навчатися в зручний для них час.

Співпраця та проектна робота: ці методи навчання дозволяють учням співпрацювати, обмінюватися ідеями та розв'язувати складні задачі разом.

Адаптивне навчання: це метод, який пристосовується до потреби навчання та забезпечує індивідуальний підхід до кожного учня, що сприятиме досягненню кращих результатів.

Мікронавчання: це метод навчання, де матеріал розділяється на невеликі блоки, що дозволяє учням навчатися впродовж коротких періодів часу.

Крім того, вчителі технологій можуть працювати з учнями над **індивідуальними проектами** та завданнями, які сприяють розвитку їх пізнавальних інтересів у певній галузі. Такі проекти можуть бути пов'язані з ремонтом, конструюванням, проектуванням та іншими видами діяльності, які стимулюють розвиток творчих та пізнавальних здібностей учнів. Зокрема, на уроках технологій є можливість проводити різні практичні заняття, майстер-класи та екскурсії, які дозволяють учням пізнавати різні види діяльності та професії зсередини.

Також розвитку професійно-пізнавальних інтересів учнів 10-11 класів на уроках технологій сприятимуть **інтерактивні методи навчання**, такі як рольові ігри, дебати, проекти, які дозволяють учням більш активно залучатися до навчального процесу та сприяють формуванню пізнавальних інтересів та різноманітні заходи, такі як лекції, курси, практики, постановки, конкурси, олімпіади та інші заходи, які дозволяють учням поглибити свої знання та навички у вибраних галузях.

Використання інноваційних методів навчання в умовах військового стану, який запроваджений в Україні, є необхідним елементом навчального процесу, що сприяє формуванню в учнів глибоких теоретичних знань, практичних навичок, стимулює конструктивно-критичне мислення, пробуджує інтерес та мотивацію.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, з-поміж усіх існуючих педагогічних засобів навчання технологій, зокрема з метою розвитку професійно-пізнавальних інтересів учнів 10-11 класів, ми зосередили свою увагу на використанні інноваційних методів навчання. Інноваційне навчання – це процес, який оновлює навчальну систему та унеможливує пасивність учнів під час уроку. Новітні методи допомагають встановити партнерські взаємовідносини між вчителем та учнями, що позитивно впливає на процес засвоєння інформації. Ці методи можуть зробити навчання більш ефективним та цікавим для учнів. Перспективи подальших пошуків у зазначеному напрямку дослідження полягають у розробці методики розвитку професійно-пізнавальних інтересів учнів 10-11 класів на уроках технологій із використанням інноваційних методів навчання та перевірки її ефективності на практиці.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту»: від 05.09. 2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. 38-39. 380 с.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. Київ: “К.І.С.”, 2004. 112 с.
3. Мойсеюк Н.С. Педагогіка: навч. посіб. 5-е вид., доп. і перероб. Київ, 2007. 656 с.

4. Пустовіт Г.П. Зміст та сутнісні характеристики професійних інтересів обдарованих старшокласників. Освіта та розвиток обдарованої особистості. № 10 (41), 2015. С. 5-9.
5. Технології 10-11 класи. Рівень стандарту, академічний рівень Навчальна програма. (авт.: А. Терещук та інші). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення 20.01.2023).

УДК: 373. 5. 016 : 331 - 028. 22 (07)

*Олена Іванівна Шурина,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій,
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Олена Леонідівна Жупило,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10. Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНЕРСЬКИХ ЗНАТЬ ТА УМІНЬ УЧНІВ 10-11 КЛАСІВ В ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Технологічна освіта сучасного здобувача освіти, яка у XXI столітті стала важливою складовою загальної середньої освіти, потребує нових нестандартних підходів у методи викладання. Також потребує змін сама організація профільного навчання у школах. Необхідною умовою підвищення якості технологічної підготовки учнів є запровадження компетентнісного підходу, що передбачає засвоєння учнем не відокремлених один від одного знань і вмінь, а визначається здатністю розв'язувати проблеми різної складності на основі наявних знань.

Провідним напрямком реалізації змісту профільної технологічної освіти є проектно-технологічна діяльність, в основі якої лежить перетворююча діяльність людини в матеріальному світі, спрямована на створення навчального середовища, для розкриття й розвитку в учнів здібностей в особистісно зорієнтованій сфері проектування та виготовлення виробів. В процесі проектно-технологічної діяльності особливу важливу роль грає розвиток дизайнерських вмінь та навичок, який виступає важливою складовою процесу проектування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. В умовах сучасності формування дизайнерських знань та

умінь викликає інтерес у філософів, психологів, педагогів, художників, дизайнерів, мистецтвознавців. Так різні аспекти означеної проблеми відображені в роботах Є. Антоновича, О. Генісаретського, А. Діжур, Ю. Срібної, Д. Лебедева, В. Прусака, В. Тименко, А. Шевченко та ін. До визначення сутності «дизайну» як наукової категорії у своїх працях зверталися такі науковці, як Н. Валькова, В. Глазичев, О. Голікова, Ю. Грабовенко, В. Даниленко, А. Дмитрук, Є. Зенкевич, Л. Кулеєва, Є. Лазарев, Т. Малдонадо, С. Михайлов, В. Михайленко, А. Москаєва, Л. Соловйов, Ю. Соловйов, Т. Шевчук. Проблеми дизайнерської освіти різних рівнів висвітлюються в публікаціях Є. Антоновича, О. Бойчука, В. Бутенка, О. Бондара, В. Вдовченка, В. Даниленка, Ю. Срібної, Ю. Кулінки, С. Кучер, Є. Лазарева, С. Мигалья, Л. Оршанського, І. Савенка, В. Тименка, В. Титаренко, О. Фурси, В. Шпільчака, М. Яковлева та ін.

Вивчали питання розвитку дизайнерських знань та умінь в процесі профільного навчання Ю. Белова, С. Кожуховська, Н. Конишева, Є. Клімов, О. Куликов, Ю. Кулінка, С. Кучер, В. Наумов, В. Пузанов, В. Розін, І. Савенко, В. Сидоренко, Є. Ткаченко та ін.

Постановка завдання. Метою нашої статті є дослідження формування дизайнерських знань та умінь учнів 10-11 класів, зокрема, в процесі профільного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Термін «дизайн» походить від англійського «design», яке перекладається як проект, план, малюнок.

За великої кількості тлумачень поняття «дизайн», які були на початку розвитку дизайну у світі, найбільш чітким вважається визначення, прийняте в 1964 році на міжнародному семінарі з дизайнерської освіти у м. Брюгге: «Дизайн – це творча діяльність, метою якої є визначення формальних якостей промислових виробів. Ці якості включають і зовнішні риси виробу, але головним чином ті структурні й функціональні взаємозв'язки, що перетворюють виріб у єдине ціле як з погляду споживача, так і з погляду виробника» [1; 2].

Існують багато підходів до визначення терміну «дизайн», перелічимо деякі з них, найбільш розповсюджені: дизайн розглядається як вид людської діяльності (Н. Валькова, Є. Зенкевич, О. Голікова, В. Даниленко, Ю. Грабовенко, А. Дмитрук, В. Глазичев, Л. Кулеєва, Є. Лазарев, С. Михайлов, В. Михайленко, Л. Соловйов, С. Москаєва, Ю. Соловйов, Т. Шевчук); дизайн розглядається як результат діяльності (Є. Зенкевич, В. Глазичев, А. Москаєва); дизайн розглядається як творча активність (Т. Малдонадо).

Таким чином можна погодитись, що дизайн являє собою творчу (А.Г. Дмитрук) проектно-художню діяльність (С.М. Михайлов та Л.М. Кулеєва), що пов'язана з проектуванням предметного світу (В.Я. Даниленко, О.П. Голікова, Н.А. Глухих, Т.А. Шевчук) [3].

Дизайн – це творчий метод, процес та результат художньо-технічного проектування виробів, їх комплексів і систем, орієнтованих на досягнення найбільш повної відповідності створюваних виробів та середовища в цілому,

можливостям та потребам людини, як утилітарним, так і естетичним [1].

Художнє конструювання, як практика дизайну, є своєрідним методом проектування предметного середовища. Взаємодія двох видів діяльності, технічної й естетичної, визначає специфіку дизайну як особливого виду творчо-естетичної діяльності, що поєднує естетичну і неестетичну діяльність.

Завданням дизайну – формування гармонійного предметного середовища, що найбільш повно задовольняє матеріальні і духовні потреби людини. Тому дизайн створює матеріальні цінності, які безпосередньо в процесі дизайну набувають естетичної цінності.

За останні два десятиліття практика дизайну надзвичайно ускладнилася. Адже проектування принципово нових промислових виробів, художньо-конструкторські зміни у зовнішньому вигляді продукції неможливі без змін технічних характеристик, без створення стилю, що охоплює всі сфери діяльності сучасної людини. Фактично, зараз неможливо знайти сфери виробничої чи соціальної практики країни, у якій би не брали участь професійні художники-проектувальники та дизайнери [4].

Особливої актуальності формування дизайнерських знань та умінь набуває під час профільного навчання. Коли здобувачі освіти працюють як над колективним масовим проектом, чи індивідуальним, вони мають змогу проявити себе з різних сторін. Учні працюють над проблемним питанням та шукають способи його вирішення різними способами.

Метою профільного навчання є створення умов індивідуалізації та диференціації навчання, врахування та сприяння подальшого розвитку інтересів, нахилів та здібностей учнів у сфері діяльності, з якою в них пов'язаний вибір майбутньої професії. Кожен учень, одержуючи базу знань, має можливість надавати перевагу тим напрямам, які відповідають його нахилам, здібностям, майбутнім планам та будувати власну життєву траєкторію.

У зміст технологічної освіти здобувачів освіти все частіше вводять елементи художньо-технічної творчості, дизайну. У сучасному світі людина хоче бачити не лише важливі та практичні речі. Вона хоче створити навколо себе красиві, креативні, нестандартні вироби. Для цього необхідно заохочувати здобувачів освіти до створення таких речей, а, отже, навчати дітей мислити нестандартно. Формування дизайнерських знань та умінь допомагає створювати нові, сучасні вироби, що відкриває великі можливості їх застосування в технологічній підготовці учнів. Такий підхід актуальний і з точки зору необхідності навчання учнів повного технологічного циклу: від проектування, творчого задуму включно з художньо-конструкторськими (дизайнерськими) рішеннями у зовнішньому оформленні виробу, до використання технології і практичних дій щодо виготовлення виробу.

Вивчення основ дизайну на профільних уроках сприяє розумінню того, за якими принципами та законами формується предметний світ, сприяє комплексному розумінню школярами тих процесів, які відбуваються на виробництві під час створення нових виробів.

Проаналізувавши модулі профільного навчання у 10-11 класах,

можемо відзначити, що вивчення змісту кожного з модулів проводиться проектно-технологічною діяльністю. Отже, кожен проект містить конструкторський етап під час якого розробляються нові неповторні ідеї для створення нового виробу. А для того щоб створити щось в корені нове, яке буде відповідати певним високим якостям потрібно застосувати дизайнерський підхід. Тому дуже важливо формувати дизайнерські вміння та навички для створення нових неповторних виробів.

Під час втілення дизайнерських ідей учні розвивають не тільки художньо-естетичний смак, вони також сприяють розвитку аналітичного, критичного, образного мислення. Під час реалізації ідей здобувачі освіти навчаються розв'язувати проблемні питання, не боятися помилитися.

Обсяг і рівень знань, умінь, навичок, ключових і предметних компетентностей, якими опановують учні в результаті профільного навчання, мають відповідати вимогам, орієнтованим на кваліфікаційні характеристики професій обраного учнями профілю.

Успіхи в навчанні та вихованні учнів значною мірою залежать від учителя, його здатності творчо розв'язувати психолого-педагогічні та дидактичні завдання з допомогою сучасних інноваційних методів навчання. Розвиток майстерності вчителя відбувається не завдяки збільшенню кількості методичних посібників і активному застосуванню ним готових розробок уроків (занять) – репродуктивний рівень, а завдяки творчому розвитку сучасної теорії навчання (дидактики) у технологічній освіті зі підвищення психолого-педагогічної підготовки педагога – творчий рівень. Технологія розвивального навчання розв'язує одну із важливих проблем сучасної дидактики технологічної освіти – вдосконалення та пошук нових форм і методів технології у 10-11 класах. Педагогічна технологія охоплює комплексно основні функції навчально-виховного процесу: освітню, розвиваючу, виховну.

Також при формуванні дизайнерських знань та умінь учнів 10-11 класів в процесі профільного навчання розглядаються й інші професії, що дає змогу учням розширити знання з вибору майбутньої професійної діяльності, а саме: модельєр (створює комбінації ліній, пропорцій, кольорів і фактур одягу, технічний дизайнер співпрацює з командою дизайнерів і фабриками за кордоном, щоб забезпечити правильну конструкцію одягу, відповідний вибір тканини та гарну посадку), технічний дизайнер (підганяє зразки одягу на відповідну модель і вирішує, які крої та конструкції слід внести перед масовим виробництвом одягу), розробник викрійок (створює проекти форм і розмірів деталей одягу), кравець (виготовляє одяг на замовлення за мірками клієнта), текстильний дизайнер (розробляє переплетення тканин і малюнки для одягу та меблів), стиліст (координує одяг, ювелірні вироби та аксесуари, які використовуються у модній фотозйомці та на подіумах), модний покупець (вибирає та купує поєднання одягу, доступного в роздрібних магазинах, універмагах і мережових магазинах), швачка (шиє готовий одяг або одяг масового виробництва вручну або за допомогою швейної машини в швейному цеху або як оператор швейної машини на фабриці), кравчиня

(спеціалізується на пошитті жіночого одягу на замовлення: денних, коктейльних, вечірніх суконь, ділового одягу та костюмів, брюк, спортивного одягу, білизни), прогноз моди (передбачає, які кольори, стилі та форми будуть популярними («в тренді») до того, як одяг надійде в продаж у магазинах), модель (носить і демонструє одяг на показах мод і на фотографіях), підходяща модель (допомагає модельєру, одягаючи та коментуючи посадку одягу під час його проектування та попереднього виготовлення), модний журналіст (пише модні статті для журналів чи газет, в яких описує представлений одяг або модні тенденції), модний фотограф створює фотографії одягу та інших модних речей разом із моделями та стилістами для журналів або рекламних агентств) тощо.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Нині сучасною основою діяльності людини стає особливе відношення до світу, розуміння значення та місця людини в ньому. Дуже важливо, щоб у здобувачів освіти виховувалось правильне уявлення про взаємозв'язок «Природа – Людина – Предметне середовище». Оскільки світ речей виник зі світу природи та існує поряд з нею, то саме під час формування дизайнерських знань та умінь учнів 10-11 класів в процесі профільного навчання з'являється можливість створювати екологічно чисті, зручні, побутово-корисні та естетичні вироби. Основне завдання впровадження дизайну полягає у формуванні в учнів основних понять про дизайн-діяльність, розвиток уміння сприймати та оцінювати якості предметного оточення, а також свідомо, грамотно формувати штучне середовище.

Нова педагогічна концепція вищої освіти передбачає специфічні дизайнерські засоби пізнання, які й визначають суть дизайнерського напрямку освіти. Застосування дизайн-підходу в технологічній освіті учнів дає змогу здійснити інтеграцію мистецтва і техніки, формує уявлення про гармонійне навколишнє середовище; формує уявлення про екологічні та духовно-естетичні засади життя; передбачає освоєння традицій, яким підкоряється розвиток предметного середовища, і тим самим виховує національно-патріотичні почуття учнів; органічно поєднуючи інтелектуальний й емоційний компоненти, дозволяє помітно інтенсифікувати навчання та сприяє гармонійному розвитку особистості.

Список використаних джерел:

1. Наконечна А. Виникнення терміну «дизайн». Наукові конференції, 2014р. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1123> (дата звернення: 01.04.2023)
2. Черняк Л.В. Естетика товарів та дизайн: навч. посібник: КНТЕУ, 2006. – 227 с.
3. Дмитрук А.Г. По законам краси. Мистецтво, 1985. – 78 с.
4. Кравчук Г.Т. Основи теорії дизайну. Стиль та композиція в дизайні. м. Хмельницьк, 2020 рік. URL: <https://sites.google.com/view/distance-informatics-10/> (дата звернення: 03.04.2023)

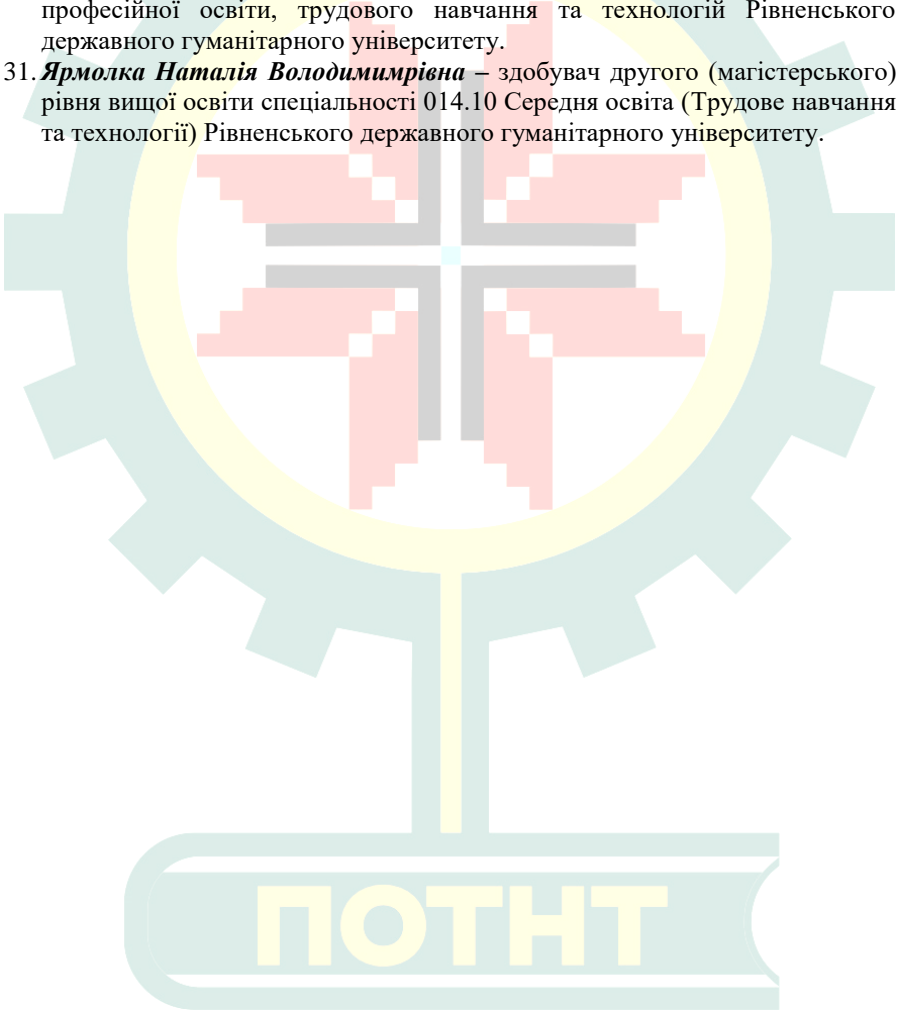
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

1. **Байрак Юлія Андріївна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
2. **Бірук Наталія Петрівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка.
3. **Борейко Наталія Сергіївна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
4. **Войтович Тетяна Михайлівна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
5. **Волюшук Вікторія Віталіївна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
6. **Герасименко Олександр Анатолійович** – кандидат історичних наук, доцент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету.
7. **Грицина Іван Михайлович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
8. **Гуцалюк Світлана Олександрівна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
9. **Глемба Марія Богданівна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
10. **Дупак Надія Васиївна** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету.
11. **Жабчик Віта Борисівна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
12. **Жупило Олена Леонідівна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
13. **Зайко Максим Олегович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
14. **Коваль Валентин Вікторович** – здобувач другого (магістерського) рівня

- вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
15. **Лісова Світлана Валеріївна** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету.
 16. **Мельник Марина Анатоліївна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
 17. **Мойсеєць Катерина Валентинівна** – викладач фахових дисциплін відокремленого структурного підрозділу «Сарненський педагогічний фаховий коледж» Рівненського державного гуманітарного університету, м. Сарни.
 18. **Мосійчук Софія Андріївна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
 19. **Павленко Віта Віталіївна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка.
 20. **Петрівський Ярослав Борисович** – доктор технічних наук, професор кафедри вищої математики, проректор з навчально-виховної роботи Рівненського державного гуманітарного університету.
 21. **Пісна Тетяна Миколаївна** – викладач відокремленого структурного підрозділу «Гірничий фаховий коледж Криворізького національного університету».
 22. **Саванчук Оксана Андріївна** – викладач технічних дисциплін відокремленого структурного підрозділу «Сарненський педагогічний фаховий коледж» Рівненського державного гуманітарного університету, м. Сарни.
 23. **Савченко Лариса Олексіївна** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики технологічної освіти Криворізького державного педагогічного університету.
 24. **Савчук Микола Сергійович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
 25. **Савчук Людмила Анатоліївна** – кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології та охорони навколишнього середовища Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк).
 26. **Савчук Петро Петрович** – доктор технічних наук, професор кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету.
 27. **Симонович Наталія Василівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій

Рівненського державного гуманітарного університету.

28. **Фещук Юрій Вікторович** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету.
29. **Шоботенко Роман Олександрович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
30. **Шурин Олена Іванівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету.
31. **Ярмолка Наталія Володимирівна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.

ЗМІСТ

Бірук Н.П. Реалізація технології проектного навчання у процесі трудової підготовки учнів наукового ліцею.	3
Герасименко О.А., Байрак Ю.А. Теоретичні аспекти розвитку уміння виготовлення виробів декоративно-прикладного мистецтва в учнів 10-11 класів на уроках технологій з використанням інструктажів.	6
Герасименко О.А., Грицина І.М. Базові засади розвитку творчої уяви в учнів 10-11 класів на уроках профільного навчання з використанням методів проєктування.	11
Герасименко О.А., Коваль В.В. Теоретичні основи формування практичних навичок втілення проектного задуму в учнів старшої школи в процесі профільного навчання з використанням мультимедійних засобів.	17
Герасименко О.А., Савчук М.С. Характерні особливості розвитку компетентності культурного самовираження в учнів старших класів на уроках технологій з використанням практичних методів навчання.	24
Дупак Н.В. Формування практичної компетентності майбутніх фахівців з готельно-ресторанного обслуговування у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі.	27
Лісова С.В. Особливості функціонування єдиного освітнього простору в епоху інтеграції і глобалізації освітніх систем.	31
Мойсеєць К.В. Організація дистанційного навчання при викладанні фахових дисциплін спеціальності 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології).	35
Павленко В.В. Технологічна карту уроку “Технології”: проблеми розробки.	39
Пісна Т.М. Імідж як складова індивідуального стилю діяльності сучасного викладача.	45
Саванчук О.А. Роль графічної підготовки та дизайну у становленні молодого вчителя технологій.	48
Савченко Л.О. Педагогічна діагностика оцінювання якості знань студентів у закладах освіти.	52
Савчук П.П., Петрівський Я.Б., Савчук Л.А. До питання про якість професійної підготовки фахівців у ЗВО.	48
Симонович Н.В. Методика професійного та профільного навчання майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи як педагогічна проблема.	58
Симонович Н.В., Гуцалюк С.В. Теоретичні основи розвитку загально-трудоуних умінь учнів 8-9 класів на уроках трудового навчання із використанням дидактичних ігор.	63
Симонович Н.В., Мельник М.А. Теоретичні основи формування проєктно-технологічної компетентності учнів 10-11-х класів при вивченні предмету “Технології”.	68
Симонович Н.В., Ярмолка Н.В. Теоретичні основи формування інформаційно-цифрової компетентності учнів 10-11-х класів при вивченні предмету “Технології”.	73

Фещук Ю.В., Борейко Н.С. Теоретичні аспекти розвитку графічних вмій учнів старших класів на заняттях предмету “Технології” з використанням практичних методів.	79
Фещук Ю.В., Глемба М.Б. Теоретичні основи розвитку просторового мислення учнів старшої школи на уроках креслення з використанням графічних задач.	84
Фещук Ю.В., Зайко М.О. Теоретичні аспекти розвитку екологічної грамотності учнів старших класів на заняттях профільного навчання засобами інформаційно-цифрових технологій.	88
Фещук Ю.В., Мосійчук С.А. Теоретичні аспекти формування графічної компетентності учнів закладів професійно-технічної освіти з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.	93
Фещук Ю.В., Шоботенко Р.О. Теоретичні основи організації самостійної роботи учнів старших класів на заняттях профільного навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій.	98
Шурин О.І. До питання професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування.	101
Шурин О.І., Войтович Т.М. Актуальний стан розвитку критичного Мислення учнів 8-9 класів на уроках трудового навчання.	104
Шурин О.І., Волошук В.В. Розвиток творчого потенціалу учнів старшої школи в процесі профільного навчання.	112
Шурин О.І., Жабчик В.Б. Теоретичні основи розвитку професійно-пізнавальних інтересів учнів 10-11 класів на уроках технологій з використанням інноваційних методів навчання.	117
Шурин О.І., Жупило О.Л. Формування дизайнерських знань та умінь учнів 10-11 класів в процесі профільного навчання.	121
Відомості про авторів.	126

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ**

**Матеріали Всеукраїнської Інтернет-конференції
(26-27 квітня 2023 р.)**

Упорядники: *Світлана Валеріївна Лісова,
Юрій Вікторович Фецул,
Олександр Анатолійович Герасименко,
Надія Василівна Дулак,
Наталія Василівна Симонович,
Олена Іванівна Шурін.*

Друкується без редакційної правки

Технічний редактор: Т.К. Хильчук,
Коректор: Н.Р. Скачук.

Здано до набору 15.03.2023 р. Підписано до друку 24.05.2023 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 9,79.
Обл. вид. арк. 4,55. Замовлення № 218/1. Наклад 100.

Адреса: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39
Рівненський державний гуманітарний університет,
кафедра професійної освіти, трудового навчання та технологій
(тел. 0362-40-75-80; e-mail: kpotnt@rshu.edu.ua)

